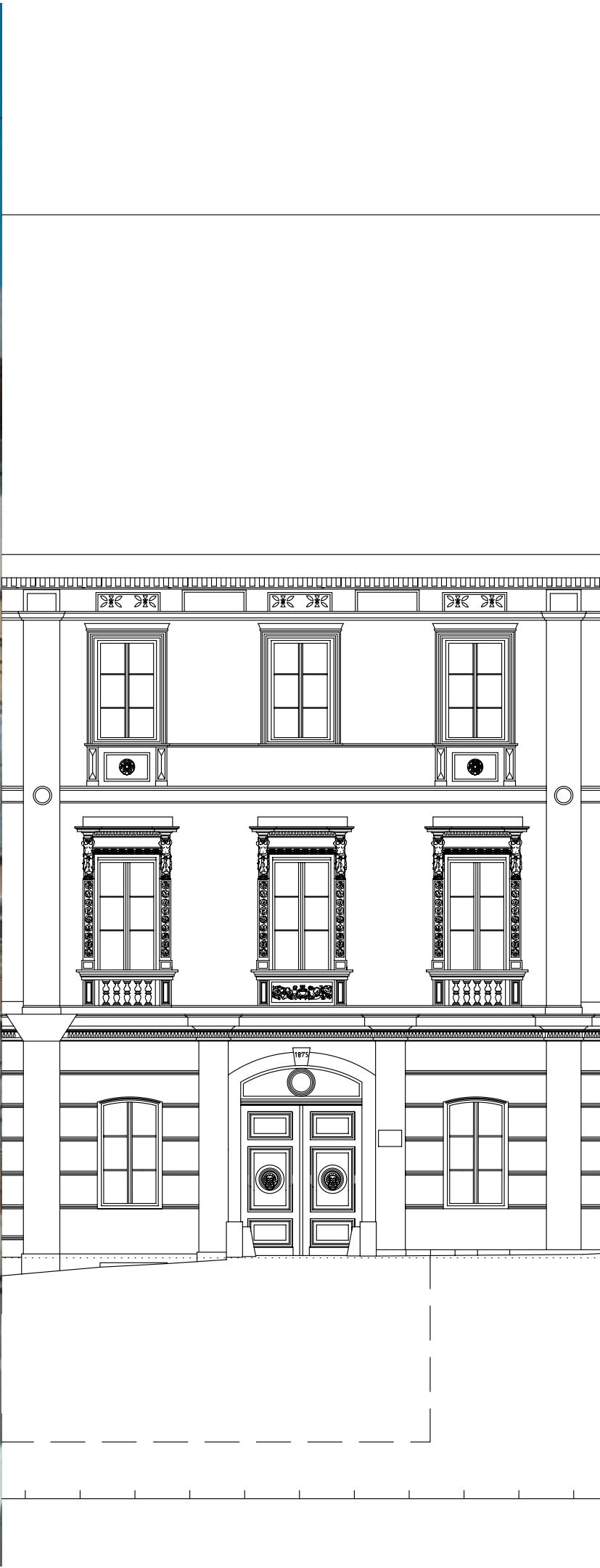

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Območna enota Novo mesto

Novo mesto Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Vsebina **ANALIZA NASTANKA** **in RAZVOJA NARODNEGA DOMA**

Uvod

Prostorski parametri mesta skozi čas

Kratka zgodovina Narodnega doma

Graditelj Narodnega doma

Kronologija, izpis lastništev iz zemljiške knjige

Urbani razvoj lokacije Narodnega doma

Sodobni geodetski posnetek lokacije

Sedanja parcelna struktura lokacije

Razpoložljivi prostori v stavbi

Klet

Pritličje

Prvo nadstropje

Drugo nadstropje

Podstrešje in streha

Opis fasadnega plašča

Vzhodno pročelje

Južno pročelje

Zahodno pročelje

Severno pročelje

SINTEZA in SKLEPNE UGOTOVITVE

Arheološki pomen lokacije

Urbanistični položaj in vpliv stavbe v mestu

Prometne zadrege in nujne izboljšave

Kulturnozgodovinski pomen stavbe
in usmeritve za določanje programa

Funkcionalne pomanjkljivosti stavbe

Omejitve programskih raznolikosti

Dovoljene in predlagane rušitve

Usmeritve za dopolnitev arhitekture
v skladu z izbranim programom

Konservatorski in restavratorski pogoji
za izdelavo projektov

Seznam podatkovnih baz

Novo mesto – **Narodni dom** (EŠD 8581)

KONSERVATORSKI PROGRAM
za prenovo in arhitekturno intervencijo

Naročnik: **Mestna občina Novo mesto**
Izvajalec: **ZVKDS OE Novo mesto**
Pogodba št.: **414-05-1/2001-2011 (MO NM)**
PA-14/2006 (ZVKDS OE NM)

Nosilec naloge in odgovorni konservator:
Jovo Grobovšek
univ. dipl. inž. arhitekture
konservatorski svetovalec

Sodelavci: **Judita Podgornik Zaletelj**
prof. zgodovine in sociologije
konservatorska svetovalka

Bojan Zaletelj
gradbeni tehnik
višji konservatorski tehnik

mag. mag. Anton Miklavžin
akademski slikar specialist
konservatorski svetovalec

Vodja območne enote:
Danilo Breščak
univ. dipl. arheolog

Evidenčna številka enote: **8581**

Ime enote: **Novo mesto - Narodni dom**

Vrsta dediščine: **nepremična kulturna dediščina**

Tip enote: **profana stavbna dediščina**

Obseq enote: **objekt**

Tipološka qesla enote:

kulturni dom, čitalnica, kulturni dom, gledališče

Tekstualni opis enote:

Dvonedstropna stavba zgrajena med 1873 - 1885 ima historicistično oblikovane fasade, na glavni fasadi pa poudarjene tri osrednje osi, oblikovane z bogatejšo okensko profilacijo in glavnim portalom.

Datacija enote: **druga polovica 19. stol., 1873-1885**

Naselie: NOVO MESTO

Občina: **NOVO MESTO**

Opis lokacije:

Sokolska ulica 3 (prej Sokolska ulica 1). Stavba stoji v najožjem središču zgodovinskega mestnega jedra.

Območna enota: **ZVKD Novo mesto**

Vrsta spomenika	neznano

Akt razglasitve:

Odlok o razglasitvi naravnih znamenitosti in nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Novo mesto. Ur.l. RS, št. 38/92-1927

Vrsta razglasitve: **stalna razglasitev do preklica**

Veljavnost razglasitve: **16.8.1992 -**

Uvod

Narodni dom v Novem mestu, zgrajen med leti 1873 in 1885, danes nosi hišno številko Sokolska ulica 3, je bil kot kulturni spomenik pravno zavarovan z Odlokom o razglasitvi naravnih znamenitosti in nepremičnih kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini Novo mesto, objavljenim v Uradnem listu Republike Slovenije, št. 38/1992.

Po večletnih prizadevanjih in javnih opozorilih smo z razumevanjem Mestne občine Novo mesto uspeli skladno z veljavno zakonodajo pripraviti pogoje za izdelavo konservatorskega programa. Pristojna strokovna organizacija ZVKDS OE Novo mesto je večji obseg dela uvrstila v redno dejavnost, ki jo z denarjem financira država, za dodatne materialne stroške pa je sklenila pogodbo z MO Novo mesto.

V konservatorskem programu smo na zavodu skušali združiti več dosedanjih delovnih metod in oblikovati sorazmerno obsežen dokument s širokim obsegom pogledov in iniciativ. Smiselno, moramo pritrditi, gre za gradivo, ki želi javnosti pojasniti mnoge raznolike dileme in zadrege, ki nastajajo, ne le pri Narodnem domu, temveč pri obnovi kulturne dediščine v celoti. Širina opisanega pristopa je razlog, da se je delo nekoliko zavleklo.

Z veseljem pa poudarimo dejstvo, da smo dodobra prečesali zgodovinske vire, pregledali gradiva in jih ne nazadnje, uredili, nekatera pretvorili v digitalno obliko in tako na nov način zavarovali za prihajajoča obdobja. Naše delo ni bilo pionirsko, nadaljevali smo drobne in obsežnejše prispevke večjega števila posameznikov in nekaj ustanov, ki so jih vtkali v mestno zgodovino in zgodovino stavbe Narodnega doma. Od tega konservatorskega programa naprej nastajajo ustrežnejši legalni in etični pogoji za ukrepanje oblastnih organov in ustanov civilne družbe.

Še najbolj kulturno in civilizacijsko ter v duhu razvitih demokratičnih družb bi bilo, če bi z vsemi močmi podprli delovanje Ustanove za obnovo in oživitve Narodnega doma in okrog nje združili vsa dobra hotenja in namene prebivalcev mesta in Dolenjcev okoli njega.

Pri dolgoletnem varovanju stavbe in izdelavi o pričujočega konservatorskega programa so nam bili v ti pomoč mnogi posamezniki in številne ustanove, a vendar e jih nekaj naštejemo:

Mag. **Mojca Špec Potočar**, direktorica občinske uprave
Mestne občine Novo mesto, za razumevanje pri
opredeljevanju časovnih terminov za izvedbo projekta

o **Saša Fuis**, Köln, ZR Nemčija, za opravljeno digitalno fotografiranje interierjev v novembru in decembru 2006, ali za podarjene datoteke visoke ločljivosti Ustanovi za obnovo in oživitev Narodnega doma (shranjene v arhivu o ZVKDS OE NM)

o Vinko Manček, Marjan Moškon, Staša Vovk, Društvo Novo mesto, zavzeti člani Iniciativnega odbora za ustanovitev sklada za obnovo Narodnega doma (2000 – 2001)

Darja Peperko Golob, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

li Meta Matijević, Marjan Penca, Marko Polenšek, Zorka
n Skrabl, Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota za Dolenjsko
in Belo krajino v Novem mestu

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**PROSTORSKI
PARAMETRI
MESTA
SKOZI ČAS**

Kapiteljska njiva (Marof)

Najstareši inženirski načrt teritorija je za Novo mesto, nastal v letu 1825 in ga najdemo med listi franciscejskega katastra. Z vrisanimi dopolnitvami (rdeči tuš) sledimo uradni uporabi lista vse v 20. stoletje. Taka dopolnitev označuje tudi Narodni dom.

**IZBRANA LOKACIJA
ZA NARODNI DOM
LETA 1873**

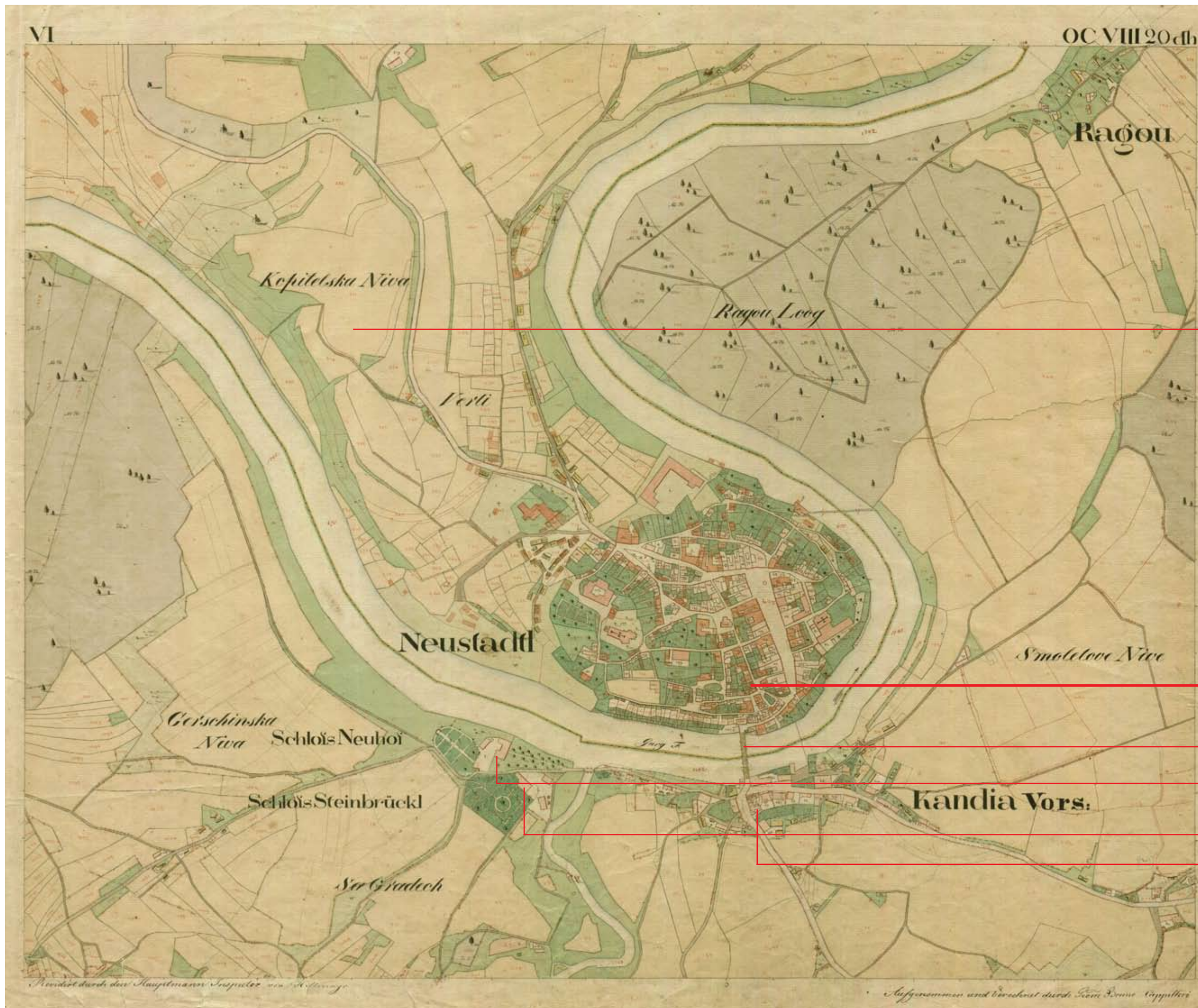
Leseni most čez Krko in vstop v mesto skozi Karlovška vrata (do 1898)

Grad Novi dvor, Neuhoř

Grad Kamen ali Mostec

Kandijsko predmestje

Franciscejski kataster 1825

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**PROSTORSKI
PARAMETRI
MESTA
SKOZI ČAS**

Ljubljanska vrata

Bergmanova hiša na
Glavnem trgu

Kapiteljska proštija

Rotovž / Mestna hiša

Cerkev sv. Lenarta

Frančiškanski samostan

Cerkev sv. Nikolaja

**LOKACIJA
NARODNEGA DOMA
V ZGODOVINSKEM
JEDRU NOVEGA
MESTA**

Hotel Jakac (Jacaz)

Rokodelski dom

Karlovska vrata

Kandijski most (od 1898)

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

KRATKA
ZGODOVINA
NARODNEGA
DOMA

Foto Jovo Grobovšek, julij 2005

Foto iz zbirke Knjižnice Mirana Jarca v Novem mestu

Narodni dom v Novem mestu

Zapuščena stavba sredi starega mestnega jedra, »oblečena« v kovinsko mrežo, malokomu danes pade v oko. Morda samo mimoidočemu, ki hiti mimo v upanju, da se mogočna fasada ne bo podrli prav nanj. Redki Novomeščani danes vedo, da je ta stavba nekdanji Narodni in kasneje Sokolski dom, središče kulturnega in političnega delovanja Slovencev v Novem mestu konec 19. in v začetku 20. stoletja. Še manj pa je verjetno takih, ki bi vedeli, da je ta danes zapuščena stavba prvi Narodni dom zgrajen na slovenskih tleh. Vsa večja slovenska mesta so svoj narodni dom dobila dosti kasneje – Ljubljana 1896, Celje 1897, Maribor 1899 in Trst leta 1904.

Novomeška čitalnica je bila kot društvo slovenskih narodnjakov ustanovljena leta 1865. Močno spodbudo njeni ustanovitvi je dalo veliko praznovanje 500 letnice ustanovitve Novega mesta. S svojo dejavnostjo so čitalničarji gostovali po takratnih novomeških gostilnah in hotelih. Največ časa so gostovali v hotelu Pri kroni na Glavnem trgu, od koder so se morali leta 1872 zaradi lastnikovega nemškutarskega delovanja preseliti v gostilno Pri zlatem levu ob Ljubljanskih vratih, ki jo je vodila Josipina Skaberne.

Zaradi neprimernih prostorov so čitalničarji začeli razmišljati o lastni stavbi. Ideja je padla na plodna tla in 6. januarja 1873 je bil imenovan Odsek za stavbo narodnega doma, ki je hitro začel s pripravami za gradnjo. Čitalnica je zelo hitro kupila tri parcele v samem središču mesta.

Načrte za novo stavbo je izdelal stavbenik A. Kappner iz Zagreba. Žal se celotni načrt ni ohranil. Ohranjena je le risba glavne, vhodne fasade. Po njej lahko ugotovimo, da se načrta niso v celoti držali in da so med gradnjo marsikaj poenostavili oz. spremenili. V Slovenskem narodu z dne 21.3.1873 je dopisnik podrobno opisal novo stavbo. Prvi komentar o načrtu je, da bo dom odlično poslopje. V pritličju naj bi bil prostor za gostilno in stanovanje za krčmarja. Zraven naj bi bile tudi sobe za oddajanje gostom. V prvem nadstropju naj bi bila dvorana dolga 10 sežnjev, zraven pa naj bi bili še dve svetli sobi za branje. Na vrtu naj bi bilo kegljišče in ledenica. Po opisu sodeč je bil dom v začetku načrtovan manjši kot je bil na koncu narejen in kakršnega danes poznamo.

Temeljni kamen poznejšemu Narodnemu domu so slovesno postavili 8. junija 1873. Poročevalec Slovenskega naroda našteje celo vrsto znanih in pomembnih mož takratnega slovenskega političnega in kulturno-prosvetnega življenja. Slovesnosti so se udeležili Navratil iz Metlike ter dr. Vošnjak in dr. Zarnik iz Ljubljane. Med slovesnostjo so v temeljni kamen položili kositrno skrinjico, v kateri je bilo ustanovno pismo in slovenski ter drugi časopisi. V ustanovnem pismu je bil na kratko popisan razvoj narodne ideje na Slovenskem in na Dolenjskem ter zgodovina novomeške čitalnice. Vse skupaj je bilo nato zazidano v temeljni kamen.

Po začetnem zagonu in uspešni gradnji v prvem letu je bila leta 1874 stavba na pol zgrajena in pokrita. Kljub temu, da je začelo primanjkovati denarja pa je 14. novembra 1875 že bila slavnostna otvoritev nove stavbe. Urejeno in porabi predano je bilo le pritličje. Gradnja se je nato počasi nadaljevala. Nov zagon in finančna sredstva za dokončanje je dala leta 1884 ustanovljena Delniška družba Prvi Narodni dom, ki je izdala delnice za zbiranje sredstev za dokončanje Narodnega doma v Novem mestu. Očitno so bili pri tem uspešni, saj se je gradnja že naslednje leto uspešno zaključila.

Narodni dom je tako postajal središče kulturnega dogajanja Slovencev v takratnem Novem mestu, Čitalnica pa je prostore ponudila v uporabo tudi drugim društvom in ustanovam.

Zaradi raznovrstne uporabe prostorov in dotrajanosti so člani Čitalnice na prelomu stoletja že začeli razmišljati o spremembah in obnovi Narodnega doma. Zato je bil leta 1907 ustanovljen Stavbni odsek za preureditev in razširitev prostorov. O možnih spremembah je še istega leta v Novem mestu predaval ing. Bloudek. Razmišljali so predvsem o povečavi odra in zaradi tega tudi o razširitvi dvorane. Do vsaj delne uresničitve teh idej pa je prišlo šele po koncu 1. svetovne vojne. Med njo je bila v letih 1915 do 1917 v Narodnem domu nastanjena vojaška rezervna bolnišnica Nagy Kikinda (Velika Kikinda).

Leta 1920 je bila povečana dvorana in v njej postavljena galerija. Dela na odru so potekala leta 1923, vendar so bile to le manjše izboljšave, saj finančne možnosti Čitalnici niso omogočale večjih posegov.

Delovanje Čitalnice je počasi usihalo. Postajala je le še upravljavec Narodnega doma in prostore v njem oddajala drugim. Septembra 1925 so člani Čitalnice sprejeli sklep o razpustitvi društva. Vsa lastnina je prešla na novomeške Sokole. Tako je Novo mesto dobilo svoj Sokolski dom, ki je tudi s svojo bogato sokolsko knjižnico postal središče kulturnega in naprednega političnega gibanja.

Ob okupaciji leta 1941 so morali Sokoli stavbo Narodnega doma predati italijanskemu okupatorju. Tako so do maja 1945 stavbo zasedale razne okupatorske vojske. V letu 1942 so aktivisti OF večino gradiva sokolske knjižnice ilegalno prenesli v partizanske enote.

Po drugi svetovni vojni je postala lastnik stavbe Fizkultura zveza Slovenije in za njo Partizan Slovenije, Zveza za telesno vzgojo Ljubljana, kot pravni naslednici Sokolov. Prostore je že kmalu po koncu vojne zasedla Jugoslovanska ljudska armada in jih vse do februarja 1977 uporabljala za potrebe Doma JLA, takrat se je dogradil novi Dom JLA, danes KC Janez Trdina.

Po letu 1977 nekdanji Narodni dom izgubi prvotno funkcijo, ki je bila namenjena javnosti in kulturni dejavnosti meščanov. V njegovih prostorih si je najprej uredil prostore Dolenjski projektivni biro, med leti 1988 in 1997 pa v Narodnem domu opravlja del dejavnosti Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto.

Po izselitvi Zavoda je stavba Narodnega doma nekaj časa samevala zapuščena. Že v začetku leta 1998 je takratni župan Mestne občine Novo mesto Franci Koncilija imenoval Projektni svet za obnovo Narodnega doma. Istega leta je Mestna občina Novo mesto z menjalno pogodbo postala lastnik Narodnega doma in odkupila sosednjo Mehletovo hišo. S tem se je sprostil prostor za Narodnim domom in dana je bila možnost za njegovo morebitno širitev in ureditev dvorišča. Tako so bili dani vsi pogoji za začetek priprav in tudi samo obnovo Narodnega doma.

Novomeški Narodni dom bo po končani obnovi dobil nekdanji sijaj, predvsem pa pomen, ki ga je v zadnjih več kot 130 letih imel v življenju Novomeščanov in v zgodovini Novega mesta.

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

GRADITELJ
NARODNEGA
DOMA

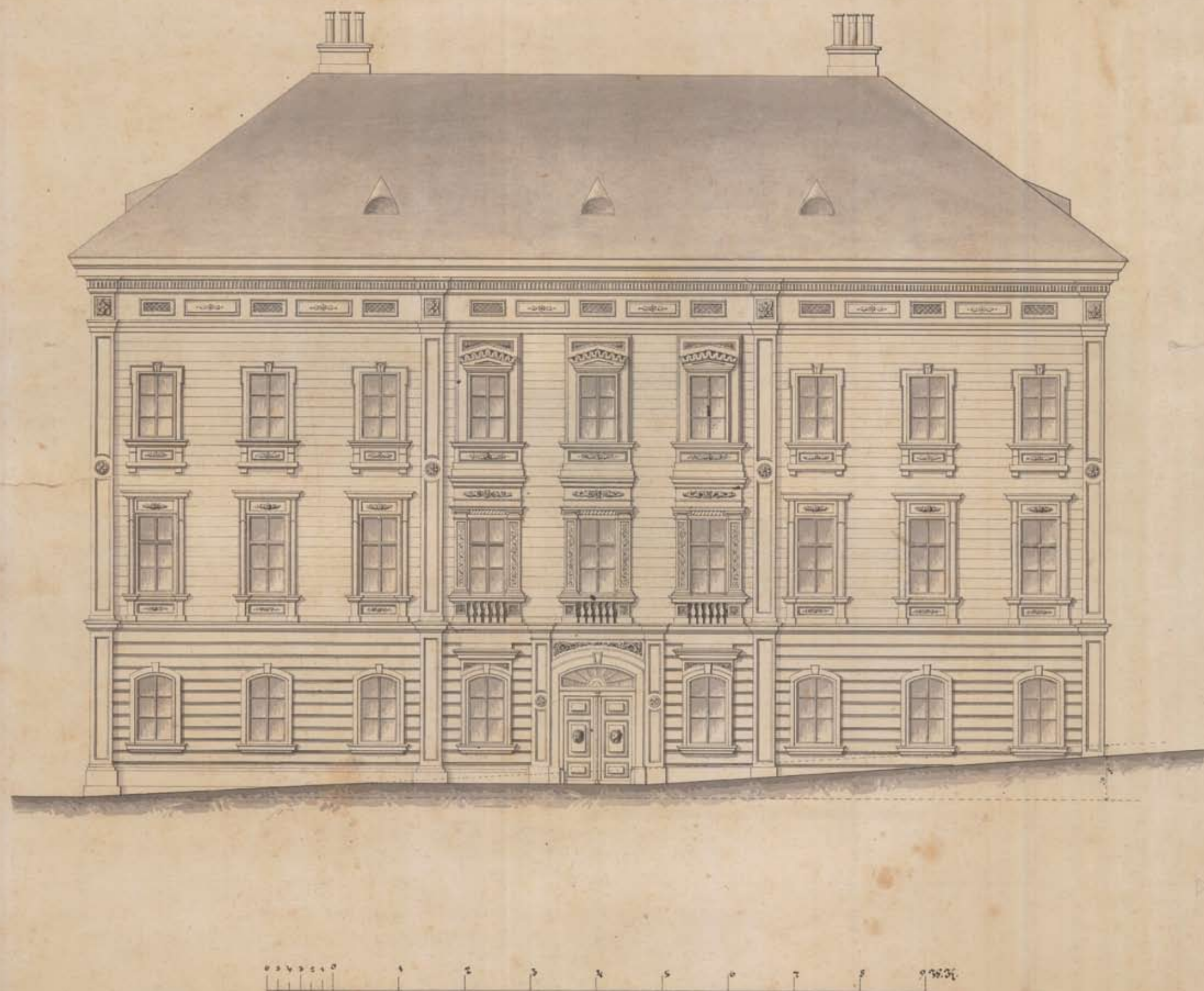
Alfred KAPPNER

Janko Jarc (1903 – 1995) v reviji Rast (3/1992) piše, da je po prizadevanjih dr. Žige Bučarja, pobudnika gradnje Narodnega doma v letu 1873, načrte posredoval dr. Josip Fohn, primarij in kirurg bolnišnice usmiljenih bratov v Zagrebu. Toda ohranjena je ena sama risba načrta za vhodno pročelje Narodnega doma, ki jo hranijo v Novem mestu. Pripisujemo jo zagrebškemu stavbeniku Alfredu Kappnerju. Natančnejši podatki navajajo, da je bil Alfred Kappner, gradbeni inženir, sodelavec pri obnovi večih zgodovinsko pomembnih stavb v zagrebškem Gornjem in Dolnjem mestu. Več podatkov o njem ta čas še nimamo.

Uporabljeni merski sistem

Na ohranjenem načrtu pročelja narodnega doma je izrisana merska skala, kjer je prikazanih 10 modulov merskega izhodišča. Prvi modul je razdeljen na šest podenot, merilo označuje naslednjih 9 celih merskih enot. V takratni Avstro-Ogrski monarhiji (1867–1918) je bil v uporabi dunajski čevlj. Delitev enote pa je bila izpeljana v šestiškem sistemu.

Izvirnik hrani Knjižnica Mirana Jarca v Novem mestu

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

KRONOLOGIJA

IZPIS LASTNIŠTEV
IZ ZEMLJIŠKE
KNJIGE

Kronologija pomembnejših dogodkov

1873, 8. junij – na veliki slovesnosti so postavili temeljni kamen poznejšemu Narodnemu domu. Gradnja je potekala po načrtih Alfreda Kappnerja na treh parcelah, ki jih je Čitalnica kupila tega leta od treh meščanov za ceno 3210 gld.

1874 – novo poslopje je bilo na pol zgrajeno in pokrito s streho.

1875, 14. november – novo stavbo slavnostno odprejo /poslopje so delno dokončali, da se je vanj lahko vselila čitalnica/.

1884 – Ustanovljena je bila delniška družba Prvi Narodni dom, ki je izdala delnice za zbiranje sredstev za dokončanje Narodnega doma.

1885 – Narodni dom so dokončno zgradili.

1886 – vpis v zemljiško knjigo na podlagi kupne pogodbe iz leta 1873 na lastnika Narodna čitalnica iz Novega mesta.

1907 – ustanovili so Stavbni odsek za preureditev in razširitev prostorov, o predlaganih spremembah je predaval ing. Bloudek.

1915 – 1917 vojaška rezervna bolnišnica Nagy Kikinda je bila nastanjena v prostorih Narodnega doma; junija 1917 so napeljali elektriko v vse javne stavbe, kjer so delovale pomožne bolnišnice, tudi v Narodni dom.

1918, 1. marec – Čitalnica se je ponovno vselila v Narodni dom.

1921 – povečali so dvorano in naredili galerijo / balkon dvorane.

1925 – Sokoli so odkupili Narodni dom za svoje potrebe in ga temeljito prenovili. V okviru Sokolskega doma je delovala tudi sokolska knjižnica.

1941 – Narodni dom so morali predati italijanskemu okupatorju.

1942 – večino gradiva sokolske knjižnice so ilegalno prenesli v partizanske enote.

1941 do 1945 – prostore zasedajo okupatorske vojske.

1946 – lastnik postane Fizkulturna zveza Slovenije.

1954 – lastnik postane Partizan Slovenije, Zveza za telesno vzgojo Ljubljana.

Po letu 1945 do februarja 1977 – v stavbi deluje dom JLA /kdaj se naseli dom JLA v Narodni dom še nimamo podatkov/.

1981 – imetnik uporabe postane Dolenjski projektivni biro, p.o., Novo mesto, Sokolska 1;

1981 do 1990 – v Narodnem domu deluje Dolenjski projektivni biro.

1987 – del prostorov v pritličju zasede zasebni obrtnik – krovec Darko Potočar.

15. 10. 1987 – minimalno urejanje Narodnega doma, ZVNKD NM zaprosi za prostore v pritličju za potrebe restavratorske delavnice.

December 1987 do oktober 1997 – stavbo uporablja Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto.

Foto iz zbirke Knjižnice Mirana Jarca v Novem mestu

24. 12. 1987 – pogodba med Samoupravno stanovanjsko skupnostjo občine Novo mesto in ZVNKD NM o začasni uporabi poslovnih prostorov v Narodnem domu – pritličje levo.

1997 – 3. oktobra Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto izprazni Narodni dom in se preseli na grad Grm.

1998 – izbris družbene lastnine, po kupni pogodbi iz leta 1967??? (verjetno bi moralo pisati 1977. Napaka??) Se vknjiži lastninska pravica na Dolenjski projektivni biro, p.o., Novo mesto, Sokolska 1.

1998 – 6. marca je izdal župan mestne občine Novo mesto sklep o ustanovitvi projektne sveta za obnovo Narodnega doma.

1998 – javni razpis, objavljen v Dolenjskem listu.

2000 – Društvo Novo mesto je imenovalo iniciativni odbor za ustanovitev sklada Narodni dom.

2002 – 28. junija je bila ustanovljena Ustanova za obnovo in oživitev Narodnega doma.

2004 – na podlagi menjalne pogodbe se je vknjižila lastninska pravica na Mestno občino Novo mesto.

2005 – V sklopu urejanja infrastrukture in ulic v Kareju II na podlagi projekta ZRMK izvedejo sanacijo temeljnih zidov na treh zunanjih zidovih stavbe nekdanjega Narodnega doma.

Izpis historičnih podatkov iz zemljiške knjige

Parcele št. 1683, 1684 in 1685, vse katastrska občina Novo mesto

Vložna številka 333 (Narodni dom)

Parc. št. 1683 – poslovna stavba

Parc. št. 1684 – gospodarsko poslopje, dvorišče

LIST A

1987 preštevilčba parcel:
Stavbišče 213 v 1683
Parcela 178 v 1684

LIST B

1. 1858 – Georg GLIBE;
2. 1886 – Vpis na podlagi kupne pogodbe iz leta 1873 na lastnika Narodna čitalnica iz Novega mesta;
3. 1925 – Sokolsko društvo Novo mesto;
4. 1946 – Zveza iskulturnih društev Slovenije.
5. 1946 – popravljeno na Fizkulturna zveza Slovenije.
6. 1948 – SLP, Okrajni FLO Novo mesto;
- .....vpisi, ki niso vezani na spremembo lastništva
11. 1954 – Partizan Slovenije, Zveza za telesno vzgojo Ljubljana;
12. 1961 – družbena lastnina za zemljišče brez stavbe, Občina Novo mesto;
13. 1961 – (vpis se nanaša na št. 12) nosilec upravljanja Podjetje za stanovanjsko gospodarstvo in urejanje naselij Novo mesto;
14. 1981 – imetnik uporabe Dolenjski projektivni biro, p.o.. Novo mesto, Sokolska 1;
15. 1998 – izbris družbene lastnine, po kupni pogodbi iz leta 1967??? Se vknjiži lastninska pravica na Dolenjski projektivni biro, p.o.. Novo mesto, Sokolska 1;

Vložna številka 1349

Parcele št. 1683, 1684, k.o. Novo mesto

1. 2004 – na podlagi menjalne pogodbe se vknjiži lastninska pravica na Mestna občina Novo mesto;

Vložna številka 363 (Mehletova hiša)

Parc. št. 1685 – poslovna stavba in dve gospodarski poslopji

LIST A

1987 preštevilčba parcel:
Stavbišče 215 in 180 – vrt – v 1685

LIST B

1. ? – Georg GLIBE;
2. 1889 – JAZBEC, Rudofsweth 169;
3. 1903 – Marija JAZBEC, Novo mesto 169;
4. 1918 – Jože JAZBEC, Novo mesto 169;
5. 1918 – Filomena JAZBEC, Novo mesto 169;
6. 1922 – na podlagi kupne pogodbe Marija CUDERMAN, Novo mesto 169;
7. 1922 – na podlagi kupne pogodbe Jožef MEHLE, Novo mesto 169;
8. 1947 – Rudolf MEHLE, Sv. Jurija 1, Novo mesto;
9. 1961 – za zemljišče se vpiše družbena lastnina;
- .....
10. 1994 – po darilni pogodbi do 1/3 Tomaž MEHLE;
- .....
16. 1995 – Rudolf MEHLE;

Vložna številka 969

Parcela št. 1685, k.o. Novo mesto

2. 1998 – na podlagi prodajne pogodbe se vknjiži lastninska pravica na Mestna občina Novo mesto.

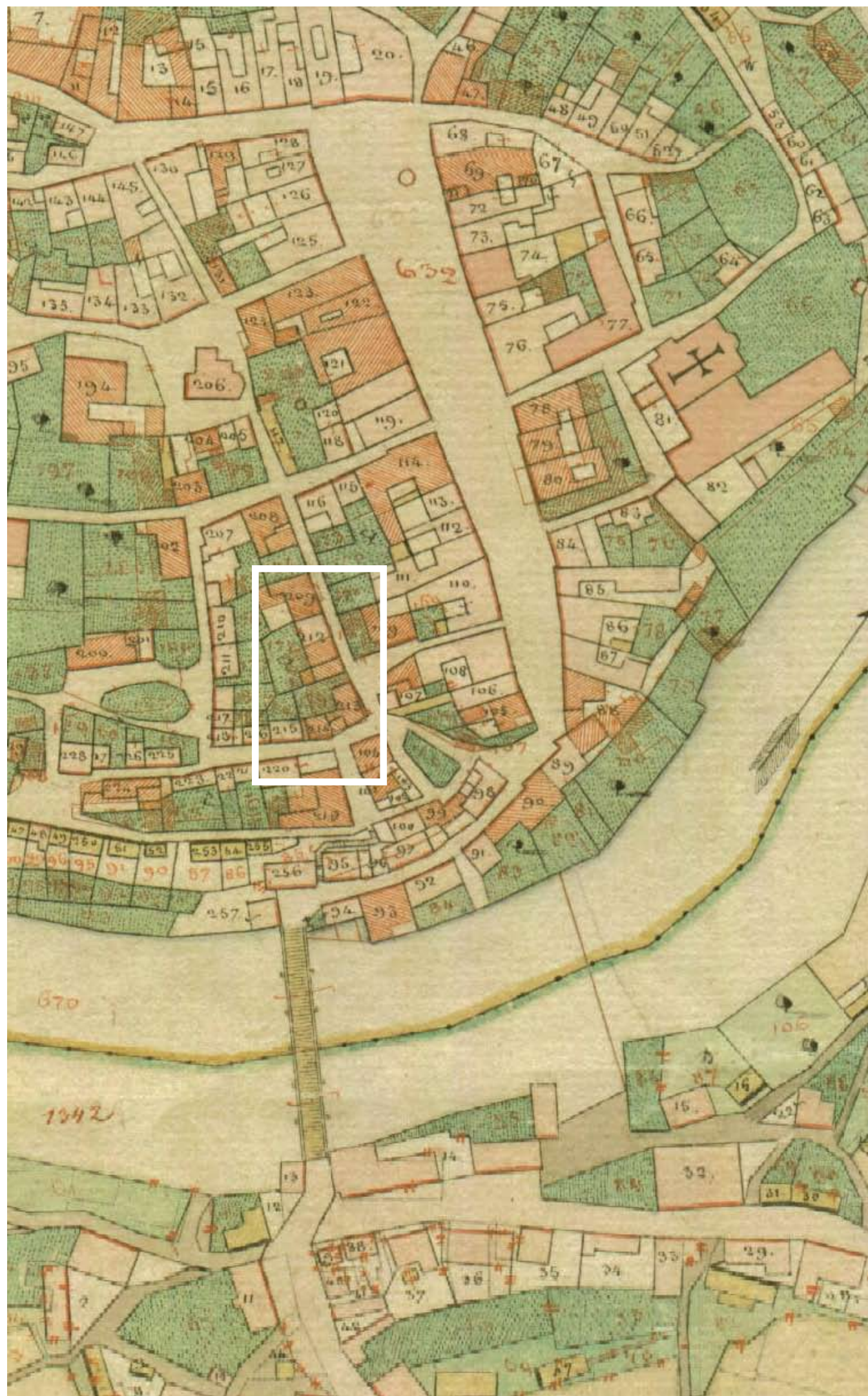
Območna enota Novo mesto

Narodni dom

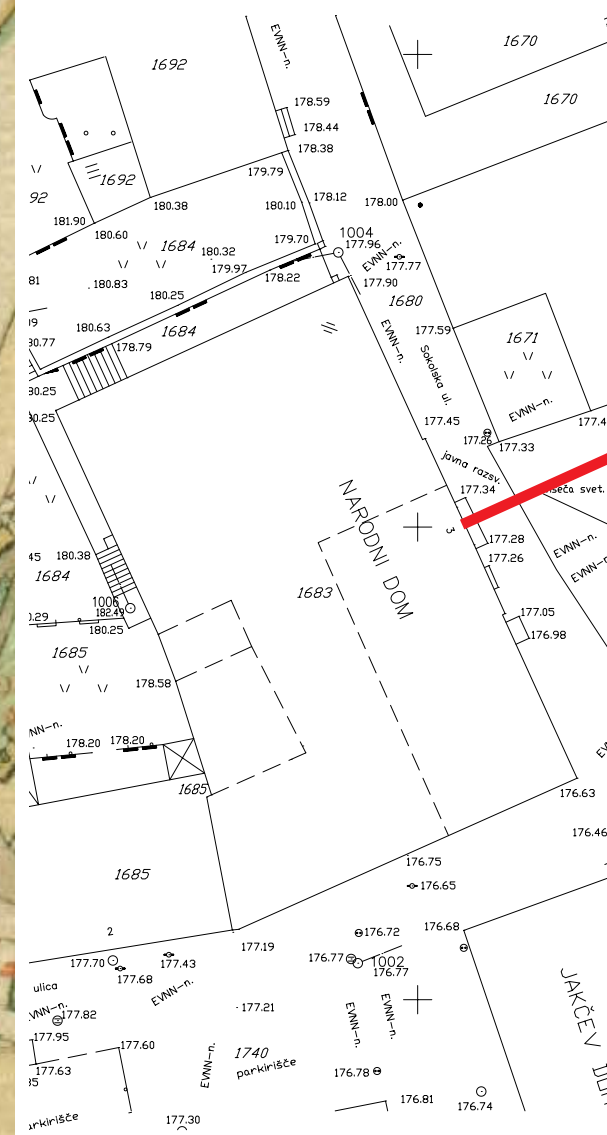
EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

URBANI RAZVOJ
LOKACIJE
NARODNEGA
DOMA

VHOD

VHOD

Na franciscejskem katastru iz leta 1825, ki je bil v uporabi še vse do konca 19. stoletja, lahko ugotovimo, da so za gradnjo Narodnega doma odkupili več zemljiščnih parcel in objektov na njih. Gre vsaj za tri parcele in na njih vsaj za štiri stavbe.

Izbrali so stičišče dveh ulic, obe sta vodili v smeri Karlovških vrat in po strmi poti navzdol na most preko Krke, ki je vodil iz mesta v Kandijo in naprej v smeri Karlovca in Zagreba.

Iz današnjega konteksta prostora gledano moramo vedeti, da so v istem času že nameravali začeti graditi Rokodelski dom (Društveni trg 1). Danes eminentni sosednji Jakčev dom (grajen kot Hotel Jakaz) je oče imenitnega slovenskega slikarja Božidarja začel graditi šele v letu 1895.

Ozka ulica, ki še danes vodi z Glavnega trga (Čitalniška ulica), je usmerila obiskovalce na glavni vhod v pomembno javno ustanovo – Narodni dom. Mirno lahko trdimo, da gre za izbran in udaren poudarek v mestnem urbanizmu. Do trenutka odločitve za gradnjo Narodnega doma je bila vsa imenitnost mesta osredinjena na (Veliki) Glavni trg. Njegove urbane geneze skozi čas za sedaj še nismo dovolj raziskali a zdi se, da je bila vsa okolica trga, polna ozkih ulic s pritličnimi stavbami, le blede senca imenitnosti osrednje trgovske ceste in bogati trgovski ponudbi na njej.

Le frančiškanski samostan za vzhodno stranico trga in visoko na vrhu kapitelska proštija sta bila večji stavbi, ki sta nakazovali mogoče vzpone nadaljnjih arhitekturnih dosežkov.

Dvonadstropna zasnova Narodnega doma je v več pogledih imenitna odločitev. Najprej gre nedvomno za nacionalno simbolno dejanje. Leta 1882 je novomeška občina trajno prišla v roke slovenski skupnosti. Ta se je odločila, da bo imela imenitnejšo stavbo kot nemškutarski nasprotniki. Poudariti so morali, da bo dom tudi po višini in talni zasnovi najimenitnejša stavba v mestu. Stroga geometrična zasnova obeh obcestnih pročelij še danes vznemirja obiskovalce mesta, ki morajo v ozkih ulicah dvigovati pogled in se čuditi imenitnosti slovenske skupnosti v takrat močno nemškutarskem mestu.

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

SODOBNI
GEODETSKI
POSNETEK
LOKACIJE

Komunalne naprave, ki so vidne, so geodetsko posnete. Identifikacija nadzemne elektrike in telefona je ugotovljena samo na podlagi videza kablov in ni preverjena.

Parcelne meje so prikazane po podatkih digitalnega katastrskega načrta

Meritev je navezana na poligonsko točko 2414 (k.o.1456).

GEODET d.o.o. NOVO MESTO
Novo mesto, Kettejev drevored 7
8000 Novo mesto; identif.st. 0106
Tel./fax: 07 33 22 409, 33 82 461
E-mail: geodetnm@siol.net

GEODETSKI NAČRT

Merilo 1:200

Naročnik: ARHITEKTON d.o.o. Novo mesto
Brod 76
8000 Novo mesto

K.o.: Novo mesto p.št.: 1683, 1684

Izvajalec: Boštjan Marolt, inž.geod.
št.geod.izkaznice: 55852

Potrdjuje: odgovorni geodet

[t.dela: 4-5/2004-092
Datum: 03.09.2004]

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

SEDANJA
PARCELNA
STRUKTURA
LOKACIJE

LEGENDA

- Talni obseg stavbe Narodnega doma
- Notranje dvorišče Narodnega doma
- Zemljišče, ki pripada Narodnemu domu
- Sosednja Mehletova hiša, ki je v lasti MO
- Vrt, del parcele Mehletove hiše
- Sokolska, Cvelbarjeva in Čitalniška ulica

Komunalne naprave, ki so vidne, so geodetsko posnete. Identifikacija nadzemne elektrike in telefona je ugotovljena samo na podlagi videza kablov in ni preverjena.

Parcelne meje so prikazane po podatkih digitalnega katastrskega načrta

Meritev je navezana na poligonsko točko 2414 (k.o.1456).

GEODET d.o.o. NOVO MESTO
Novo mesto, Kettejev drevored 7
8000 Novo mesto; identif.št. 0106
Tel./fax: 07 33 22 409, 33 82 461
E-mail: geodetnm@siol.net

GEODETSKI NAČRT

Merilo 1:200

Naročnik: ARHITEKTON d.o.o. Novo mesto
Brod 76
8000 Novo mesto

K.o.: Novo mesto p.št.: 1683, 1684

Izvajalec: Boštjan Marolt, inž.geod.
št.geod.izkaznice: 55852

Potrjuje: odgovorni geodet

[t.dela: 4-5/2004-092
Datum: 03.09.2004]

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**RAZPOLOŽLJIVI
PROSTORI V
STAVBI**

KLET

Temeljne stene okoli kleti pred sanacijo v letu 2005. Skromne okenske odprtine ne omogočajo zadosti svetlobe in zraka.

Obnovljeni in ponovni tlakovani ulici Sokolska in Cvelbarjeva nista nič spremenili pri svetlobi in prezračevanju kleti.

Klet

(kletna etaža, prva etaža, oznaka KL, etažna višina 331,5 cm)

Kletna prostora (nivo – 3,315 in – 3,335 m) sta dostopna po enoramnem stopnišču uporabne širine 122 cm, brez vmesnega podesta in z višino stopnice 18,5 cm. Etaža je skoraj v celoti vkopana pod niveleto obeh cest ob stavbi (vzhodna Sokolska in južna Cvelbarjeva ulica). Obsega le manjši del talne zasnove Narodnega doma, le njegov jugovzhodni vogal. Močno verjetno je, da so ob gradnji uporabili kar podkletitev enega od kupljenih objektov.

Prvi kletni prostor (KL-0.1)

Pravzaprav majhen prostor v katerega je mogoče vstopiti na koncu 18 strmih enoramnih stopnic. Strop prostora je zgrajen kot tridelni opečni obok (češka čepica) z vmesnima opornima lokoma. Prostor ima na vzhodno stran pod stropom dve okni, vidni na vhodni fasadi le kot okni v dveh talnih jaškoh. Odprtini služita skoraj v celoti le možnostim prezračevanja, za osvetlitev prostora nista pomembni.

Drugi kletni prostor (KL-0.2)

Vstop vanj je mogoč skozi prehodni prvi prostor in preko visoke stopnice (20 cm). Stropna konstrukcija je oblikovana kot raven strop sestavljen iz ravnih lesenih tramov (stropnikov) na katerih ležijo vodoravne opore talnih slojev pritličja. Prostor ima proti jugu pod stropom dve okni, vidni na južni fasadi le kot okni v dveh talnih jaškoh. Odprtini služita skoraj v celoti le možnostim prezračevanja, za osvetlitev prostora sta komaj pomembni.

Določanje referenčne (izhodiščne) relativne in absolutne višinske kote za stavbo.

Za kamnitim pragu vhoda v stavbo smo v levem vogalu ob stiku praga in tlaka vstopnega hodnika določili naslednje podatke:

relativna višina = +–0,00 m,

absolutna višina = +177,39 metrov nad morjem.

Foto Jovo Grobovšek, oktober 2005

Kletni okni z jaškoh v pločniku levo od vhoda v Narodni dom.

Območna enota Novo mesto

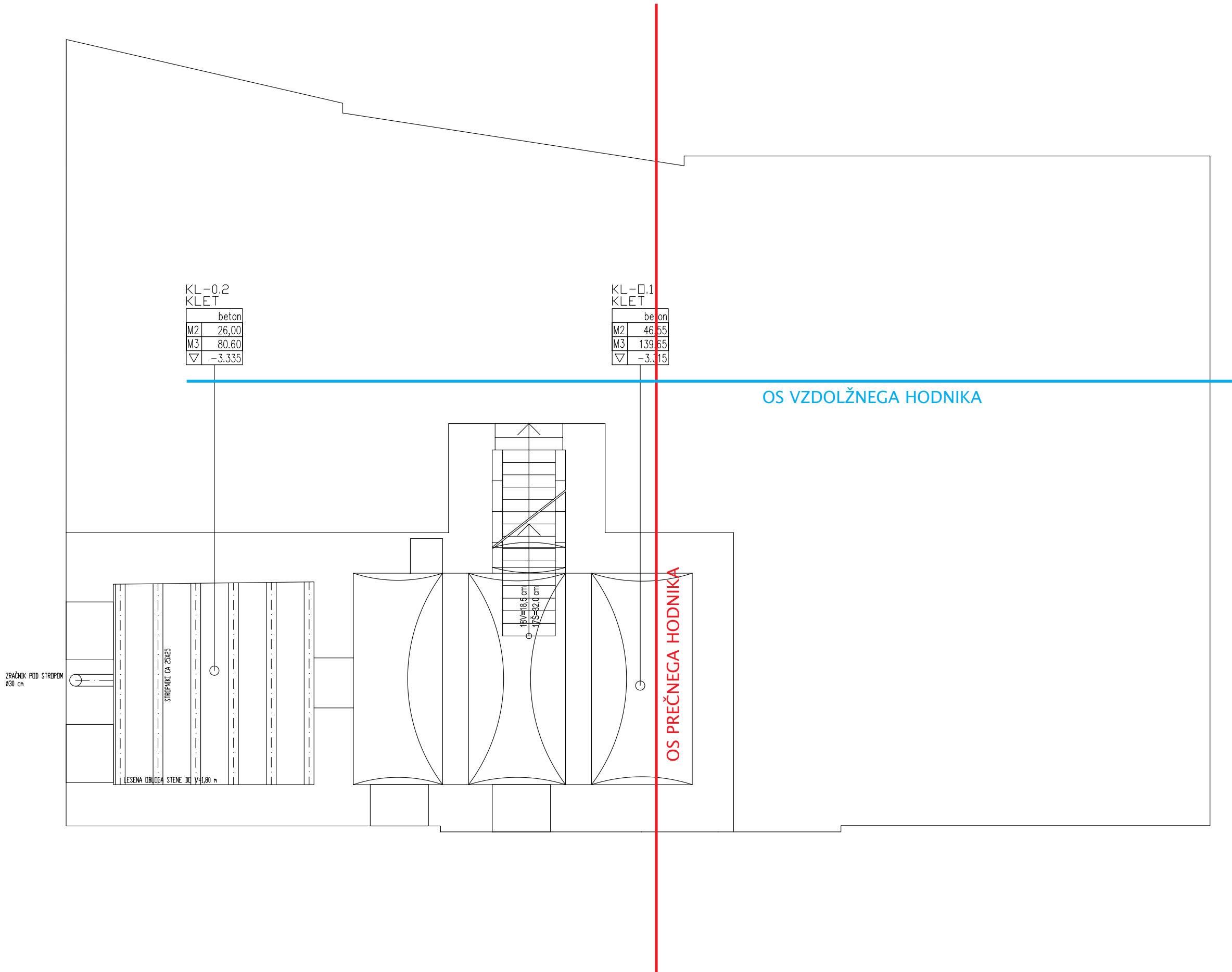
Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

RAZPOLOŽLJIVI
PROSTORI V
STAVBI

KLET

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina:	TLORIS KLETI
Merilo:	1:100
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	ARHITEKTON / sept. 2005
Sodelavci:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št.lista:	1.

±0,00=177,39 mnv oz.enako obstoječi koti pritličja

ARHITEKTON d.o.o.
projektno inženiring
BRD 76, 8000 NOVO MESTO
PROJEKTIVNI BIRO
NOVI TRG 9, 8000 NOVO MESTO
TEL: 07/33-71-320 FAX: 07/33-71-321
IDENTIFIKACIJSKA ŠT.: IZS 1189

ARHITEKTON
d.o.o.

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVO MESTU (EŠD 8581)		
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA		
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLDOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO		
IZDELAL	IME, PRIIMEK TATJANA DRAGINC.univ.dipl.inž.arh.	ID. ŠT. PRI ZAPS ZAPS 1122 A	PODPIS
ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE RISBE	MERILO	ŠTEVILKA RISBE
303/2004	SEPTEMBER / 2004	1:100	3

TLORIS KLETI

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**RAZPOLOŽLJIVI
PROSTORI V
STAVBI**
PRITLIČJE

Foto Saša Fuiš, november 2006

Foto Jovo Grobovšek, december 2006

Pritličje

(druga etaža, oznaka PR, etažna višina 437 cm)

Enostavna talna zasnova stavbe temelji na hodnikih v obliki črke T. Somerna zasnova vzhodnega pročelja z vhodom v stavbo v srednji osi se opira na vhodni (prečni) in vzdolžni hodnik. Na vhodni hodnik so navezani levo veliki južni salon in desno sklop štirih med seboj prehodno povezanih prostorov (severni križni prostori). Ti ležijo pod veliko dvorano, ki je v prvem nadstropju.

Vhodni hodnik z vetrolovom in vzdolžni hodnik

(vetrolov, PR-1.1, hodnik, PR-1.2)

Za vhodom dvokrilna nihajna vrata oblikujejo vetrolov. Iz hodnika vodijo dvojna vrata v severne prostore, v južni steni hodnika so pod ometom zazidana velika vrata v južni salon. Ta nekdanj pomembni vhod v južni salon pritličja je za delovanje stavbe v tem delu, najbolj javnem programu neposredno ob ulici, velikega pomena. Širina vhnodnega hodnika omogoča srečavanje vsaj štirih oseb vzporedno (280 cm). Iz vhnodnega dela hodnika preidemo v prečni hodnik (širina 179 cm). Ta na sever vodi k stopnišču v nadstropje in naprej do sanitarnih prostorov v SZ vogalu stavbe, južni krak pa vodi do velikega južnega salona. V začetni zasnovi je bil hodnik na zahodni steni (proti zadnjemu dvorišču) odprt z dvema okenskima in široko vratno odprtino. Atrijski del dvorišča so kasneje pozidali v dve sobi.

Veliki južni salon

(mala dvorana, PR-1.3)

Južni del pritličja zavzema enovit salon v obliki črke L. Z enakomernim ritmom oken se odpira na Sokolsko in Cvelbarjevo ulico. Na vhnodnem pročelju (orientacija vzhod) so štiri okna in na južnem (proti Jakčevemu domu) je šest enakih okenskih odprtin. Ključna vrata v salon so nekoč vodila iz vhnodnega hodnika (aule) a so v zadnjih treh desetletjih zazidana. Prostor je dobro osvetljen in okna omogočajo temeljito prezračevanje. Stropna konstrukcija je razdeljena na štiri polja, opirajo jih obokane opore, konstrukcija opečnih obokov je somerna (češka čepica).

Stranski sobi ob velikem južnem salonu

(soba, PR-1.4 in soba, PR-1.5)

Prostora sta nastala ob pregradni steni, ki v bistvu varuje dvoriščni atrij pred zemljo z vrta sosedove stanovanjske hiše (Mehletova hiša). Dostopna sta iz salona in vzdolžnega hodnika. Večji prostor je brez naravne svetlobe, saj nima nobenega okna. Očitno je, da je bil nekoč nepozidan (zadnje dvorišče stavbe), saj sta v steni, ki meji na hodnik ohranjeni špaleti dveh okenskih odprtin (ena kasneje spremenjena v vrata). Manjši prostor ima eno samo okno visoko pod stropom, ki je primerno le za prezračevanje, dostopa na hodnik ali na prosto nima.

Garderoba (depo, PR-1.6)

Pomožni prostor je široko dostopen iz južnega kraka vzdolžnega hodnika. Postavljen je ob stopnice v klet in ločen od velikega južnega salona s tanjšo predelno steno. Prostor je obokan z opečnim obokom (češka čepica) in ometan.

Severni križni prostori

(soba, PR-1.7, pisarna, PR-1.8), pisarna, 1.9)

Zanimiva skupina treh prostorov, dveh podobne talne velikosti in tretjega dvakrat večje talne zasnove, je bila zgrajena okoli osrednjega konstruktivnega slopa, ki podpira tla dvorane v prvem nadstropju. Prostori so danes med seboj prehodni in v osnovni inačici niso bili ločeni s predelnimi stenami, kot so danes. Veliki prostor se proti Sokolski ulici odpira s štirimi okni, na severni steni manjšega prostora je izvedeno le eno okno v nesomerni legi. Stropna konstrukcija prostorov so štiri približno somerna obokanja (češka čepica), vmesni oporni loki dopolnjujejo geometrično uravnoteženo konstrukcijo.

Stopnišče v nadstropje (PODEST)

Zasnova pritličja ne omogoča neposrednega vstopa iz vhnodnega hodnika na stopnišče. Ta je zamaknjen nekoliko severno, ni niti malo reprezentativen, čeprav vodi v nadstropje v katerem je velika prireditvena dvorana. Širina enoramnega lomljenega stopnišča slabo omogoča vzporedno hojo v smereh navzgor in navzdol. Stopnice so z dvema vmesnima podestoma zalomljene okoli osrednjega kvadratnega jedra, ki se v vsaki etaži uporablja za shrambo čistil.

Prostor pod stopniščem (PR-1.10)

Majhen in sorazmerno malo uporaben prostor, ki je nastal kot stranski izid konstrukcije stopnišča. Sedaj ni kaj drugega kot slaba ropotarnica.

Prostor za čistila v zalomu stopnic (niša, PR-1.11)

V srednjem jedru stopnic opazimo minimalni prostor, ki je nastal iz konstrukcijskih razlogov. Je neuporaben.

Sanitarni vozeli in predprostor

(WC, 1.12, WC, 1.13, predprostor, 1.14)

Popolnoma neuporabni prostori, zanemarjeni.

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

RAZPOLOŽLJIVI
PROSTORI V
STAVBI

PRITLIČJE

Zavod za varstvo kulturne dediščine

Slovenije

Območna enota Novo mesto

Investitor:

MESTNA OBČINA NOVO MESTO

Projekt:

NARODNI DOM, EŠD 8581
DOKUMENTACIJA
OBSTOJEČEGA STANJA

Faza:

KONSERVATORSKI PROGRAM

Vsebina:

TLORIS PRITLIČJA

Merilo:

1:100

Odgovorni konservator:

Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture

Povzeto po:

ARHITEKTON / sept. 2005

Sodelavci:

Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik

Vodja območne enote:

Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog

Datum:

december 2006

Št.lista:

2.

±0,00=177,39 mnv oz.enako obstoječi koti pritličja

ARHITEKTON d.o.o.
projektno inženiring
8000 NOVO MESTO
PROJEKTIVNI BIRO
NOVI TRG 9, 8000 NOVO MESTO
TEL: 07/33-71-588 FAX: 07/33-71-589
IDENTIFIKACIJSKA ŠT.: 125 1189

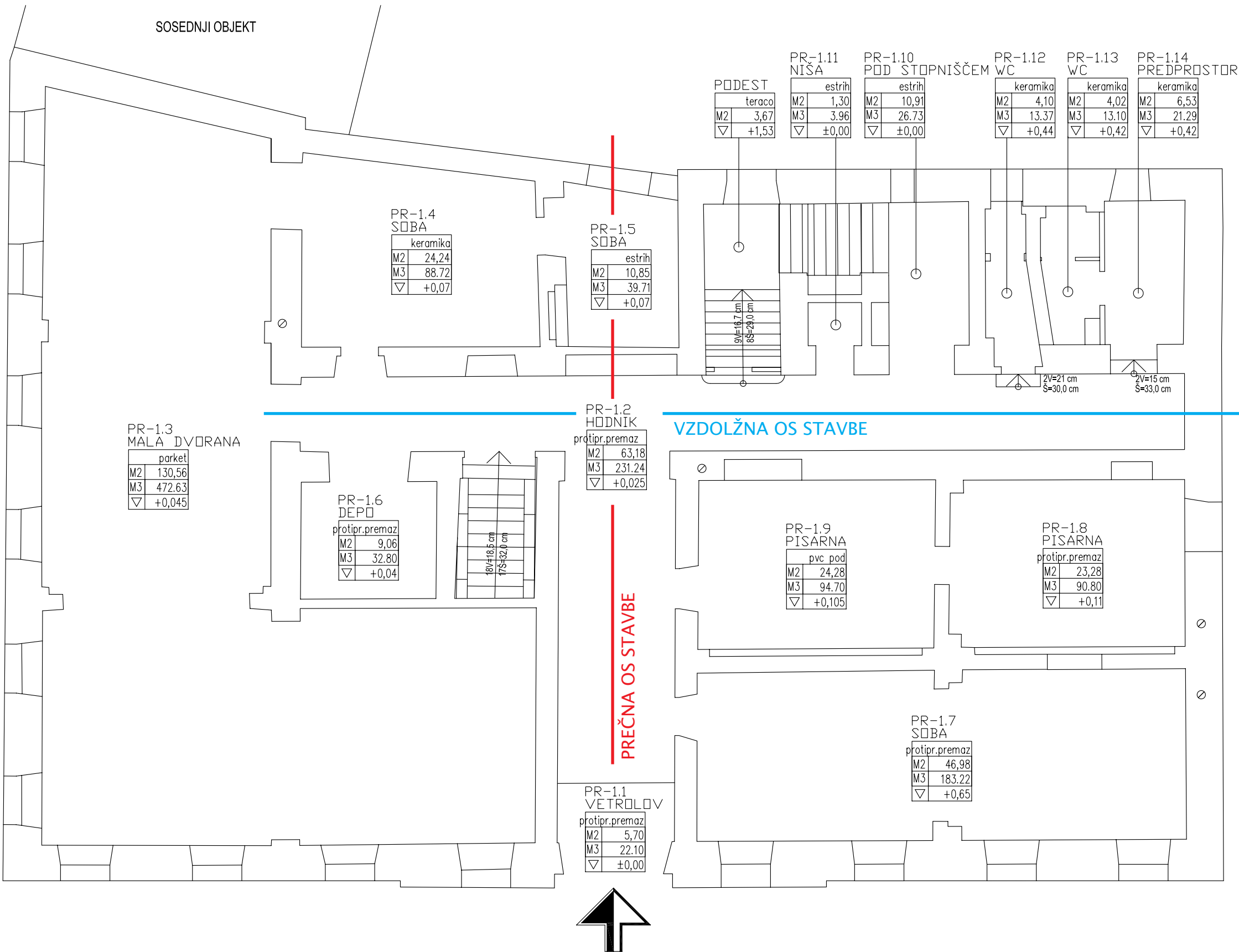
ARHITEKTON
edkozoj

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVO MESTU (EŠD 8581)		
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA		
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLJOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO		

IME, PRIMEK	ID. ŠT. PRI ZAPS	PODPIS
TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh.	ZAPS 1122 A	

ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE RISBE	MERILO	ŠTEVILKA RISBE
3031 / 2004	SEPTEMBER / 2005	1:100	3

TLORIS PRITLIČJA

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**RAZPOLOŽLJIVI
PROSTORI V
STAVBI**

1. NADSTROPJE

Velika prireditvena dvorana v prvem nadstropju ima skromno zasnovano odra in slabo uporaben balkon. Danes je njena podoba popolnoma neustrezna. Uporabnost v bolj svečane namene zmanjšujejo zazidana okna v zaodrju in delno zaprta okna tudi v drugem nadstropju.

Foto Jovo Grobovšek, december 2006

Prvo nadstropje

(tretja etaža, oznaka N1, etažna višina 413 cm)

Klasična zasnova stavbe je razvidna tudi iz imenitnega nadstropja (piano nobile), v katerega je umeščena velika prireditvena dvorana. Skupaj z odrom zavzema površino okoli 188 m², njena prostornina znaša 1380 m³.

Vstopni hodnik (hodnik, N1-2.1)

Zgrajen je kot povezovalni prostor v smeri sever jug, kot vzdolžna os stavbe povezuje vse prostore. Za razliko od hodnika v pritličju je mnogo bolj osvetljen, nekoliko širši in tudi v tej etaži vzdolžno banjasto obokan. Danes iz njega vodijo vhodi v veliko dvorano in v malo južno dvorano. Sanitarije na severozahodnem vogalu stavbe so dostopne brez višinske razlike. Iz hodnika se nadaljuje stopnišče v drugo nadstropje.

Stopnišče v drugo nadstropje (podest)

Iz hodnika vodijo navzgor in navzdol triramne stopnice z dvema podestoma, ki so lomljene okoli osrednjega kvadratnega jedra. Prostor v jedru je lahko namenjen le skladišču za čistilna sredstva. Oba podesta sta tlakovana z diagonalno razporejenimi črno-belimi keramičnimi ploščicami – tlakovci industrijske izdelave.

Velika dvorana z balkonom in odrom

(dvorana, N1-2.2)

Osrednji prireditveni prostor v stavbi je pravokotna dvorana v prvem nadstropju. V osnovni izvedbi je umeščena ob vhodno pročelje, sega do severne zunanje stene stavbe in po višini obsega dva niza okenskih odprtin v obeh nadstropjih. Čeprav je bila zunanost načrtovana kot popolnoma simetrična devetosna kompozicija (3x3 okenske osi na vhodnem pročelju), je današnje stanje drugačno. Zaradi zgrajenega odra v dvorani so nekatere okenske odprtine zazidali, saj so bile predvsem tiste v prvem in drugem nizu zaodrja popolnoma odveč.

Mala južna dvorana (mala dvorana, N1-2.3. in N1-2.4)

Ob južnem pročelju stavbe se v treh etažah ponovi skoraj enaka razporeditev prostorov. V prvem nadstropju je prostor predeljen s predelnim zidom, ki ga deli na dva neenaka dela. Prostora sta zelo dobro osvetljena, vse okenske osi so odprte in opremljene z dvodelnimi okni, spodnji del sta dve krili in nad njima krilo na ventus.

Sobi v prizidku (soba, N1-2.5, soba, N1-2.6)

V preteklosti so atrij doma v pritličju v celoti pozidali, v prvem nadstropju pa le delno. Nastali sta dve sobi, ki sta zakrili zahodni okenski niši v hodniku. Tretje okno je ostalo prosto za osvetlitev hodnika. Prizidek kazi podobo stavbe in zmanjšuje osvetlitev hodnika.

Prostor za čistila (niša, N1-2.7)

Prostor je nastal v zalomu stopnic in podestov. Kot konstrukcijska nujnost nima nobenega pomena več in ga je nujno spremeniti.

Prostori za sanitarije v prvem nadstropju

(WC M, N1-2.8, WC Ž, N-1 2.9)

Ležijo v SZ vogalu stavbe, so skromni in komajda omogočajo izvedbo ločenih prostorov za moške in ženske; prostora za oskrbo dojenčkov in mladih obiskovalcev v sedanjih prostorih ni mogoče poskrbeti. Tako neobglenega sanitarnega vozla seveda ni mogoče uporabiti v sodobnem času.

Soba na severnem koncu hodnika (soba, N1-2.10)

Hodnik na severni strani ne doseže stene in nima naravne osvetlitve. V vogalu etaže je manjša soba, ki z dvema oknoma dobi severno in z enim zahodno svetlobo. Zamišljena je bila kot garderoba za uporabnike odra, saj se z ozkimi vrati s strani odpira na oderski prostor.

Foto Saša Fuiš, 27. december 2006

Foto Jovo Grobovšek, december 2006

Območna enota Novo mesto

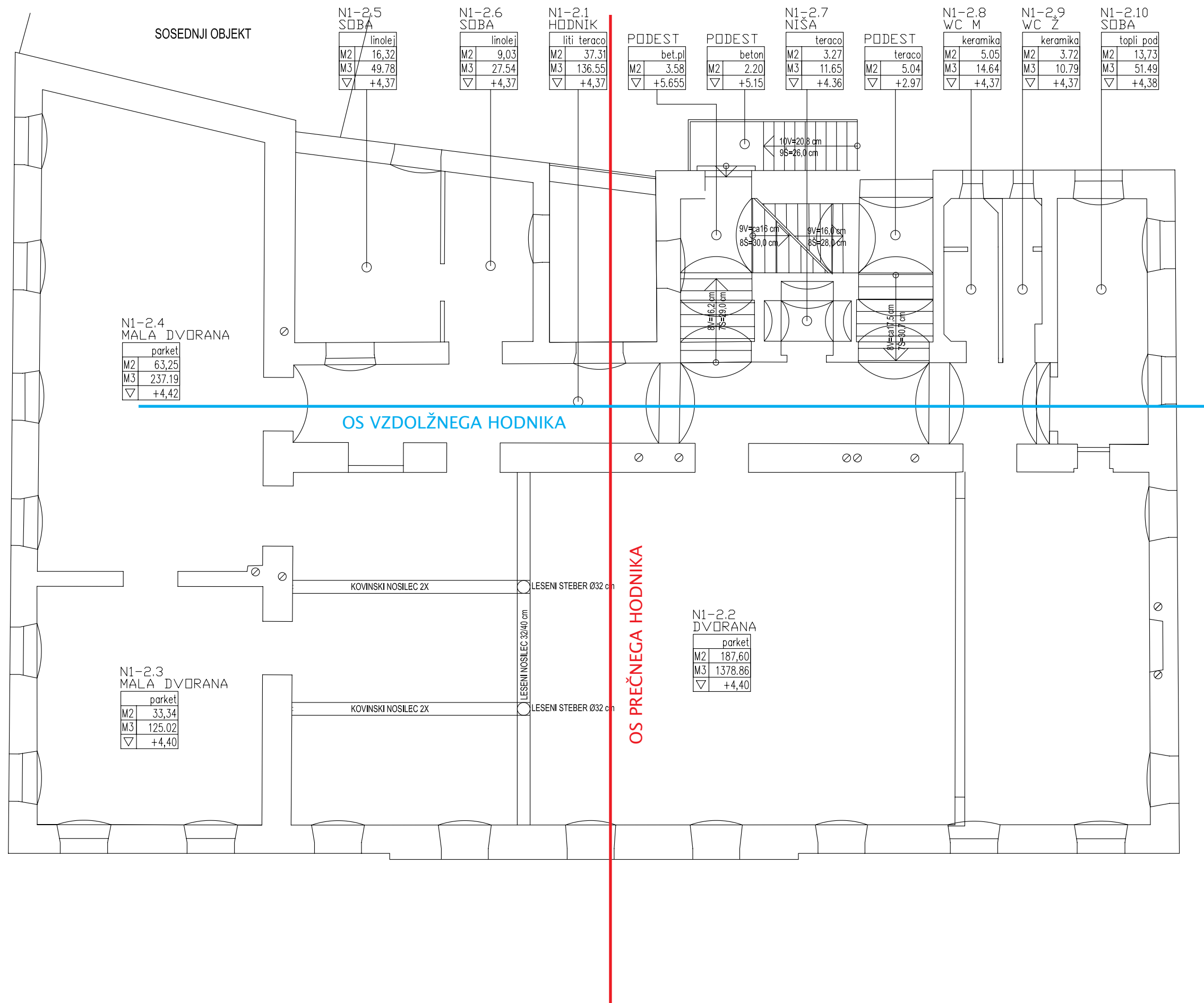
Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

RAZPOLOŽLJIVI
PROSTORI V
STAVBI

1. NADSTROPJE

Zavod za varstvo kulturne dediščine
Slovenije
Območna enota Novo mesto

Investitor:
MESTNA OBČINA NOVO MESTO

Projekt: NARODNI DOM, EŠD 8581
DOKUMENTACIJA
OBSTOJEČEGA STANJA

Faza: KONSERVATORSKI PROGRAM

Vsebina: Tloris 1. nadstropja Merilo: 1:100

Odgovorni konservator:
Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture

Povzeto po:
ARHITEKTON / sept. 2005

Sodelavci:
Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik

Vodja območne enote:
Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog

Datum: december 2006 Št.lista: 3.

±0,00=177,39 mnn oz.enako obstoječi koti pritličja

ARHITEKTON d.o.o.
projektno inženiring
8000 NOVO MESTO
PROJEKTIVNO BIRO
NOVO TRG 9, 8000 NOVO MESTO
TEL: 07/33-71-520 FAX: 07/33-71-520
IDENTIFIKACIJSKA ŠT.: 125 1189

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVO MESTU (EŠD 8581)
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO

IME, PRIMEK	ID. ŠT. PRI ZAPS	PODPIS
TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh.	ZAPS 1122 A	

ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE RISBE	MERILO	ŠTEVILKA RISBE
3031 / 2004	SEPTEMBER / 2005	1:100	4

Tloris 1. nadstropja

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**RAZPOLOŽLJIVI
PROSTORI V
STAVBI**

2. NADSTROPJE

V višini naslona ograje vzdolž stene dvorane še lahko opazimo nekdanjo obliko svetlobnega jaška za posredno osvetlitev sten. Celotna kompozicija je uničena in neuporabna.

Foto Jovo Grobovšek, december 2006

Drugo nadstropje

(četrta etaža, oznaka N2, etažna višina okoli 387 cm)

Veliko večino talne površine četrte etaže zavzema zračni prostor velike prireditvene dvorane, ki ima vstop v etaži nižje. V tej etaži se sicer ponovi talna razporeditev prostorov obeh nižjih nadstropij.

Vstopni hodnik

Vzdolžno os stavbe tudi v drugem nadstropju predstavlja hodnik, ki vodi v smeri sever – jug in omogoča vstop v malo južno dvorano, na balkon velike dvorane in v sanitarni vozil na severozahodnem vogalu stavbe. Iz hodnika vodi stopnišče v podstrešje.

Stopnišče v podstrešje

Podstrešje je neuporabno, zato je vhod na stopnišče zaprt z masivnimi vrati. Tudi tu je med zidovi zalomljenih stopnic majhen prostor za čistila.

Mala južna dvorana

Na južnem koncu dobro osvetljenega hodnika je mogoče vstopiti v malo južno dvorano. Velik enovit prostor je z dvema predelnima stenama razdeljen v tri različno velike sobe – ateljeje. Eno okno v južni steni je zazidano. Višina prostorov omogoča izvajanje raznolikih in tudi množičnih dejavnosti.

Balkon velike dvorane

Nastal je ob delni predelavi in dopolnitvi velike dvorane. Leta 1921 so odstranili steno, ki je ločevala dvorano od večje sobe proti južnemu salonu in na dva podporna stebra oprli lesen nosilec ter nanj postavili lesen balkon. Pod njem je raven in ni funkcionalen, saj je razgled gledalcev z balkona pomanjkljiv.

Soba

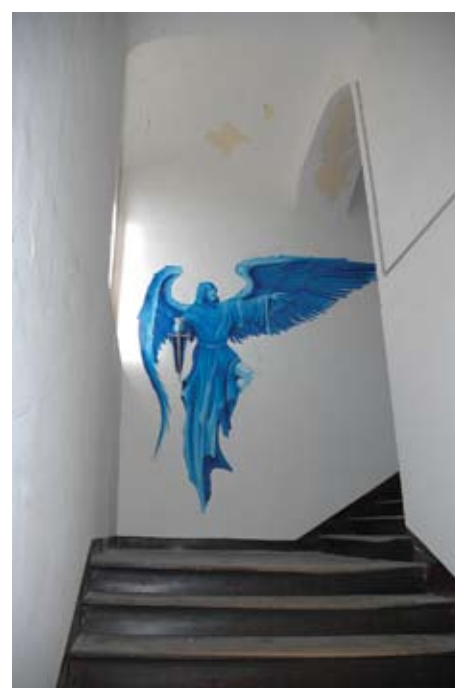
Prostor, ki je nastal za potrebe kino kabine, ko so v dvorani (nekdanjega doma JLA) predvajali filmski program, vključuje del male južne dvorane in del balkona/galerije. Za izvajanje sodobnih programov je popolnoma neprimeren. Ostranitev predelnih sten v nadaljnjih urejanjih stavbe je nujna.

Prostori za sanitarije v drugem nadstropju

Ležijo v SZ vogalu stavbe, so manjši kot v prvem nadstropju, skromni in komajda omogočajo izvedbo ločenih prostorov za moške in ženske; prostora za oskrbo dojenčkov in mladih obiskovalcev v sedanjih prostorih ni mogoče poskrbeti.

Atelje in soba

Prostora sta nastala v SZ vogalu drugega nadstropja. V tej etaži ni sanitarij, na mestu teh dveh prostorov v spodnjih etažah so stranišča. Osvetlitev prostorov je komaj zadovoljiva. Oblike oken in njihov ritem ne pripomorejo k kakovostnemu oblikovanju pročelij.

Stopnišče iz prvega v drugo nadstropje. Lesena konstrukcija nastopnih površin in mozaično tlakovana podesta.

Ozek prehod v nekdanjo kabino za filmsko projekcijo. Prostor je neprimerna rešitev prostorskih težav prejšnjega programa.

Vzdolžni hodnik povezuje prostore. Osvetljen je s tremi okenskimi odprtini. Na dnu hodnika je vhod v malo južno dvorano, vrata v stopnišče proti podstrešju so zaprta.

Območna enota Novo mesto

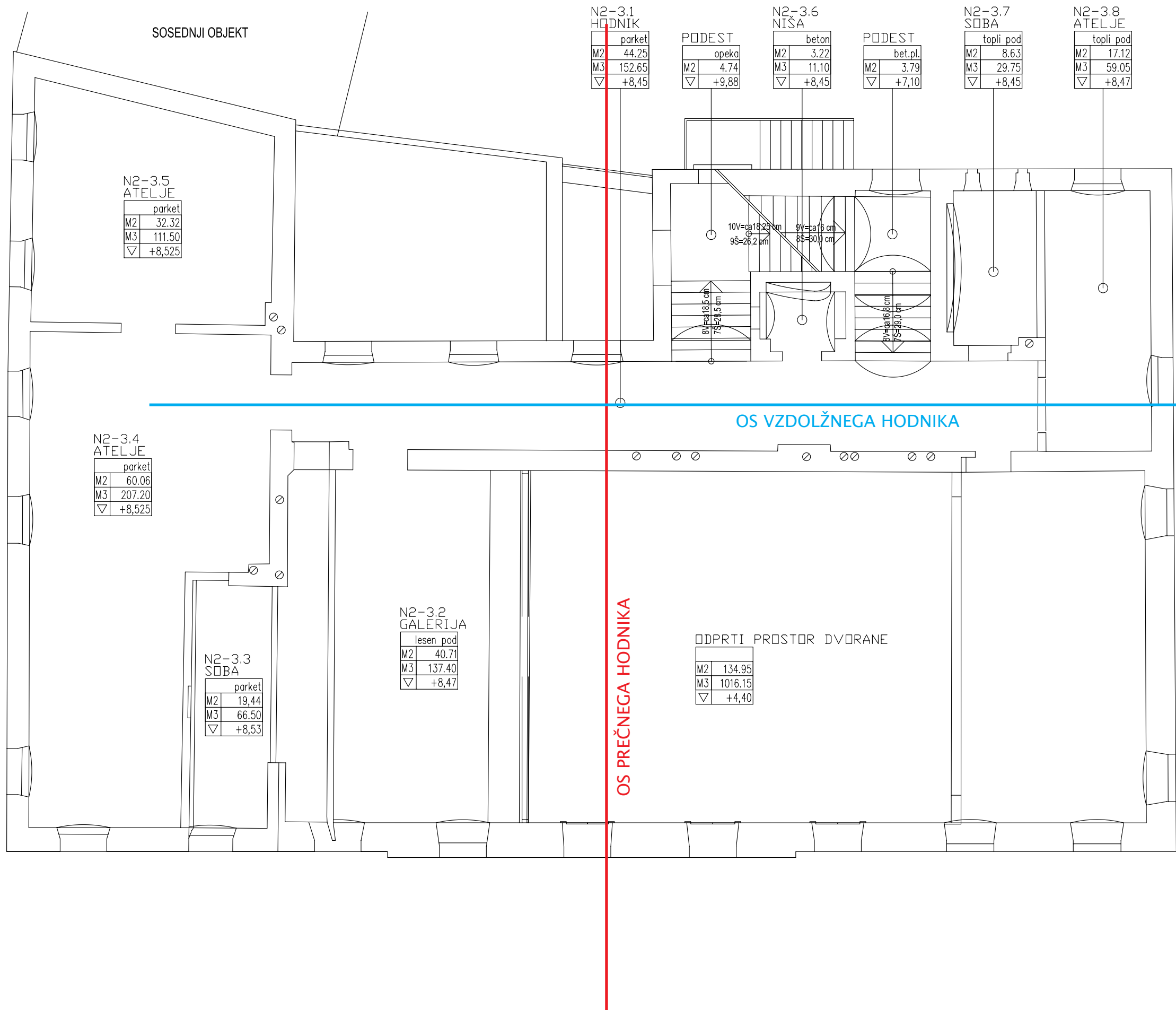
Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

RAZPOLOŽLJIVI
PROSTORI V
STAVBI

2. NADSTROPJE

Zavod za varstvo kulturne dediščine
Slovenije

Območna enota Novo mesto

Investitor:
MESTNA OBČINA NOVO MESTO

Projekt: NARODNI DOM, EŠD 8581
DOKUMENTACIJA
OBSTOJEČEGA STANJA

Faza: KONSERVATORSKI PROGRAM

Vsebina: Tloris 2. nadstropja Merilo: 1:100

Odgovorni konservator:
Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture

Povzeto po:
ARHITEKTON / sept. 2005

Sodelavci:
Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik

Vodja območne enote:
Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog

Datum: december 2006 Št.lista: 4.

±0,00=177,39 mnn oz.enako obstoječi koti pritličja

ARHITEKTON d.o.o.
projektno inženiring
8000 NOVO MESTO
PROJEKTIVNO BIRO
NOVI TRG 9, 8000 NOVO MESTO
TEL: 07/33-71-520 FAX: 07/33-71-520
IDENTIFIKACIJSKA ŠT.: 125 1189

OBJEKT: NARODNI DOM V NOVO MESTU (EŠD 8581)
NALOGA: POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA
INVESTITOR: MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO

IME, PRIIMEK: TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh. ID. ŠT. PRI ZAPS: ZAPS 1122 A PODPIS:

ŠTEVILKA NALOGE: 3031 / 2004 DATUM IZDELAVE RISBE: SEPTEMBER / 2005 MERILO: 1:100 ŠTEVILKA RISBE: 5

Tloris 2. nadstropja

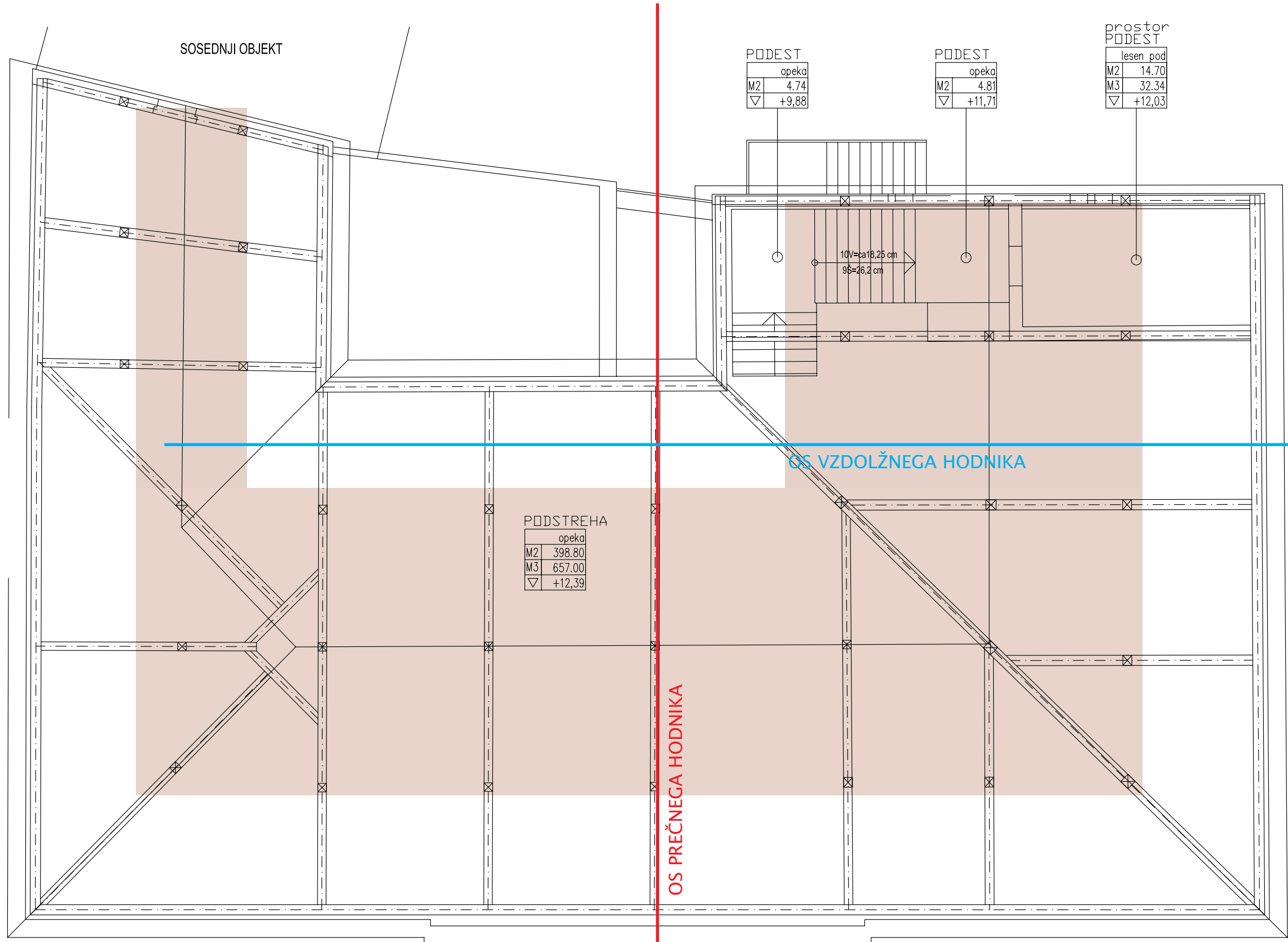
Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

RAZPOLOŽLJIVI
PROSTORI V
STAVBI /
PODSTREŠJE IN
STREHA

Zavod za varstvo kulturne dediščine
Slovenije
Območna enota Novo mesto

Investitor:
MESTNA OBČINA NOVO MESTO

Projekt: NARODNI DOM, EŠD 8581
DOKUMENTACIJA
OBSTOJEČEGA STANJA

Faza: KONSERVATORSKI PROGRAM

Vsebina: TLOVIS PODSTREHE Merilo: 1:100

Odgovorni konservator:
Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture

Povzeto po:
ARHITEKTON / sept. 2005

Sodelavci:
Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik

Vodja območne enote:
Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog

Datum: december 2006 Št.lista: 5.

±0,00=177,39 mnnv oz.enako obstoječi koti pritličja

ARHITEKTON d.o.o.
projektno inženiring
8000 NOVO MESTO
PROJEKTIVNI BIRO
NOVI TRG 9, 8000 NOVO MESTO
TEL: 07/33-71-520 FAX: 07/33-71-521
IDENTIFIKACIJSKA ŠT.: 125 1189

ARHITEKTON

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVO MESTU (EŠD 8581)
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO

IME, PRIMEK	ID. ŠT. PRI ZAPS	PODPIS
TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh.	ZAPS 1122 A	

ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE RISBE	MERILO	ŠTEVILKA RISBE
3031 / 2004	SEPTEMBER / 2005	1:100	6

TLOVIS PODSTREHE

Podstrešni prostor med
strešno konstrukcijo z
najmanjšo višino 160 cm in
več /obstoječe/.

Podstrešje in streha

(peta etaža, oznaka PO, etažna višina odvisna od izvedbe zapor znotraj strešne konstrukcije) Ves volumen nad talno površino pete etaže zavzema zračni prostor med mogočno leseno strešno konstrukcijo. Lomljeno stopnišče se vzpne tudi v etažo a se v njej izgubi. Majhen prostor v zahodnem vogalu je sicer obzidan in je služil za

skladišni prostor, danes je neuporaben.

Povezniki strešnega stola so posebno masivni in položeni nad lesenim stropom nad drugim nadstropjem. Naklob strešin, ki so dosledno simetrične, je strm, konstrukcija strehe pa je primer klasičnega geometričnega skladanja simetričnih strešin na različnih širinah treh traktov.

Volumen prostora je sicer sorazmerno velik, a ga uporabna robna višina (cca 160 cm) močno zoži. Ocena uporabnosti: na voljo je 400 m². V ohranjenih enakih naklonih strešin je mogoče izvesti ustrezene osvetlitve podstrešnih prostorov. Nove konstruktivne rešitve lahko prostor znotraj obstoječega gabarita smiselno širijo.

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

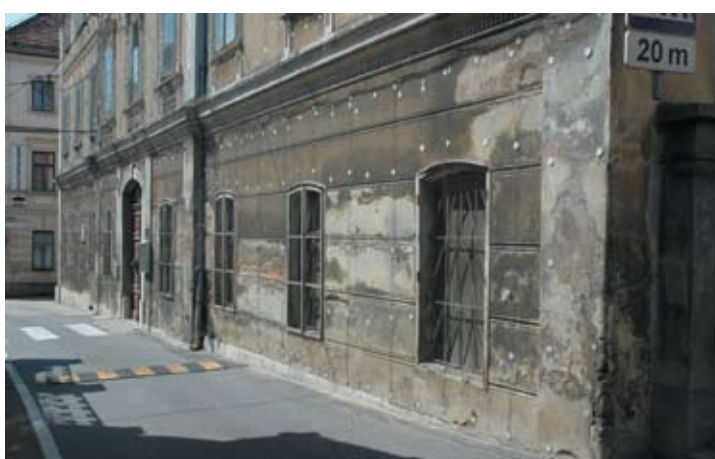
OPIS FASADNEGA
PLAŠČA /
VZHODNO
PROČELJE

Okna v prvem nadstropju (piano nobile) so del somerne dekoracije pročelja. Okna v drugem nadstropju so enostavneje dekorirana, a dekoracija se v kapnem vencu (sims) konča z reliefnim trakom.

Velika prireditvena dvorana zavzema večino volumna prvega in drugega nadstropja. Zaodrje ne potrebuje svetlobe, zato so okenske odprtine zazidane, enostavne obrobe jih le nakazujejo.

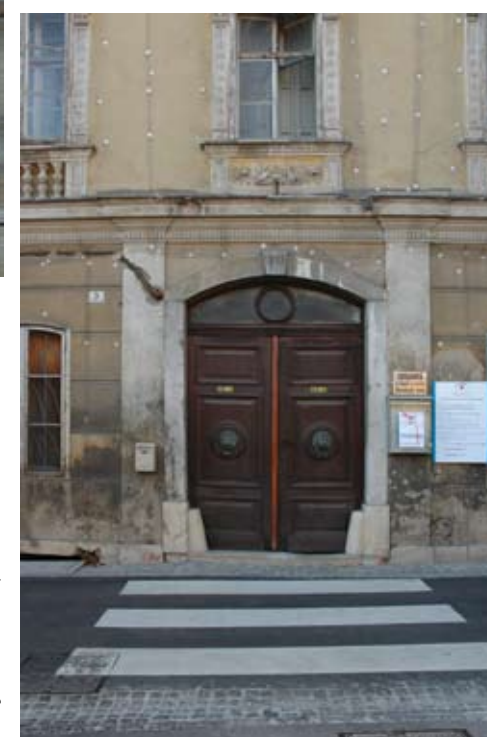
Glavni vhod v Narodni dom je v srednji osi kompozicije vzhodnega pročelja. Portal je kamnit in zaprt z dvokrilnimi vrati. Nadsvetloba omogoča rahlo osvetlitev prečnega hodnika

Vzhodno pročelje Narodnega doma ima poudarjene srednje tri osi. Klasični elementi dekoracije (balustri, reliefi, kariatide, ...) sodijo med redke ohranjene detajle iz zadnje četrtine 19. stoletja v Novem mestu.

Foto Jovo Grobovšek, december 2006

Vzhodno (vhodno) pročelje

Vhodna fasada je ena najbolj eminentnih historicističnih arhitekturnih stvaritev v mestnem jedru Novega mesta. Njena jasna simetrična kompozicija devetih osi v treh etažah nad terenom pomeni višinsko dominantno na vsem polotoku reke Krke, če izvzamemo nekatere redke stavbe, z mestno hišo na Glavnem trgu vred. Fasadna dekoracija priča o takratnem trgu dekorativnih polizdelkov, saj so bili ti, nakupljeni v trgovinah, uporabljeni za dokončno oblikovanje likovnega izraza fasade. Ne smemo pozabiti, da je njihovo učinkovitost, razpored in siceršnjo klasicistično logiko na fasadi določil stavbni mojster (projektant oz. arhitekt). Da je bil po sedaj razpoložljivih podatkih avtor načrta gradbeni inženir, je razvidno iz zelo enostavne talne zasnove in skromnih ter lokacijsko slabo postavljenih: stopnišnega in sanitarnega vozla. Stavba pač nima izvirnega zagona, ki ga sicer od javnemu programu namenjene funkcije pričakujemo. V stavbi ni nobene velikopoteznosti, celo elegance dimenzij ji primanjkuje. Hodnika sta ozka že v pritličju, rahla razširitev v nadstropjih ne pomeni nobenega posebnega učinka, saj se število obiskovalcev najbolj poveča prav na vstopu v stavbo, tu pa je vsakokrat neizmerna gneča. Dimenzije hodnikov še danes pomenijo upoštevanja vredno omejitev pri posodabljanju stavbe.

Vhodni portal okvirja dvokrilna lesena vrata z dovolj uporabno nadsvetlobo. V sklepniku vrh ločne preklade nosi letnico 1875. Sredi vratnega krila, na lepo oblikovanem polnilu je nameščen relief glave leva v bronasti izvedbi. V nozdrvi upodobljenega leva vstavljen obroč ponazarja element tolkala, ki je bilo običajno pri skrbno zapahnenih vratih. Osrednje tri osi so poudarjene okrašene. V "imenitnem nadstropju – piano nobile" so okenska polja v segmentu pod okensko polico dekorirana z najkakovostnejšim likovnim dodatkom. V osrednji osi nastopi polje z upodobitvijo dveh puttov ob cvetnem vrču s trizobom, ki ju spremljata z ene strani štorklja in z druge zmaj.

Stranski okenski dekoraciji sta imenitni balustradi iz polnooblih balustrov. Stranska cvetna robova ob okenski niši sta na vrhu zaključena s kariatidama, ki nosita poudarjen vodoravni prekladni friz. Okna na vsej fasadi so enako oblikovana. Zunanji krili sta simetrični in po višini predeljeni na tri enako velika polja. Notranja izvedba je razčlenjena na dvopolni krili in dvopolno prečno nadsvetlobo – ventus. Slednji je imel pomembno vlogo prezračevalnega nagiba. Zaradi funkcije zaodrja so štiri okenska polja (po dve v prvem in dve v drugem nadstropju) zazidani in kot slepi polji na pročelju le obrobljeni z enostavnejšim reliefnim okvirom – obrobo.

Pod kapjo strehe je napušč dekoriran v izraziti antični, torej klasični historični tradiciji. Vrh napušča je obroba zobatega polja, pod njim pa nekaj širše polje s ponavljajočim motivom nakazanih prezračevalnih rež. Ti svetlo obarvani in na fasado nalepljeni elementi so na nek način parafraza motiva triglifov in metop s starogrških in kasneje rimskih templjev.

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

OPIS FASADNEGA
PLAŠČA /
VZHODNO
PROČELJE

Napaka v risbi –
okni sta zazidani,
na fasadi le rahli
obrobi

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije	
Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina:	VZHODNA FASADA
Merilo:	1:100
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	Geodetski inštitut Slovenije
Sodelavec:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Daniilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št.lista:	8.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

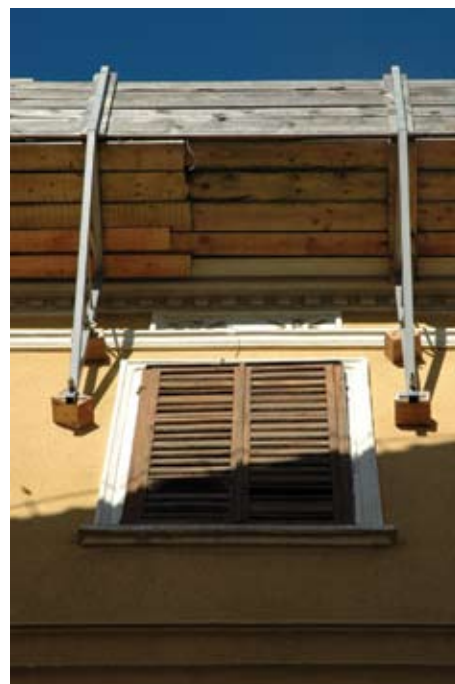
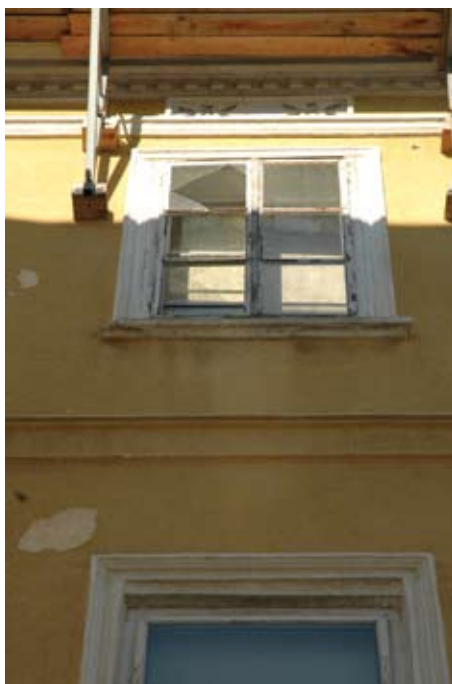
Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

OPIS FASADNEGA PLAŠČA / JUŽNO PROČELJE

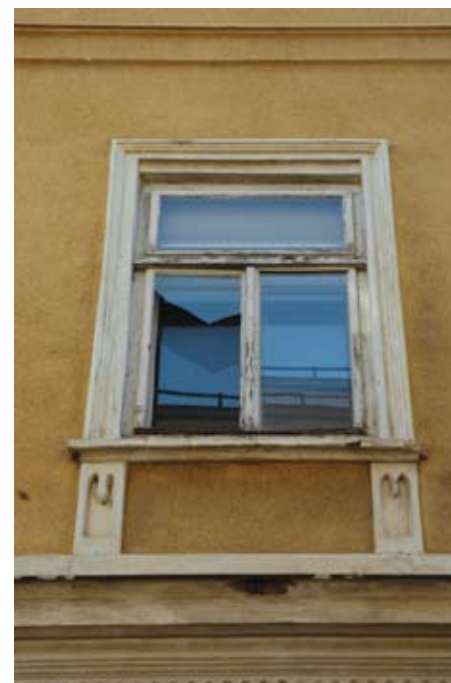
Južno pročelje Narodnega doma med sosednjima stavbama Jakčev dom (desno) in Sindikalni dom (Rokodelski, Društveni dom, levo).

Tipi okenskega pohištva (oblikovanje), so v treh nadstropjih različni. V prvem (srednjem) nadstropju so bistveno spremenjeni (v dvojna vezana okna) ogrozili tudi oblikovanje okenske špalete in njene zunanje dekoracije.

Foto Jovo Grobovšek, december 2006

Južno pročelje Narodnega doma ima dve nadstropji že od samega začetka, sosednji Jakčev dom (desno) je dobil drugo nadstropje šele v zadnji četrtini 20. stoletja.

Južno pročelje

V nadaljevanju sijajne tradicije vzhodne fasade se nadaljuje najbolj eminentna historicistična arhitekturna stvaritev v mestnem jedru Novega mesta tudi na južnem pročelju. Ob južni fasadi je še vedno ohranjen izvirni ritem šestih okenskih osi. V rustikalnem pritličnem nizu je umeščenih šest enakih okenskih odprtín, zaprtih z lesenim stavbnim pohištvom. Ohranjena so izvirna okenska krila, zunaj dvokrilna okna deljena na tri polja in znotraj ločeni dve krili s po dvema polji in zgoraj ventus deljen na dve polji. Danes so okenske odprtine v pritličju dodatno zaščitene z mrežami, vstavljenimi v okenske niše leta 1989.

Okenske odprtine v prvem nadstropju so do neke mere posodobljene. V neznanem času so

vanje vstavili dvojna vezana okna sestavljena iz dveh kril spodaj (krili sta brez delitev) in vodoravnega polja na preklop – ventus. Ta dvojna vezana okna so porušila zgodovinsko enovitost pročelja. V drugem nadstropju opazimo spet starejšo zasnovo okenskih kril in sicer zunanja so dvokrilna, vsako krilo deljeno na tri polja stekla; notranja polja pa so zopet izpolnjena z dvokrilnim, dvopoljnim sistemom spodaj in prečnim – ventus (na preklop) zgoraj.

Tudi na tem pročelju je pritličje obdelano v vodoravnih pasovih, ki ponazarjajo tektoniko močnejše rustikalne obdelave. Gre za značilnost arhitekturne dekoracije, tudi v historizmu, ki spodnjo etažo vizualno označi kot masiven, podporni element, oblikovno pa ga oblikuje v ponazoritvi kamnite strukture.

Talni kamniti zidec, obloga iz debelih ortogonalnih plošč lokalnega apnenca, le delno zavaruje opečne zidove pred talno in atmosfersko vlago. Skozenj komaj pronikne dvoje kletnih oken delne podkletitve Narodnega doma, ki sta vstavljeni v zračni in svetlobni jašek.

Južno pročelje intonira poudarek imenitnosti na vstopu v vzpenjajočo se Cvelbarjevo ulico. Kapni venec je tudi na tem pročelju enako zahtevno okrašen kot na vhodni fasadi. Med zunaj vidnimi okni drugega nadstropja izstopa polje, ki je zaprto z dvokrilnimi lesenimi polkni. Za sedaj še ni znan podatek, ali so to polje zazidali že ob gradnji ali kasneje. Več ali manj je jasno, da je to polje v bodoče odpreti in s tem dodatno osvetliti južni salon (malo dvorano) v drugem nadstropju.

Etažne višine Narodnega doma so višje kot jih zasledimo na Jakčevem domu na nasprotni strani Cvelbarjeve ulice. To omenjamo zato, da bi opozorili na težave pri morebitnih zamislih, da bi se stavbi v okviru bodočega programskega povezovanja lahko komunikacijsko enostavno povezali (na primer z mostovžem).

Mehletova hiša in Narodni dom

V neposrednem stiku z Narodnim domom na zahodni strani je pritlična stavba (Mehletova hiša). Današnje stanje, kjer se dvonadstropni kolos stika s pritlikavcem, pripoveduje simbolno o okoliščinah v mestu, ko so zastavili gradnjo doma. Zdi se, da je pritlična arhitektura preživela svoj vek trajanja in se mora umakniti nadaljnjemu urbanemu razvoju. Ob tem velja opozoriti na dejstvo, da je bila klet (podkletitev) pritličnih stavb le delna; taka v času, ki ga živimo ne more nikakor slediti uporabnosti in izrabi mestnega zemljišča.

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

OPIS FASADNEGA
PLAŠČA /
JUŽNO
PROČELJE

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije	
Območna enota Novo mesto	
Investitor:	
MESTNA OBČINA NOVO MESTO	
Projekt:	
NARODNI DOM, EŠD 8581	
DOKUMENTACIJA	
OBSTOJEČEGA STANJA	
Faza:	
KONSERVATORSKI PROGRAM	
Vsebina:	Merilo:
JUŽNA FASADA	1:100
Odgovorni konservator:	
Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture	
Povzeto po:	
Geodetski inštitut Slovenije	
Sodelavec:	
Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik	
Vodja območne enote:	
Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog	
Datum:	Št.lista:
december 2006	6.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100 0m 0.5m 1m 2m
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**OPIS FASADNEGA
PLAŠČA /
ZAHODNO
PROČELJE**

Foto Jovo Grobovšek, december 2006

Zahodno pročelje

Kakovost in domišljenost izvirne arhitekture stavbarja A. Kappnerja iz leta 1873 moramo ocenjevati z estetskimi in funkcionalnimi merili oblikovanja pročelij (fasad). Ugotavljamo, da so oblikovani precej neuravnoteženo. Od doslednega arhitektonskega oblikovanja najbolj odstopa zahodna fasada. Danes na njej vidimo kar nekaj dokazov o brezbržnem spreminjanju stavbe skozi čas, vsakokrat le v skladu s preprostimi uporabnostnimi merili.

Na zahodnem pročelju sta oba prečna trakta Narodnega doma zaključena z visokima simetričnima trikotnima zatrepoma. Notranji prostori, različne uporabnosti in velikosti, se odpirajo na pročelje z zelo raznolikimi okenskimi in vratnimi odprtinami. Njihov ritem, oblika,

velikost in dekoracija so popolnoma različni od arhitekturnega videza na ostalih treh fasadah. V smislu arhitekturnega jezika imenitnih vzhodne in južne fasade je oblikovan le niz treh oken, ki osvetljujejo vzdolžni hodnik v vseh treh etažah. Žal ga v pritličju zakriva prizidek v celoti, in je opazen le v notranjosti stavbe, v prvem nadstropju je zakrit delno (dve okni od treh), popolnoma vidna pa so vsa tri okna le v drugem nadstropju. Fasadna dekoracija je minimalna, večinoma je sploh ni, zato zahodna fasada ne daje nobene podobe povezane s sicer zanimivo historicistično arhitekturo ostalih pročelij Narodnega doma. Kot zmedeni tujek že ves čas obstoja obremenjuje poglede s sosednjih stavb, ki imajo vhod s Kosove ali Cvelbarjeve ulice. Posebej moteča je izvedba (pre)majhnih oken skromnih prostorov za sanitarije, ki so kot ozke in visoke reže v stenah že na zunaj zadržano označujejo "neugleden program". Visoki odprtini, oblikovani skoraj kot bifori, sta, poleg dveh okroglih lin, minimalna vira osvetlitve podstrešnih prostorov. Izjemno moteča, čeprav izrazito historično pripovedna, je visoka prazna fasada ozkega trakta ob Cvelbarjevi ulici, ki meji na pritlično Mehletovo hišo. Že od izgradnje v letu 1885 utemeljuje nujnost po urbanem prestrukturiranju tega mestnega predela.

Dvoriščno zemljišče in njegovi vplivi

Že ob začetku gradnje so ohranili v dvoriščnem območju visoko raven zemljenga zasutja, skoraj za višino pritličnih prostorov. S tem so povzročili močno vlaženje zidov, ker temelji niso bili zadovoljivo izolirani pred vdorom talne vlage, so pospešili dviganje le-te v zidove pritličja. Čeprav je bilo predvideno, da bo dvorišče dostopno, tega niso izvedli. Zato je bila stavba zadaj vseh 133 let neprekinjeno zasuta in v zidovih pritličja vlažna. Tudi kasnejša pozidava dvoriščnega atrija ni bistveno zmanjšala te nevšečnosti. Danes je ta pozidava, kot tudi nesmiselno izvedeni zadnji dostopi z zunanjim stopniščem, popolnoma neprimerni in zahtevajo popolno rekonstrukcijo. Mejna črta s sosednjimi zemljišči je delno izvedena z opornimi zidovi in ograjami na njih. Zaenkrat ne moremo določiti, kako globoko so temeljeni mejni zidovi a ocenjujemo, da jih ne bo mogoče ohraniti, ko bo nujno izvajati rekonstrukcijo dvorišča in kleti.

Foto Saša Fuis, november 2006

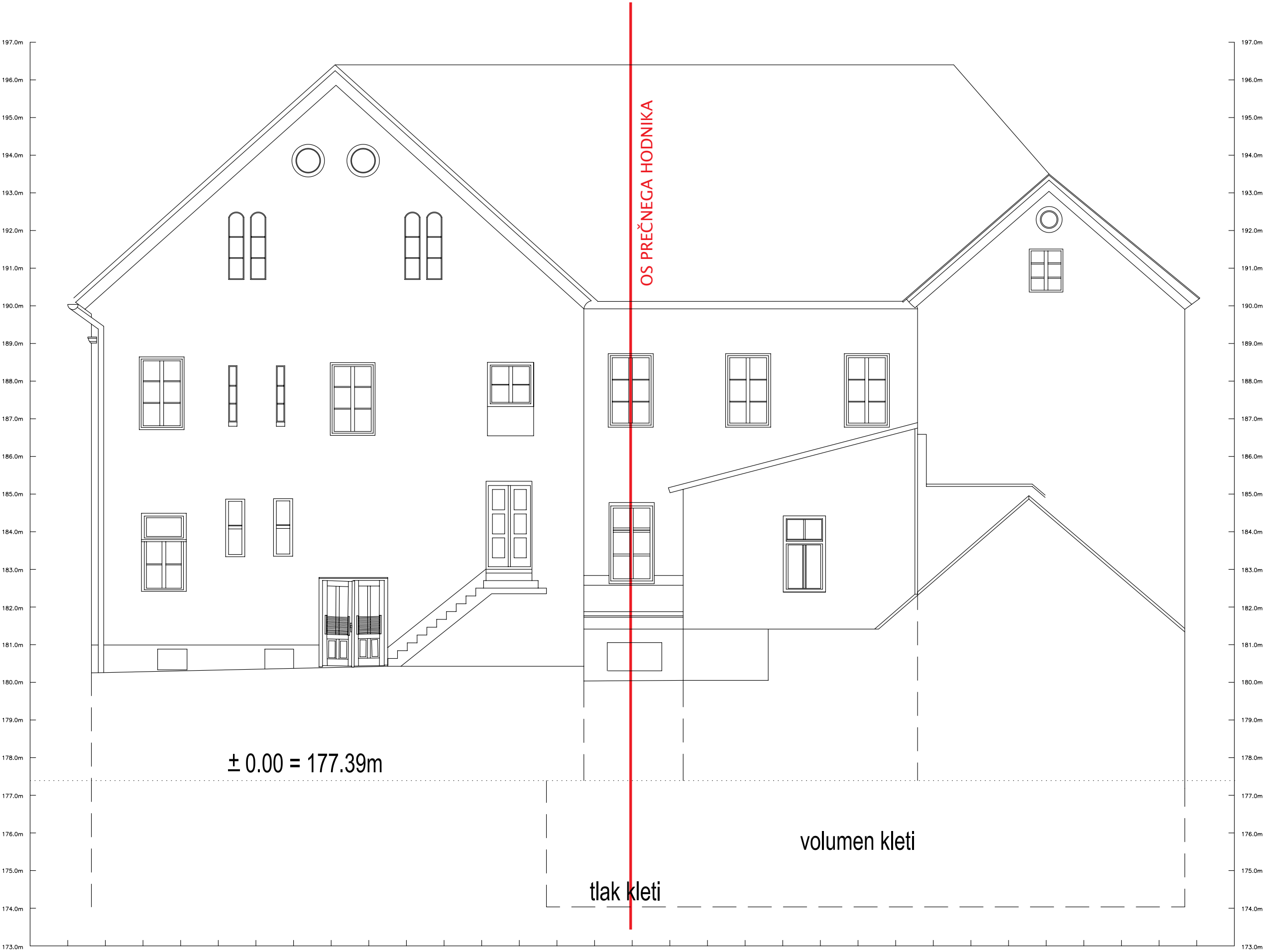
Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

OPIS FASADNEGA
PLAŠČA /
ZAHODNO
PROČELJE

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije	
Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina:	ZAHODNA FASADA
Merilo:	1:100
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	Geodetski inštitut Slovenije
Sodelavci:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Daniilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št.lista:	9.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100 0m 0.5m 1m 2m
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

Severno pročelje

Severna fasada je najbolj nenavadna od vseh štirih. Šestosna zasnova z večino oken zazidanih zaradi zapiranja zaodrja dvorane nakazuje, da je za dokončno oblikovanje stavbe zmanjkalo denarja in primernih programskih izhodišč. Kompozicija petih osi v prvem in drugem nadstropju je oblikovana z nakazanimi odprtinami, V pritličju brez sledi odprtih okenskih odprtin (le eno okno v nesimetrični legi), v prvem nadstropju dve okni ob zahodnem robu, ki osvetljujeata garderobni prostor, in v drugem nadstropju le okno v osi vzdolžnega hodnika.

Kljub nedovršenim okenskim elementom pa so ob gradnji z oblikovanjem napuščnega venca in friza pod njim vendarle povezali tri pomembne fasadne površine, iz zaključenega estetskega oblikovanja so izločili zadnjo, dvoriščno oziroma zahodno fasado. Kapni venec na severnem pročelju je enotno profiliran in friz pod njim z vsemi elementi sledi historicistični dekoraciji imenitne vhodne (vzhodne) fasade. Le dvojne metope s cvetličnim vzorcem na tej fasadi niso svetlega barvnega tona temveč prekrte z barvo in površinsko strukturo oker brizganega opleska. Ostalih elementov dekoracije na fasadi ni.

Severni del dvoriščnega zemljišča

Zunanji prostor ob severnem pročelju je bil zasut do višine vrta (+2,40 m) vse do leta 2005, ko so investitorji ob ureditvah Sokolske ulice po smernicah ZVKDS podrli oporni zid in odkopali obsežen del zemljišča v globino parcele. Sedanji nivo terena sega okoli 40 cm nad koto 0,00 stavbe. Zemljišče je brez neposrednega osončenja, temno in ga je smiselno pozidati. Iz zgodovinskih podatkov je znano, da so na tem delu že pred 100 leti razmišljali dograditi stavbo in omogočiti veliki dvorani funkcionalno zaodrje.

Sosednja stavba na severnem robu zemljišča je v osnovi podkletena pritlična stavba z izkoriščenim podstrešjem. Južna stena proti parceli, ki sodi k Narodnemu domu, je slepa, brez oken. Evidentno je, da je prostor širine okoli 7,25 m in globino vsaj 17 m vso zgodovino stavbe od leta 1873 čakal na pozidavo. Pred desetletjem je varstvena služba s takratnim lastnikom stavbe že dosegla načeln dogovor, da bi z obojestranskim načrtovanjem lahko dogradili Narodni dom in izboljšali stavbo na sosednji parceli.

OPIS FASADNEGA PLAŠČA / SEVERNO PROČELJE

Foto Jovo Grobovšek, december 2006

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

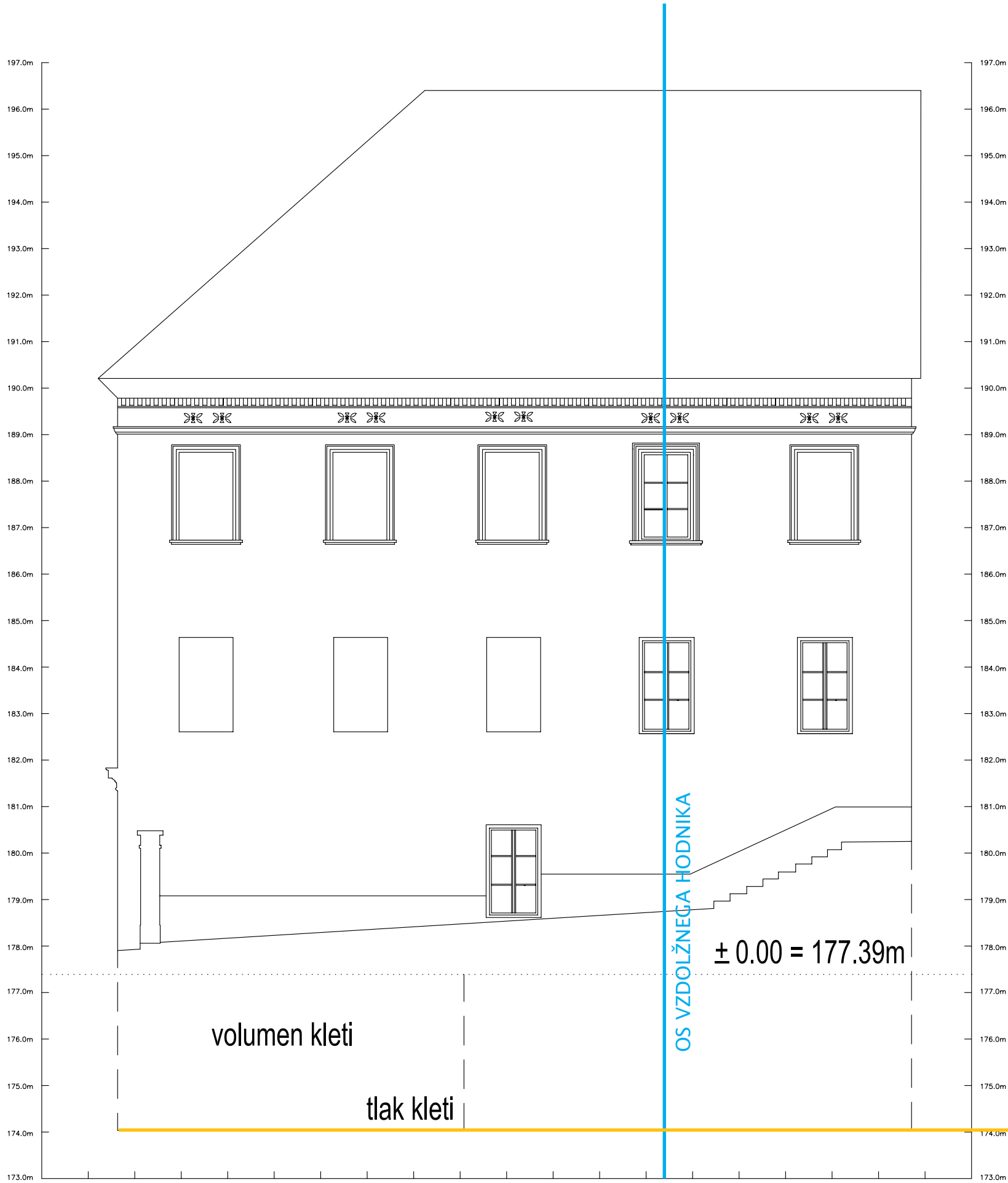
EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

OPIS FASADNEGA
PLAŠČA /
SEVERNO
PROČELJE

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina:	SEVERNA FASADA
Merilo:	1:100
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	Geodetski inštitut Slovenije
Sodelaveci:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št.lista:	7.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100 0m 0,5m 1m 2m
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

SINTEZA in SKLEPNE UGOTOVITVE

Arheološki pomen lokacije

Urbanistični položaj in
vpliv stavbe v mestu

Prometne zadrege in nujne izboljšave

Kulturnozgodovinski pomen stavbe
in usmeritve za določanje programa

Funkcionalne pomanjkljivosti stavbe

Omejitve programskih raznolikosti

Dovoljene in predlagane rušitve

Usmeritve za dopolnitev arhitekture
v skladu z izbranim programom

Konservatorski in restavratorski pogoji
za izdelavo projektov

Seznam podatkovnih baz

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Arheološki pomen Narodnega doma, zemljišča ob njem ter Mehletove hiše in njene parcele

Do sedaj najstarejše znane podatke o urbanem prostoru, kjer danes stoji Narodni dom dobimo iz Franciscejskega katastra (1825). Iz njega je razvidno, da so za gradnjo stavbe odkupili vsaj tri parcele in na njih vsaj štiri objekte. Razdrobljena struktura malih kajž je na vogalu dveh ulic dala prostor imenitnemu dvonadstropnemu objektu. Pritlična zasnova stavb pa se je obdržala na obeh straneh nove lokacije do danes.

Gradnja Narodnega doma pomeni odločen in učinkovit prodor urbanega preoblikovanja historičnega mestnega središča. Do leta 1973, ko so z gradnjo začeli, so bile tako razsežne in visoke stavbe le na gornjem delu Glavnega trga, osrednje mestne urbane osi. Celo kapiteljska prošnja je na vhodnem pročelju visoka le eno nadstropje, dve nadstropji pa obsega na severni fasadi, kar je zahtevala postavitev v nagnjeno pobočje mestnega temena.

Iz časa gradnje Narodnega doma nimamo nobenih podatkov o arheoloških najdbah na gradbišču. Morda nekoliko čudno, saj so sicer zamisli o ustanovitvi muzejskega društva v Novem mestu vzniknile že v davnem 1865 letu, ob 500 letnici podelitve mestnih pravic.

Arheološke raziskave v sodobnem času

V letu 2005 je arheološka ekipa ZVKDS OE Novo mesto (vodja ekipe Katarina Udovč, univ. dipl. arheologinja) ob urejanju urbanih površin v sklopu projekta Kare II, v območju Društvenega trga opravila arheološki nadzor in zavarovalno izkopavanje. V sklopi akcije so bili izkopani trije testni jarki (TJ 1, TJ 2 in TJ 3). Največ najdb je bilo v TJ 1 na Društvenem trgu, medtem ko sta bila TJ 2 (iztek Muzejske ulice na Sokolsko ulico) in TJ 3 (spodnji del Cvelbarjeve ulice) v preteklosti večkrat prekopana in posebnih najdb v sondah ni bilo.

Najdbe na Društvenem trgu obsegajo predvsem fragmente keramičnih pečnic (konec 15. in 16. stoletje), keramičnih posod (16. – 17. stoletje), najdeni so bili trije srebrni novci in železno strgalo za usnje. Stavbnih struktur je bilo komaj opaziti in bistveno ne spreminjajo zasnove obstoječih gradbenih linij.

Sklepna ugotovitev

Zemljišče, ki pripada Narodnemu domu, kot tudi sosednja Mehletova hiša z vrtom, zdaj v lasti MO Novo mesto, sta za sodobno arheologijo zanimivi lokaciji. Pri izvajanju ureditev na omenjenem kompleksu bo nujno pripraviti arheološki nadzor in zagotoviti čas in sredstva za zavarovalno arheološko izkopavanje. Visoka raven nasutih zemljišč za obema stavbama nedvomno ponuja možnost dodatnih arheološko zanimivih podatkov o rasti urbane strukture mesta in kulturnih slojih bivanja skozi čas.

Komunalne naprave, ki so vidne, so geodetsko posnete. Identifikacija nadzemne elektrike in telefona je ugotovljena samo na podlagi videza kablov in ni preverjena.

Parcelne meje so prikazane po podatkih digitalnega katastrskega načrta

Meritev je navezana na poligonsko točko 2414 (k.o.1456).

GEODET d.o.o. NOVO MESTO
Novo mesto, Kettejev drevored 7
8000 Novo mesto; identifik. št. 0106
Tel./fax: 07 33 22 409, 33 82 461
E-mail: geodetnm@siol.net

GEODETSKI NAČRT

Merilo 1:200

Naročnik: ARHITEKTON d.o.o. Novo mesto
Brod 76
8000 Novo mesto

K.o.: Novo mesto p.št.: 1683, 1684

Izvajalec: Boštjan Marolt, inž.geod.
št.geod.izkaznice: 55852

Potrjuje: odgovorni geodet

[t.dela: 4-5/2004-092

Datum: 03.09.2004

obvezen arheološki nadzor in zavarovalno izkopavanje

že opravljena zavarovalna izkopavanja na Cvelbarjevi ulici in Društvenem trgu

Urbanistični položaj in vpliv stavbe v mestu

Omenili smo že, da je slovenska skupnost v mestu z ustanovitvijo Čitalnice 1865 in z načrti za gradnjo v letu 1873 v veliki meri vplivala na spremembe v mestni sliki. Med pritlične stavbe, ki so tvorile večino urbanega tkiva izven glavnega trga so začeli postavljati vogalno stavbo. Tudi to dejstvo, da oblikujejo vogal dveh ulic, ki se stekata proti Karlovškim vratom in na reko Krko, je bilo pomembno vodilo za gradbenika Alfreda Kappnerja, ki je avtor načrtov za stavbo. V času načrtovanja gradnje so bile na mestu današnjega Jakčevega doma pritlične stavbe, tudi današnji Sindikalni (kasneje Rokodelski) dom je bil največ enonadstropen. Tako je bila dvonadstropna stavba Narodnega doma načrtovana kot izrazita prostorska dominanta.

V mesto so obiskovalci prišli z desnega brega Krke preko lesenega mostu in nato po strmi cesti (danes Pugljeva ulica) skozi Karlovška vrata in so lahko zavili samo levo na Glavni trg. Današnji kovinski Kandijski most še ni bil zgrajen. Takrat so opazili v smeri kapiteljske cerkve, kamor so se gotovo ozrli, visoko stavbo, ki je kar štrlela iz okolice. Danes si je zaradi nadzidanega Jakčevega doma ta prizor treba z domišljijo priklicati v spomin.

V naslednjih desetletjih po gradnji Narodnega doma so se z menjavo lastnikov stavb v okolici nekatere hiše bistveno spremenile. In vendar nobena v neposredni okolici še danes ni višja od enonadstropne arhitekture. Le Gostinski šolski center je nekdanji Hotel Jakac v sedemdesetih letih 20. stoletja dvignil za eno etažo. V sedaj dvonadstropni stavbi je od leta 1985 Jakčev dom.

Naravnost impozanten prizor nudi pristop s spodnjega dela Glavnega trga po Čitalniški ulici. Postopoma se nam ozka ulica med enonadstropnima stavbama odpira in pred nami raste visoka, bogato dekorirana vhodna fasada Narodnega doma. Na desni pred njim stoji pritlična hiša Čitalniška ulica 2, ki s svojo lično historično dekoracijo in pripovedjo o dveh fazah gradnje na zanimiv način še podčrta višinsko razliko do Narodnega doma.

Prostorsko stisko so člani Čitalnice začutili že kmalu po dokončni otvoritvi Narodnega doma v letu 1885. Ko so leta 1907 povabili v goste inženirja Stanka Bloudka, jim je ta predaval o nujnih posodobitvah in višjih estetskih kriterijih za tako pomembno stavbo. Nič od tega niso uspeli uresničiti. Nekoliko so le povečali dvorano a le v obsegu obstoječe stavbe. Žal je nezazidano zemljišče, ki sodi k Narodnemu domu, ostalo neizrabljeno vse do danes.

Višina pritličja in dveh nadstropij je ostala nepresežena, vendar ne pomeni tudi tega, da je dokončna. V sedanjem obsegu ponuja še nekaj možnosti za sodobnejšo ureditev etaže, ki je krita z tipičnimi dvokapnimi strešinami.

Pogled naprej

Bistveni premik pri reševanju vprašanj nove javne vsebine stavbe in iz tega izhajajoče prenove kompleksa se je zgodil v letu 1998, ko je Mestna občina Novo mesto odkupila sosednjo Mehletovo hišo z vrtom. Tako je nastala realna možnost za obsežnejše posege v kompleksu in s tem za nova dopolnila javnemu življenju mesta. Razvoj urbanega prostora v kontinuiteti časa se je pri Narodnem domu za sedaj ustavil. Stavba nudi nekaj osnovnih pogojev za razvoj nekaterih dejavnosti, manjka pa ji vrsta sodobnih funkcij.

Požarna varnost v sedanji stavbi in okoli nje

Poleg dejstva, da so vse tri ulice, ki se vežejo na Narodni dom (Sokolska, Čitalniška in Cvelbarjeva) ter Društveni trg, kot nasledniki srednjeveške mestne urbane strukture izjemno skromnih širin, se tudi notranje dvorišče, zaprto med vrtove sosedov, ne more uporabljati kot varen in dostopen prostor. Današnje edino stopnišče v stavbi ne omogoča varnega izhoda obiskovalcev, brez dvigala pa je stavba neuporabna za motorično prizadete obiskovalce, kar nasprotuje evropskim usmeritvam za prenovo in oživljanje zgodovinskih spomenikov.

LEGENDA k risbi na naslednjem listu

Stavbe višine pritličja in dveh nadstropij /z ali brez kleti/

Stavbe višine pritličja in enega nadstropja /z ali brez kleti/

Stavbe, ki imajo le višino pritličja /so delno ali v celoti podkletene/.

Območje za ureditev bodočega Slovenskega trga

Smeri motornega prometa po ulicah ob Narodnem domu

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

URBANISTIČNI
POLOŽAJ IN
VPLIV STAVBE
V MESTU

PROMETNE
ZADREGE IN
NUJNE
IZBOLJŠAVE

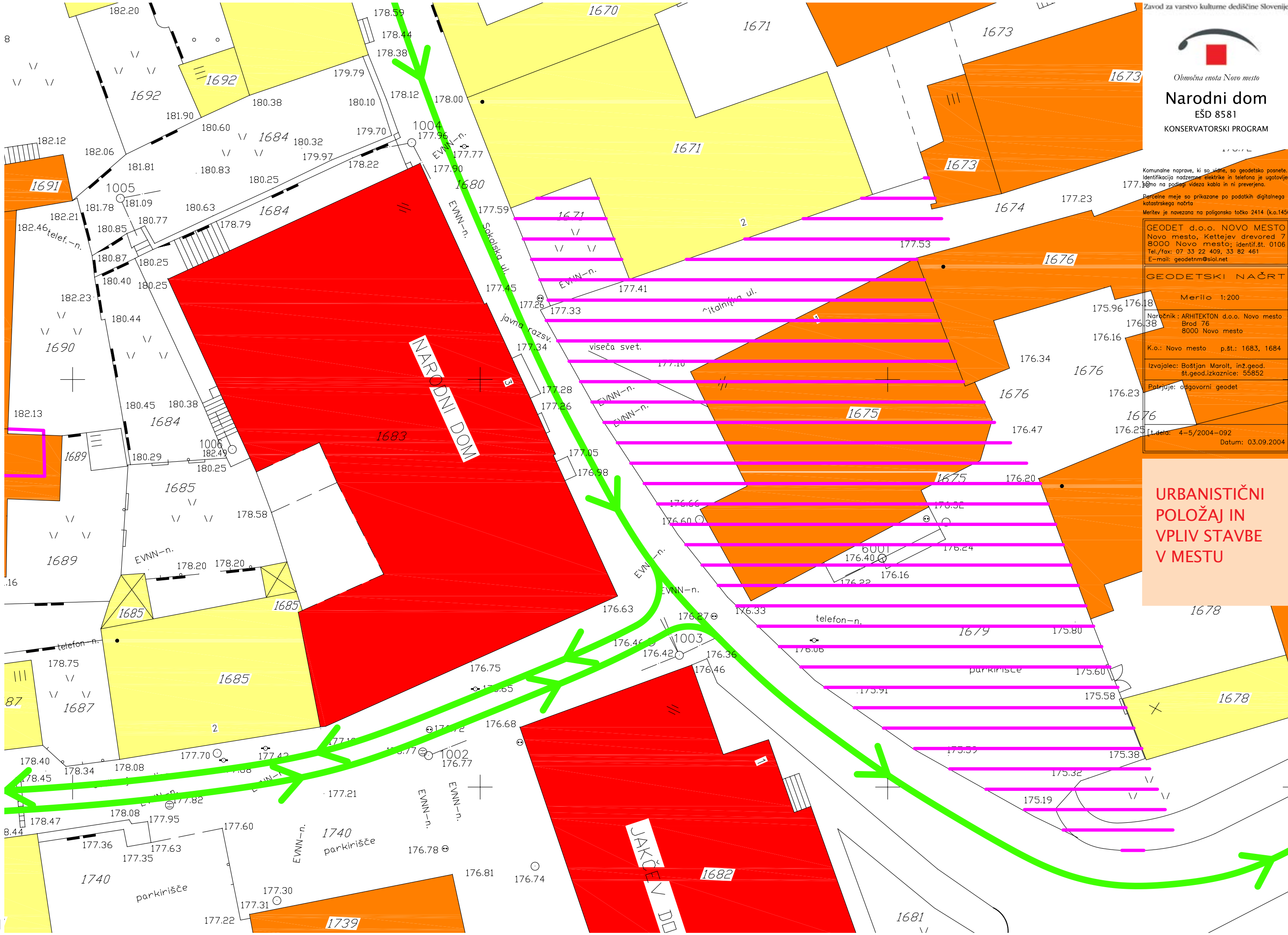
Prometne zadrege in nujne izboljšave

Res je zazidava pročelja na rob cestišč obeh ulic (vzhodna in južna fasada) povzročila mnoge težave, ki pestijo dejavnost v stavbi še danes. Vse od izgradnje doma poteka promet neposredno pred vhodom po Sokolski ulici. Razlika med nekdanj in danes je le v vrsti prevoznih sredstev. Današnji motorni promet je izjemno gost, skoraj neprekinjen. Na srečo je po Sokolski le enosmeren, po Cvelbarjevi pa poteka dvosmeren promet. Tudi najmanjši prostori v tem delu mesta so spremenjeni v parkirne površine. Več kot smiselni bi bili skorajšnji ukrepi za zmanjšanje in reguliranje prometa.

Oblikovanje novega trga z obeliskom slovenstvu (Slovenski trg)

Med ukrepe za razreševanje funkcionalne ustreznosti Narodnega doma sodi ureditev reprezentančnega dostopa v stavbo. Z dvigom programskih pestrosti lahko pričakujemo obiskovalce z visokimi kulturnimi zahtevami. Pred stavbo bi morali urediti krožni dovoz in ustavljanje na krožnici ter odvažanje s krožnega dovoza. Tega bi bilo mogoče urediti, če se prostor pred Narodnim domom preuredi v trg. Z rušenjem stavbe (danes v njem Društvo upokojencev) in preurejanjem platoja je mogoče urediti dovoz navzdol po Sokolski ulici, zavijanje levo na krožnico pred domom in odvoz navzdol v smeri Kandijskega mostu oziroma Glavnega trga.

Del tako nastalega trga bi morala postati tudi sedanja parkirišča pred Jakčevim domom. S tako ureditvijo bi tako Narodni kot tudi Jakčev dom dobila pred stavbama dostojen prostor, ki bi izjemno pripomogel k privlačnosti peš dostopa in intenzivnega zadrževanja pešcev, posledično pa tudi obiskovanje in soustvarjanje programa obeh omenjenih ustanov.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Območna enota Novo mesto

Narodni dom
EŠD 8581
KONSERVATORSKI PROGRAM

Komunalne naprave, ki so vidne, so geodetsko posnete. Identifikacija nadzemne elektrike in telefona je ugotovljena samo na podlagi videza kabla in ni preverjena.

Parcelne meje so prikazane po podatkih digitalnega katastrskega načrta
Meritev je navezana na poligonsko točko 2414 (k.o.1456)

GEODET d.o.o. NOVO MESTO
Novo mesto, Kettejev drevored 7
8000 Novo mesto; identif.št. 0106
Tel./fax: 07 33 22 409, 33 82 461
E-mail: geodetnm@siol.net

GEODETSKI NAČRT

Merilo 1:200

Naročnik: ARHITEKTON d.o.o. Novo mesto
Brod 76
8000 Novo mesto

K.o.: Novo mesto p.št.: 1683, 1684

Izvajalec: Boštjan Marolt, inž.geod.
št.geod.izkaznice: 55852

Potrdjuje: odgovorni geodet

[Leta: 4-5/2004-092
Datum: 03.09.2004]

**URBANISTIČNI
POLOŽAJ IN
VPLIV STAVBE
V MESTU**

Kulturnozgodovinski pomen stavbe

Zgodovina Narodnega doma v Novem mestu je povezana z vsemi ključnimi dogajanjem oblikovanja in razvoja slovenske skupnosti prebivalcev Novega mesta in okoliške dolenske pokrajine. Po vseh razpoložljivih zgodovinskih virih je stavba prvi Narodni dom na tleh današnje Slovenije, verjetno pa tudi zamejstva.

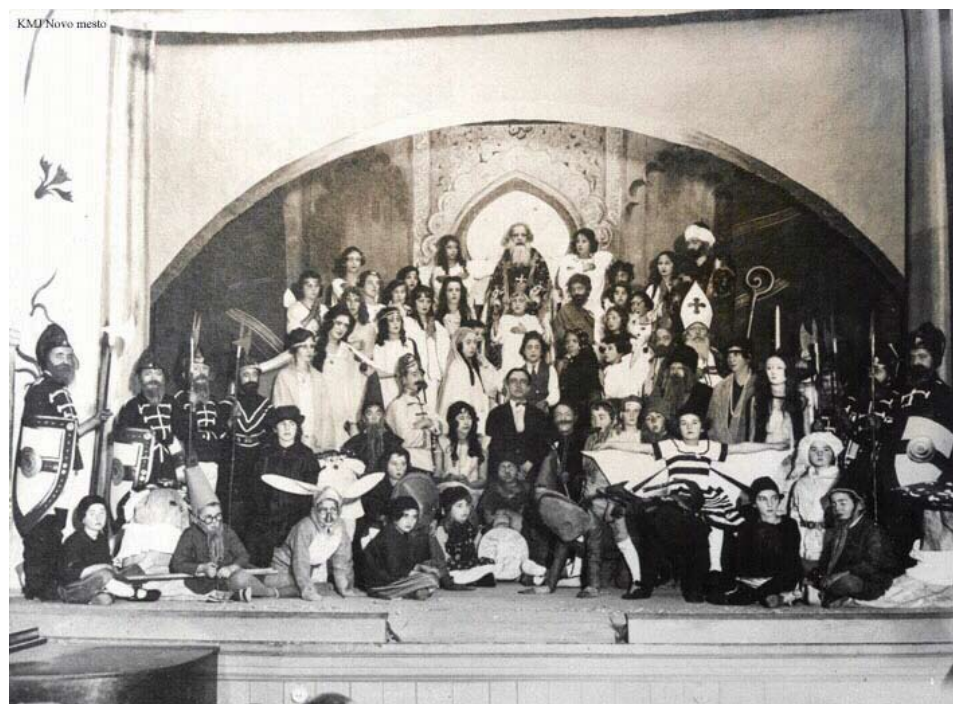
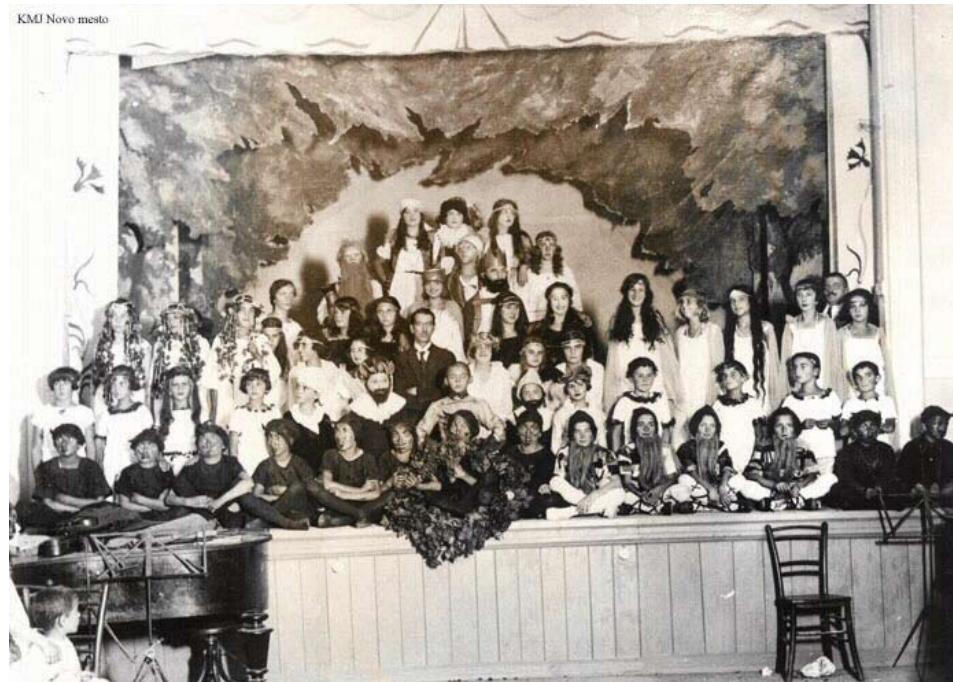
Življenjsko pomemben je bil za delovanje Čitalnice (ustanovljene 1865 ob 500 letnici pridobitve mestnih pravic), od leta 1925 dalje Sokola in po 2. svetovni vojni za delovanje telovadnih društev in kasneje aktivnosti Doma JLA (do 1977).

Osrednji prostor delovanja zavednih meščanov, njihovih kulturnih in umetniških društev, križišče nacionalne zavesti, etične pripadnosti in estetskih pogledov sodelujočih, prostor razprave, prikaza in idejnih pobud, vse to je dediščina, ki moralno obvezuje današnje prebivalce mesta.

Stavba je z arhitekturo, njeno ambiciozno velikostjo in poudarjeno dekoracijo, z zgodovinskim nabojem in sorazmerno uporabnostjo, prispevala živahen delež v oblikovanje urbanega okolja. Socialni pomen, ki ga je imelo delovanje zanesenjakov in kreativnih ljudi (spomnimo se nastopova Marija Kogoja in Antona Podbevška v dvorani leta 1920), je nedvomno izjemen. Danes bi ga poimenovali delovanje civilne družbe v vseh njenih kreativnih oblikah. Tako delovanje, ki angažira še tako skrite talente in ambicije udeležencev, ki kliče k javni aktivnosti in sooblikovanju ožje in širše družbe, potrebujemo tudi danes.

Dejanje prenove, posodobitve in oživitve kulturnega spomenika Narodni dom v Novem mestu je prvinsko in obenem zavestno dejanje okolja, ki se zaveda prepada med zasebnim in javnim. Z uresničenjem projekta prenove in oživitve okolje vzpostavi most v času, ki vse preveč individualizira posameznika, ponudi mu roko sodelovanja in globino drugačnega samozavedanja.

Pomen stavbe Narodnega doma gotovo ni le zgodovinski, morda je simbolno še bolj pomemben danes, ko v samostojni družbeni skupnosti, slovenski državi, ponuja mnoge nove pobude za nadaljnji razvoj in s tem tudi obstoj.

Velika prireditvena dvorana v prvem nadstropju v času pred drugo svetovno vojno. Priložnostna dekoracija v orientalskem slogu kaže na prireditev karnevalskega tipa. V dvorani so za ogrevanje uporabljali vsaj dve peči, ki sta dobro vidni na sliki. Stebra, ki podpirata balkon sta še pravokotna in seveda lesena.

Usmeritve za določanje programa

Pri določanju namembnosti celotne stavbe in programov v posameznih prostorih, uporabi pripadajočega zemljišča in združevanju z lokacijo, ki jo nudi sosednja stavba (Mehletova hiša), bo imel odločilno besedo lastnik. Mestna občina Novo mesto je z odkupom sosednje Mehletove hiše razumela dosedanje pobude varstvene stroke, ki je zadnjih 20 let pogosto opozarjala na nujnost reševanja velikih zadreg okoli Narodnega doma.

Ustanovitev Ustanove za obnovo in oživitev Narodnega doma v Novem mestu (2002) je aktivirala ključna dejavnika v prenovi, Mestno občino Novo mesto in Društvo Novo mesto. Vloga ustanove v tem trenutku ni bistvenega pomena za nadaljevanje aktivnosti. Vendar je jasno, da z njenim aktiviranjem lahko močno povečamo vključevanje širše civilne javnosti v prenovu in s tem k njenemu uspehu.

Dosedanje ankete o pričakovanih javnosti, kateri programi so zaželeni, potrebni in smiselni, so dale nekaj skupnih podatkov. Najbolj stična dejavnost je delovanje mladinskih skupin in širok spekter njihovih aktivnosti, delovanje društev in, kot možna poslovna dejavnost, delovanje kavarne.

Ohranjenost nosilnih konstrukcij

Podrobne analize konstrukcij niso bile narejene, a je iz splošnih podatkov razvidno, da so vertikalni zidovi zadovoljivih dimenzij in zagotavljajo nadaljnjo uporabo.

Nekaj več težav je s temelji stavbe, ki pa so se ob prvem valu sanacije (2006 – projekti ZRMK) pokazali kot konstrukcija, ki se jo da smiselno utrditi in uporabiti.

Stropne konstrukcije delimo na obočne in ravne. Obočne konstrukcije so solidne, uporabne in vredne ohranitve. Ravni stropovi (tudi del stropa nad kletjo) so potrebni popolne rekonstrukcije. Posebno strop nad veliko dvorano v prvem nadstropju (strop proti podstrešju) je kritičen. Podrobni projekti statične sanacije objekta bodo morali v celovito shemo vključiti tudi nove rešitve horizontalnih konstrukcij. Popolnoma je treba izvesti rekonstrukcijo strehe, ki pa naj bi na sedanjem korpusu arhitekture ohranila historične elemente sedanje strehe (naklone, kritino, kleparske detajle in oblikovanje dimnikov. Nove programske in s tem tudi arhitekturne rešitve bodo omogočile, da se z dodanimi konstrukcijskimi elementi dopolni celovita varnost in trdnost objektov na kompleksu.

Gradbeno-tehnično stanje materialov

Vizualni pregled objekta je pokazal, da so zidovi, podi in stropovi močno ogroženi s talno in atmosfersko vlago. Pomanjkanje stalnega ogrevanja je ogrozilo tudi ostale konstrukcije v etažah, posebej močno je ogroženo vse stavbno pohištvo na pročeljih stavbe. Srečna okoliščina, da je bila stavba grajena z uporabo apnenih tehnologij, je v mnogih pogledih ohranilo zračnost in ohranjenost zidov. Morda je stavba v precejšnji meri ogrožena tudi s tresljaji neprekinjenega prometa po Sokolski ulici.

Kulturno zgodovinski pomen stavbe in usmeritve za določanje programa

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**Funkcionalne
pomanjkljivosti
stavbe**

**Omejitve
programskih
raznolikosti**

Velikost, razpored prostorov, višine, prostornine, namembnost

Stavbo moramo oceniti le v njeni izčiščeni in najbolj eminentni arhitekturi. Tako se nam v osnovi pojavlja pravzaprav maloštevilna programska raznolikost, ki jo nakazujejo naslednji prostori :

- v kleti le: dvodelni, omejeno uporaben prostor;
- v pritličju: oba hodnika, veliki južni salon (okoli 140 m²), severni križni prostor (okoli 100 m²);
- v 1. nadstropju: vstopni (vzdolžni) hodnik, velika prireditvena dvorana z odrom in balkonom, mala južna dvorana (okoli 100 m²);
- v 2. nadstropju: vstopni (vzdolžni) hodnik, mala južna dvorana (okoli 100 m²), balkon velike prireditvene dvorane;
- v podstrešju: neopredeljen in neoblikovan prostor (uporabnega do višine 160 cm okoli 400 m²).

Naštetim etažam (razen kleti) moramo dodati še sedanji prostor stopnišča in sanitarnega vozla. Kakorkoli, število prostorov je zelo majhno. V osnovi so vsi oblikovani reprezentančno, čemur pričajo površine in etažne višine. Zahvaljujoč sorazmerno velikim višinam se lahko tudi sodobni programi delovanja nadejajo zadovoljivi zračnosti in svetlosti prostorov. Višine prostorov se gibljejo od najmanj 347 cm do 358 cm, velika dvorana je visoka okoli 754 cm. Prostornina velike dvorane znaša okoli 1400m³, njena površina pa znaša 8,80 x 21,60 m² ali okoli 188 m².

Ugotavljamo, da so prostori za javno aktivnost primerni.

Ustreznost glede potresnih, požarnih in sanitarnih predpisov

Uvajanje sodobnih evropskih predpisov o varovanju stavb (še posebej kulturnih spomenikov) pred naravnimi in drugimi nesrečami je tudi naše kulturne spomenike postavilo pred dilemo. Ali bomo omogočili njihovo javno rabo in jih prilagodili predpisom ali pa jih bomo zaprli. Tudi z Narodnim domom v Novem mestu ni nič drugače. Zavedati se moramo, da ga moramo v vseh pogledih posodobiti:

- potresna varnost: z delnim rušenjem in posodobitvijo sanitarnega vozla in vertikalnih komunikacij lahko povežemo konstrukcijske sklope v novo, predpisom odgovarjajočo celoto;
- požarno varnost je mogoče zagotoviti le s popolno rekonstrukcijo vseh obstoječih instalacij ter z novimi, najbolj sodobnimi rešitvami vseh povezav, ki sedaj manjkajo; obenem pa jo je nujno povezati s prometnimi ureditvami (dostop gasilskih in reševalnih vozil);
- sanitarni standardi sedaj ne odgovarjajo nobenim normativom, zato je stavbo nujno popolnoma posodobiti in izdelati novemu programu primerne prostore.

Pri določanju ustreznosti prostorov upoštevamo, da jih je mogoče ob prenovi posodobiti tudi z nekaterimi novimi rešitvami s področja ogrevanja in prezračevanja ter infrastrukturnega posodabljanja.

Prometna dostopnost in izpostavljenost

Sokolska ulica, ki v sedanji ureditvi prometa v historičnem mestnem jedru poteka tik ob domu in prav pred njegovim vstopnim pragom, je edina možnost logističnega napajanja. Povezati jo moramo še z uporabo dela Cvelbarjeve ulice. Kot je za dovoz in odvoz edina alternativa, je obenem zaradi svojih ozkih dimenzij tudi bistvena ovira za primer varstva pred nesrečami. Ob prenovi

Narodnega doma bo izjemno pozornost treba posvetiti tudi novi prometni ureditvi. Zato predlagamo rušenje stavbe pred domom (Društvo upokojencev Novo mesto) in oblikovanje Slovenskega trga pred njim in sosednjim Jakčevim domom.

Funkcionalne pomanjkljivosti stavbe

Stavba, zgrajena v zadnji četrtini 19. stoletja, zidovi, ki stojijo že 135 let, gradiva, ki so pod vplivom antropogene in naravne aktivnosti že vse to obdobje, so resni dejavniki tveganja pri prenovi objekta.

Talno zasnovo, ki smo jo podedovali, moramo ocenjevati skrajno strogo. Če se je v letih 1873 – 1885, ko so gradili in dogradili stavbo, za večino prostorov zdelo, da ustrezajo izbranemu namenu, moramo danes nekatere neprijetne resnice o uporabnosti kar nanizati:

A. Prometna ogroženost stavbe in njenih obiskovalcev (uporabnikov) je ob sedanji prometni ureditvi izjemno velika. Neomejen promet po Sokolski ulici (čeprav enosmeren) ne zagotavlja varnega vstopa in izstopa v objekt in iz njega.

B. Širina vstopnega hodnika (prečni hodnik) v pritličju, ki zajame prav vse obiskovalce, znaša le 2,50 m in zahteva izjemno natančnost pri oblikovanju novih komunikacijskih rešitev. Vzdolžni hodnik je še ožji in meri le 1,80 m.

C. Edina pot v naslednji nadstropji (prav tako v klet) je dvakrat lomljeno leseno stopnišče, preko dveh vmesnih podestov prečka obiskovalec vsakič iz etaže v etažo vsaj 25 stopnic. Dostopnost obeh nadstropij za motorično prizadete osebe ni omogočena.

D. Sanitarni vozli, postopoma sicer nekoliko urejani, ki so v SZ vogalu vsakega tlorisa (od pritličja do 2. nadstropja), so neuporabni. Predvsem ne omogočajo ločene uporabe (M, Ž), ni urejenih prostorov za oskrbo otrok, stranišča za posebne potrebe ni mogoče urediti.

E. Instalacije v stavbi (vodovod, kanalizacija, elektrika) so popolnoma dotrajane. Sodobnih priključkov do stavbe sploh ni (telefon, z njim internet in TV signali ter drugo).

F. Neizrabljenost dvoriščne parcele za sedaj ni omogočala povezave programa v smeri znotraj / zunaj (v stavbi / na prostem), kar je atraktivnost možnih aktivnosti zelo zmanjšalo.

G. Sedanji del velike dvorane, podedovani oder, nima prav nobenega potrebnega zaodrja. V ta namen so do sedaj žrtvovali del površin, ki bi jih morale imeti sanitarije v prvem in drugem nadstropju.

H. Vse prostore, ki so nastali na mestu pozidanega notranjega dvorišča, moramo odstraniti in omogočiti novo življenje sedanjim komunikacijskim hodnikom in novemu vertikalnemu povezovanju;

I. Ker do sedaj ni bilo mogoče pripeljati na notranje dvorišče, moramo z novo pozidavo ob Cvelbarjevi ulici (sedaj Mehletova hiša), omogočiti rešitev javnega dostopa za Narodni dom.

Omejitve programskih raznolikosti

Najsi so zamisli o možnih rabah prostorov še tako raznolike in drzne, moramo upoštevati, da je prenovu in oživitve mogoče doseči le z izjemno pozornim uravnoveženjem ohranjanja značilnosti zgodovinskega spomenika in modernizacijo tehnologij, ki so ob nameščanju v stavbo kar najmanj destruktivne.

Pričakovani obisk, število udeležencev posamezne aktivnosti sta pomembna dejavnika, ki omejujeta izbor programa. Osrednja dvorana lahko sprejme v obliki velike enovite plesne dvorane največ

okoli 200 ljudi (1 m² na udeleženca). Že ta številka je zelo visoka. V veliki južni salon je mogoče brez tveganja in brez infrastrukture povabiti le še okoli 80 gostov. Pravnič drugače ni s kapacitetami križnega prostora v pritličju (okoli 60 ljudi). Tako je mogoče pričakovati le obiskovalce, aktivni dejavniki (ples, igra, glasbena dejavnost, tudi družabne igre) pa zahtevajo drugačen izračun. Potrebujemo namreč mnoge dodatne prostore za odlaganje, garderobe, skladišča, ločene vaje itd.

Zbiranje večjega števila udeležencev povzroča še dodatne negativne vplive: vlago, hrup, različne pogoje osvetljevanja prostorov itd. Zato je mogoče prav, da opozorimo, da nekateri zamišljeni projekti za izrabo stavbe niso popolnoma primerni. Kriteriji za vrednotenje zamišljenih programov bi lahko bili:

- število udeležencev (obiskovalcev);
- število optimalnega osebja za oskrbo dejavnosti ali prireditve;
- število in površina potrebnih spremljajočih prostorov / servisnih površin in prostornin;
- število potrebnih raznovrstnih prostorov za dejavnost;
- potrebna zaščita pred hrupom;
- potrebna količina prometnih dovozov in odvozov, količina odpadkov in kateri so negativni vplivi dejavnosti;
- poraba elektrike in ogrevanja;
- sezonskost ali celoletnost delovanja;
- število stalnih aktivnih članov in pogostost povečanega števila akterjev zaradi gostovanj od drugod in podobno;
- koliko hrup od zunaj moti delovanje, ali je potrebna zaščita pred dnevno svetlobo ali povečana osvetlitev zaradi delovanja ponoči ...

Ne more biti velikega dvoma, da je mogoče dovolj enostavno presoditi, katere dejavnosti lahko umestimo v prostore danes. Prav tako pa je tudi mogoče opredeliti neko optimalno izbiro bodočih dejavnosti ter za njihovo uresničitev predvideti bodoče arhitektonske rešitve ter jih zgraditi. In tretja možnost je, da se lokacija izkoristi optimalno, v njej ohrani najkakovostnejši del korpusa zgodovinskega spomenika ter doda sodobna arhitektura. Slednja je lahko načrtovana kot namenski izbor najkakovostnejšega projektiranja, za katerega lahko z gotovostjo predvidimo, da bo, uresničen in dobro oglaševan, postal magnet obiskovanja in generator posebnega dogajanja v historičnem tkivu mesta.

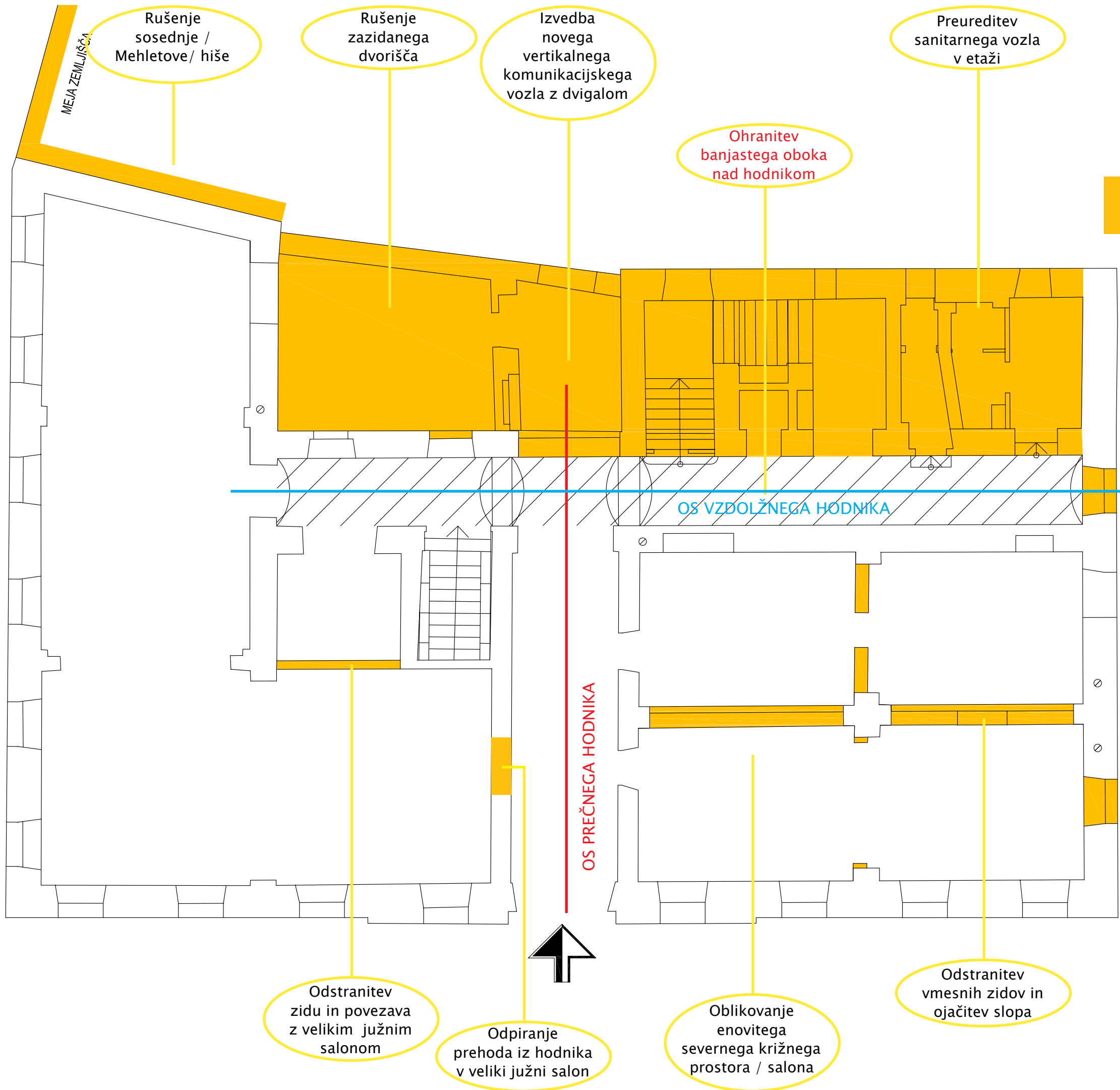
Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Dovoljene in
predlagane
rušitve

Zavod za varstvo kulturne dediščine
Slovenije
Območna enota Novo mesto

Investitor:
MESTNA OBČINA NOVO MESTO

Projekt: NARODNI DOM, EŠD 8581
DOKUMENTACIJA
OBSTOJEČEGA STANJA

Faza: KONSERVATORSKI PROGRAM

Vsebina: TLOORIS PRITLIČJA Merilo: 1:100

Odgovorni konservator:
Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture

Povzeto po:
ARHITEKTON / sept. 2005

Sodelavci:
Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik

Vodja območne enote:
Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog

Datum: december 2006 Št.lista: 2A.

±0,00=177,39 mnn oz.enako obstoječi koti pritličja

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVEM MESTU (EŠD 8581)		
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA		
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO		

IME, PRIIMEK	ID. ŠT. PRI ZAPS	PODPIS
TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh.	ZAPS 1122 A	

ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE RISBE	MERILO	ŠTEVILKA RISBE
3031 / 2004	SEPTEMBER / 2005	1:100	3

TLOORIS PRITLIČJA

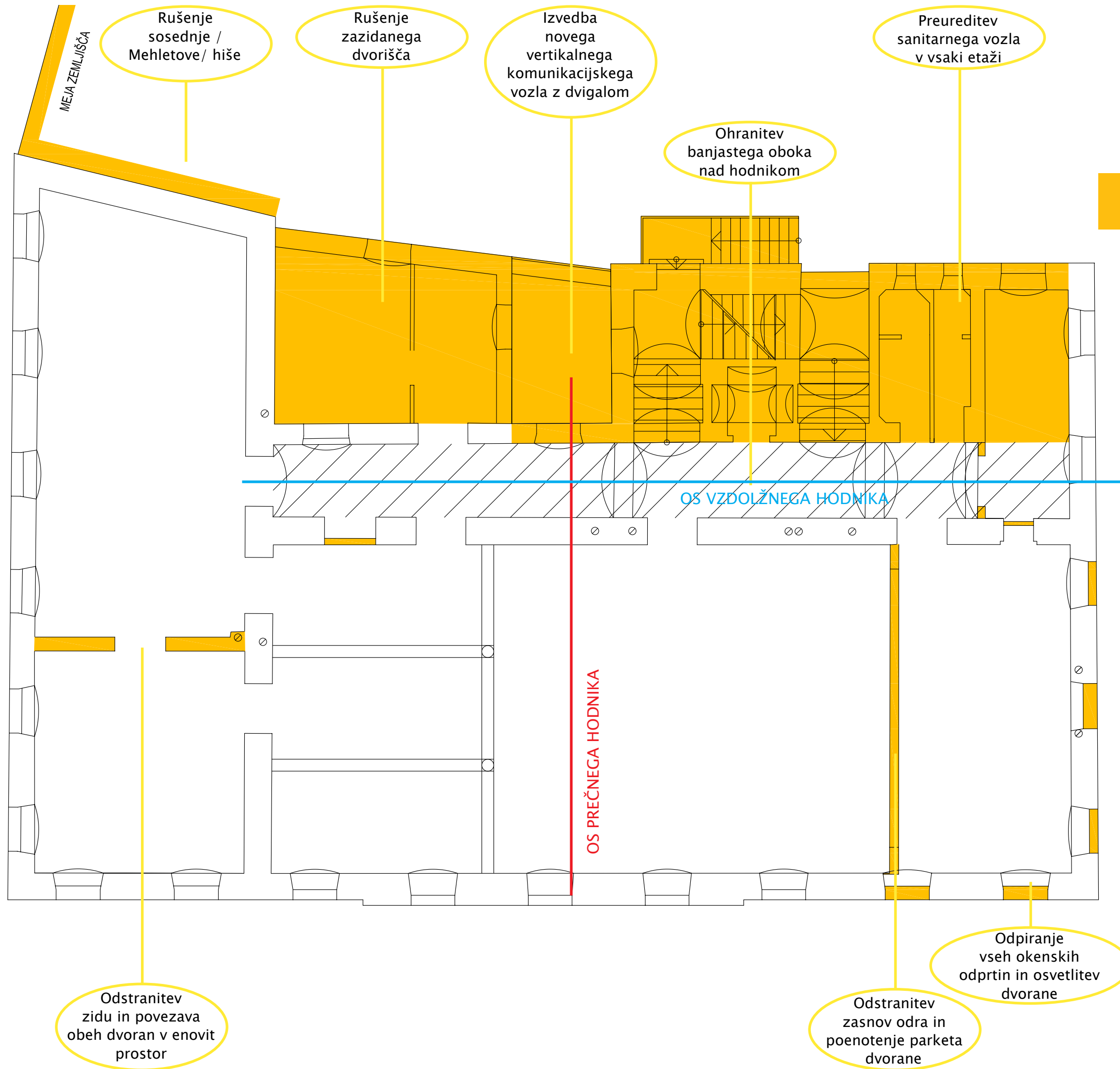
Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Dovoljene in
predlagane
rušitve

Zavod za varstvo kulturne dediščine
Slovenije

Območna enota Novo mesto

Investitor:
MESTNA OBČINA NOVO MESTO

Projekt: NARODNI DOM, EŠD 8581
DOKUMENTACIJA
OBSTOJEČEGA STANJA

Faza: KONSERVATORSKI PROGRAM

Vsebina: Tloris 1. NADSTROPJA Merilo: 1:100

Odgovorni konservator:
Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture

Povzeto po:
ARHITEKTON / sept. 2005

Sodelavci:
Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik

Vodja območne enote:
Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog

Datum: december 2006 Št.lista: 3A.

±0,00=177,39 mnn oz.enako obstoječi koti pritličja

ARHITEKTON d.o.o.
projektno inženiring
8000 NOVO MESTO
PROJEKTI BIR
NOVO TRG 9, 8000 NOVO MESTO
TEL: 07/33-71-580 FAX: 07/33-71-581
IDENTIFIKACIJSKA ŠT.: 125 1189

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVO MESTU (EŠD 8581)
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO

IME, PRIMEK	ID. ŠT. PRI ZAPS	PODPIS
TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh.	ZAPS 1122 A	

ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE RISBE	MERILO	ŠTEVILKA RISBE
3031 / 2004	SEPTEMBER / 2005	1:100	4

Tloris 1. NADSTROPJA

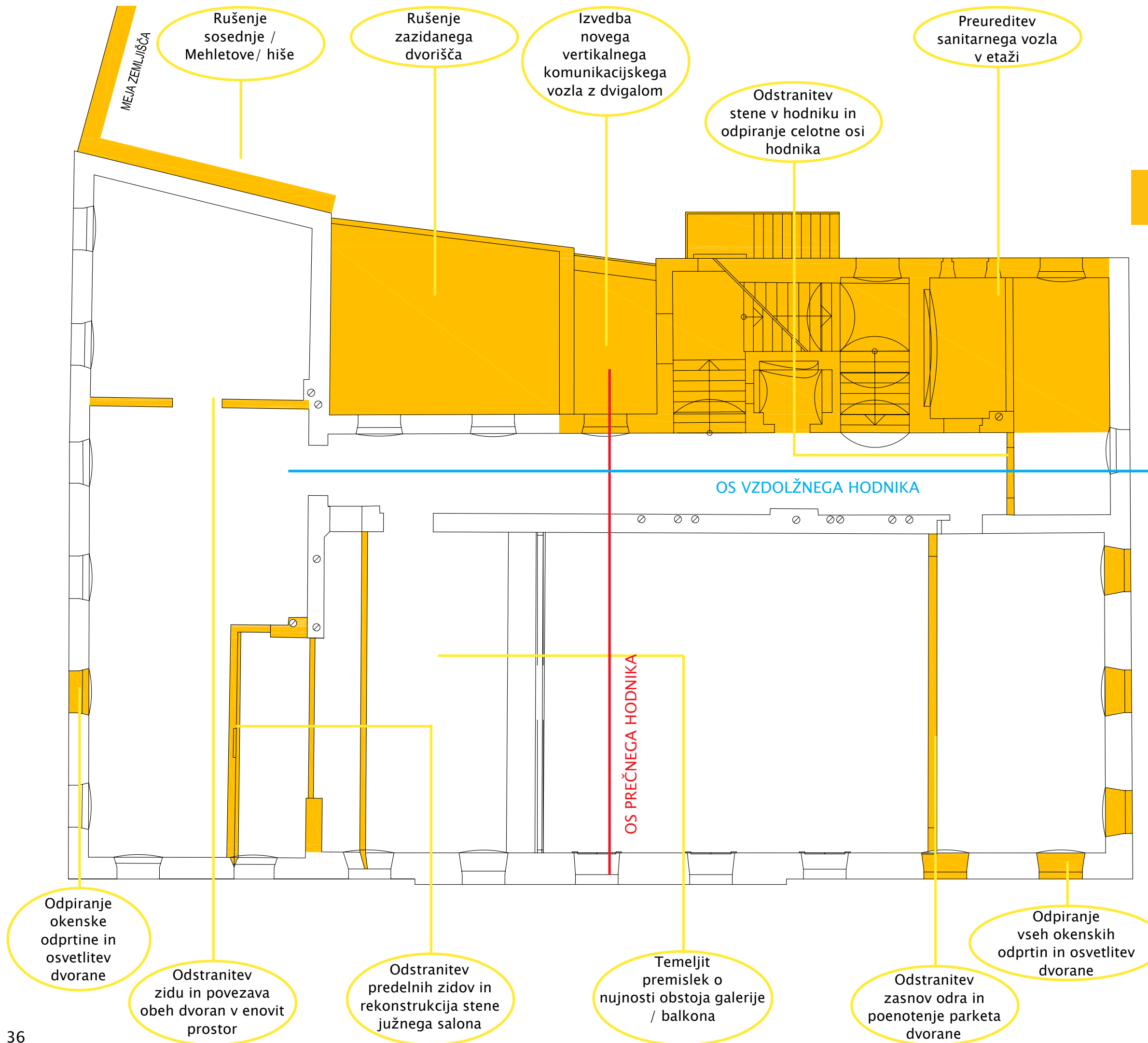
Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**Dovoljene in
predlagane
rušitve**

Zavod za varstvo kulturne dediščine
Slovenije

Območna enota Novo mesto

Investitor:

MESTNA OBČINA NOVO MESTO

Projekt: NARODNI DOM, EŠD 8581
DOKUMENTACIJA
OBSTOJEČEGA STANJA

Faza: KONSERVATORSKI PROGRAM

Vsebina:

TLORIS 2. NADSTROPJA

Merilo:

1:100

Odgovorni konservator:

Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture

Povzeto po:

ARHITEKTON / sept. 2005

Sodelavci:

Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik

Vodja območne enote:

Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog

Datum:

december 2006

Št.lista:

4A.

±0,00=177,39 mnnv oz.enako obstoječi koti pritličja

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVO MESTU (EŠD 8581)		
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA		
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO		

IME, PRIMEK	ID. ŠT. PRI ZAPS	PODPIS
TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh.	ZAPS 1122 A	

ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE	RISBE	MERILO	ŠTEVILKA RISBE
3031 / 2004	SEPTEMBER / 2005		1:100	5

TLORIS 2. NADSTROPJA

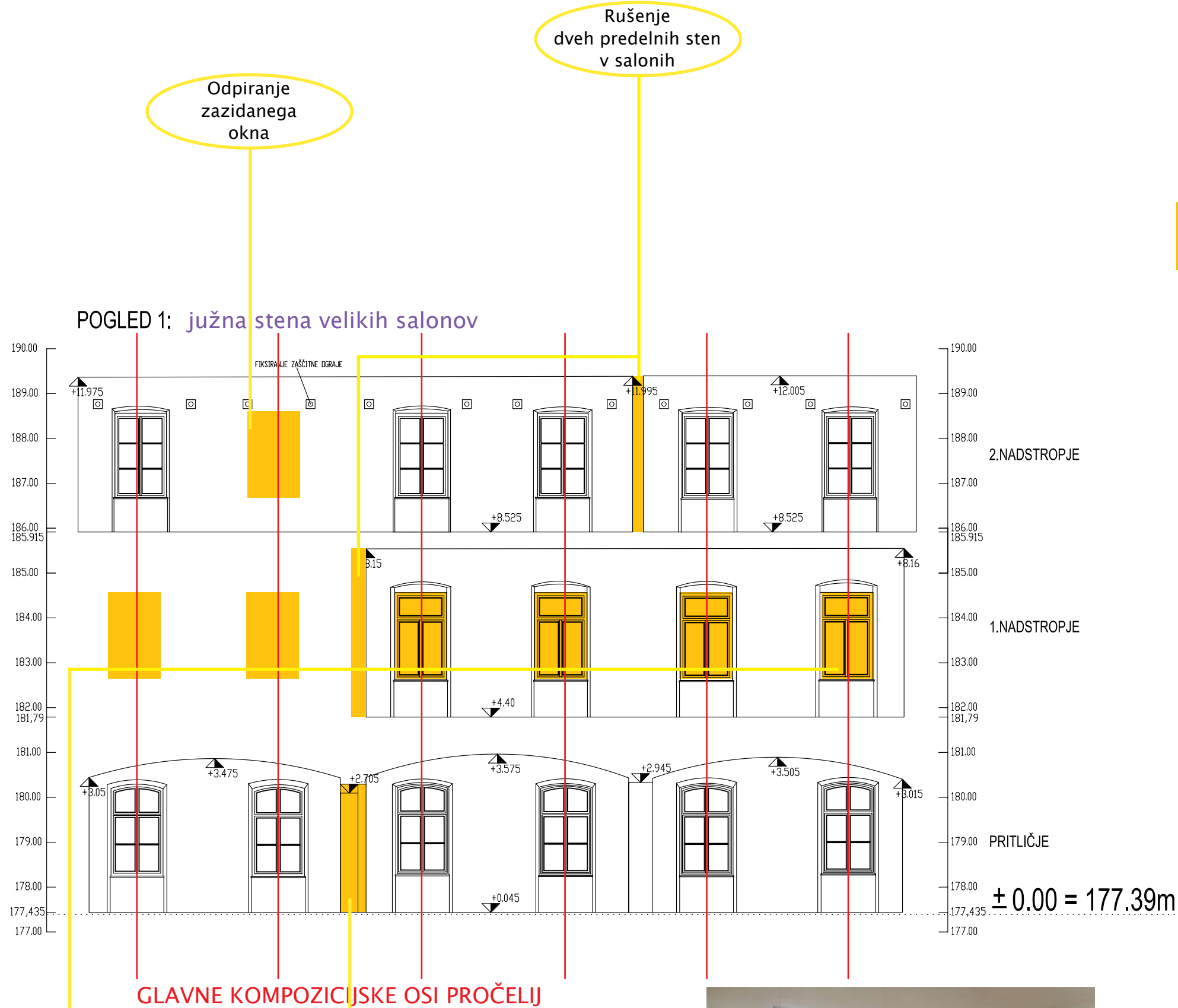
Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Dovoljene in
predlagane
rušitve

Zamenjava
tipa oken z
rekonstruiranimi
dvojnimi dvokrilnimi
in z ventusom
znotraj

Rekonstrukcija
podpornega okvirja
v historično obliko

Današnja podoba
južnega salona v
pritličju doma

Foto Saša Fuiš, november 2006

±0,00=177,39 mnv oz.enako obstoječi koti pritličja

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVO MESTU (EŠD 8581)		
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA		
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO		

IME, PRIIMEK	ID. ŠT. PRI ZAPS	PODPIS
TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh.	ZAPS 1122 A	

ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE RISBE	MERILO	ŠTEVILKA RISBE
303/2004	SEPTEMBER / 2004	1:100	3

NOTRANJA PROČELJA: POGLED 1

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Dovoljene in
predlagane
rušitve

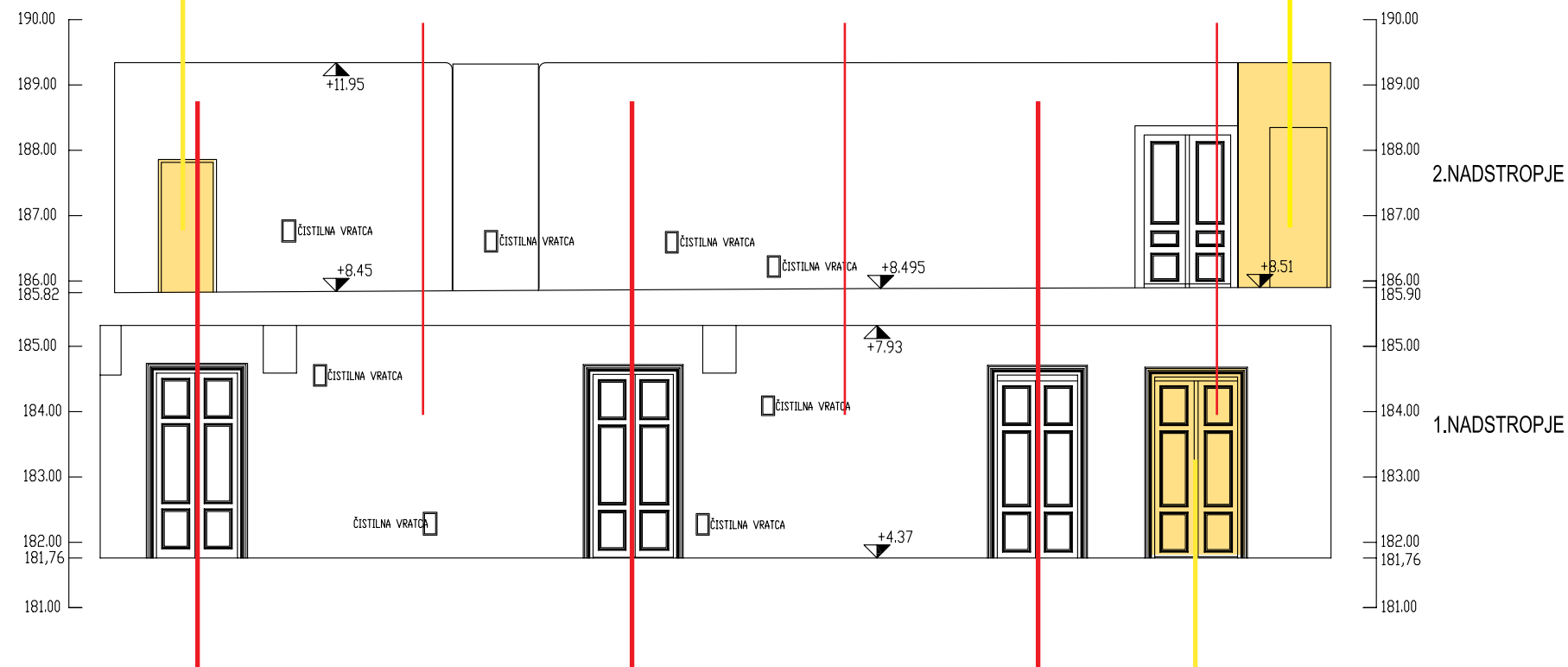
Zapiranje
nekdanjih vrat za
dostop v zaodre v drugem
nadstropju

Foto Jovo Grobovšek, december 2006

Odstranitev
prostora za
kinokabino v drugem
nadstropju in pozidava
stene balkona

POGLED 5: del vzhodne stene vzdolžnega hodnika

GLAVNE KOMPOZICIJSKE OSI PROČELJ

Zapiranje
vratne odprtine
pod balkonom v prvem
nadstropju

Foto Saša Fuis, 27. december 2006

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije	
Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina: NOTRANJA PROČELJA:	Merilo: 1:100
POGLED 5	
Odgovorni konservator:	
Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture	
Povzeto po:	
ARHITEKTON / sept. 2004	
Sodelavci:	
Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik	
Vodja območne enote:	
Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog	
Datum:	december 2006
Št. lista:	12A.

±0,00=177,39 mnv oz. enako obstoječi koti pritličja

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVO MESTU (EŠD 8581)		
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA		
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLLOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO		

IME, PRIMEK	ID. ŠT. PRI ZAPS	PODPIS
TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh.	ZAPS 1122 A	

ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE RISBE	MERILO	ŠTEVILKA RISBE
303/2004	SEPTEMBER / 2004	1:100	3

NOTRANJA PROČELJA: POGLED 5

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Dovoljene in
predlagane
rušitve

Odpiranje
zazidanih okenskih
odprtih v veliki dvorani v
drugem nadstropju

POGLED 8: vzhodna stena velike dvorane

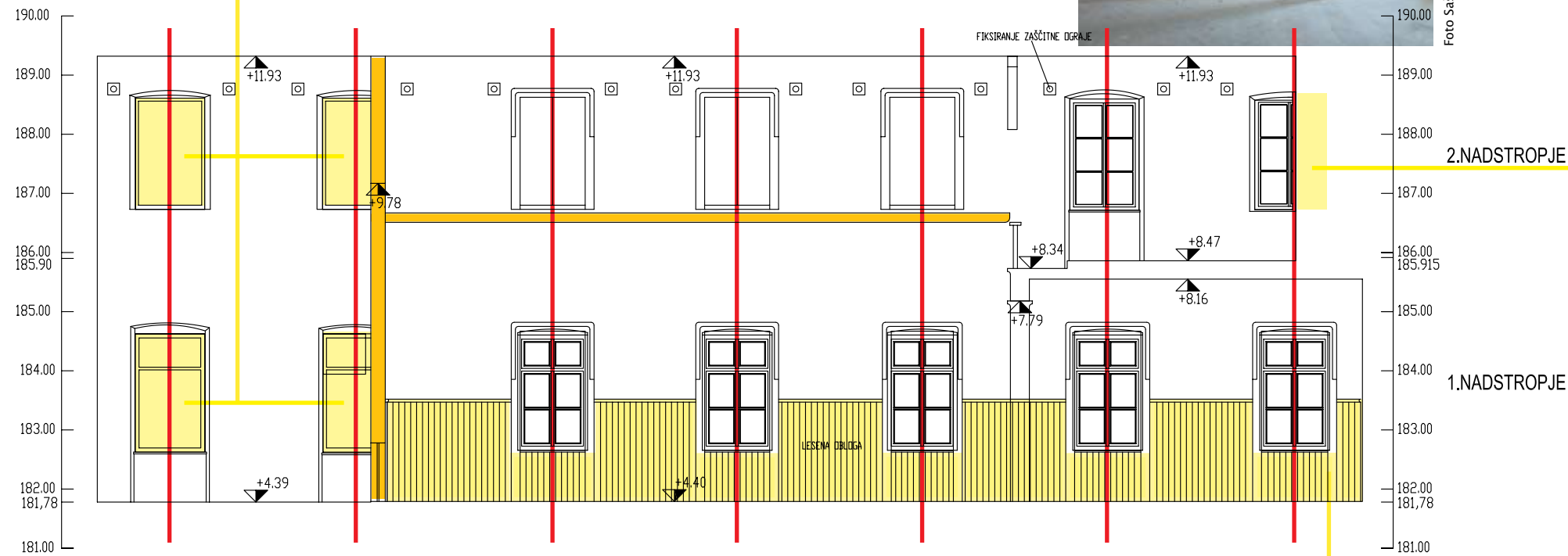

Foto Saša Fuis, 27. december 2006

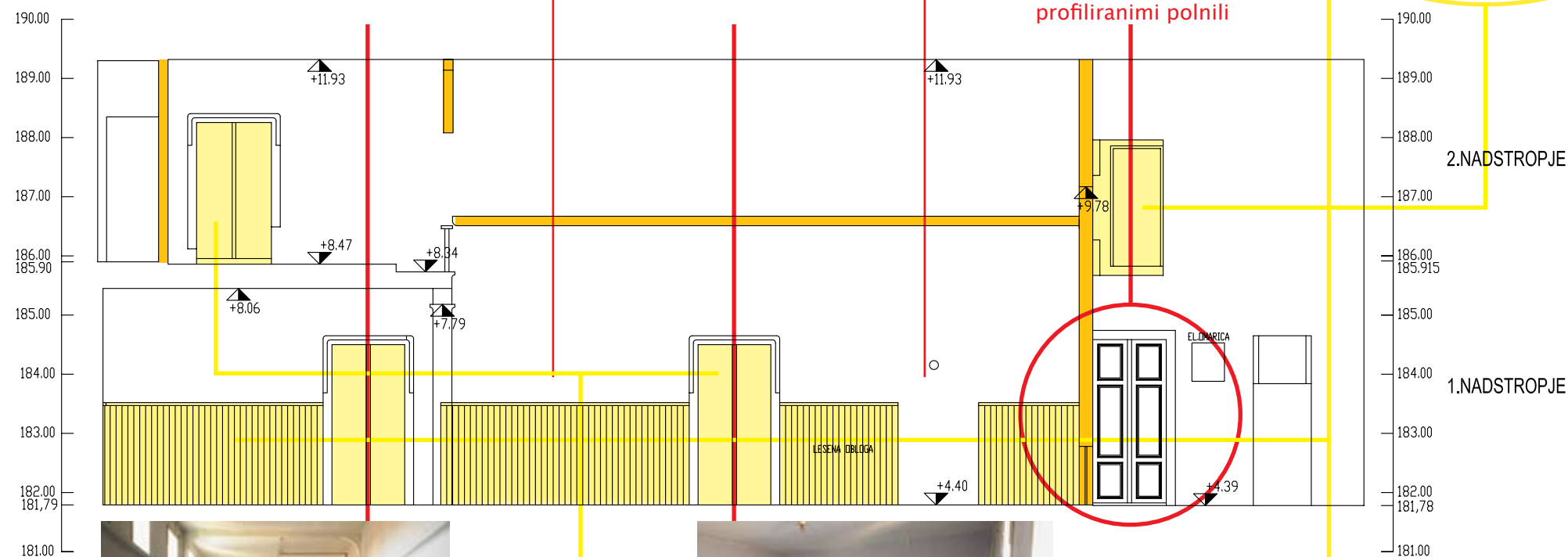
Odpiranje
okna v celoti na
balkonu dvorane v drugem
nadstropju

2.NADSTROPJE

1.NADSTROPJE

GLAVNE KOMPOZICIJSKE OSI PROČELJI

POGLED 9: zahodna stena velike dvorane

ohranjeni vrtni krili s
profiliranimi polnili

Popolna
sprememba vratne
odprtine na zaodnje

2.NADSTROPJE

1.NADSTROPJE

Foto Saša Fuis, 27. december 2006

Popolno
preoblikovanje
vratnih odprtih v
veliki dvorani

Foto Saša Fuis, 27. december 2006

Odstranjevanje
opaža na stenah velike
dvorane v prvem nadstropju

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina: NOTRANJA PROČELJA:	Merilo: 1:100
POGLED 8,9	
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	ARHITEKTON / sept. 2004
Sodelavci:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št.lista:	13A.

±0,00=177,39 mnv oz.enako obstoječi koti pritličja

ARHITEKTON d.o.o.	ARHITEKTON
projektno inženirsko BIRO 76 8000 NOVO MESTO PROJEKTIVNI BIRO NOVI TRG 9, 8000 NOVO MESTO TEL: 07/33-71-520 FAX: 07/33-71-521 IDENTIFIKACIJSKA ŠT. 125 1189	

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVO MESTU (EŠD 8581)
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO

IME, PRIIMEK	ID. ŠT. PRI ZAPS	PODPIS
TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh.	ZAPS 1122 A	

ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE RISBE	MERILO	ŠTEVILKA RISBE
303/2004	SEPTEMBER / 2004	1:100	3

NOTRANJA PROČELJA: POGLED 8,9

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Dovoljene in
predlagane
rušitve

Odpiranje
vseh okenskih odprtin
in osvetlitev velike dvorane v
prvem nadstropju

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije	
Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina:	VZHODNA FASADA
Merilo:	1:100
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	Geodetski inštitut Slovenije
Sodelavci:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Daniilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št.lista:	8.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100 0m 0.5m 1m 2m
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Dovoljene in
predlagane
rušitve

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije	
Območna enota Novo mesto	
Investitor:	
MESTNA OBČINA NOVO MESTO	
Projekt:	
NARODNI DOM, EŠD 8581	
DOKUMENTACIJA	
OBSTOJEČEGA STANJA	
Faza:	
KONSERVATORSKI PROGRAM	
Vsebina:	Merilo:
JUŽNA FASADA	1:100
Odgovorni konservator:	
Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture	
Povzeto po:	
Geodetski inštitut Slovenije	
Sodelavec:	
Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik	
Vodja območne enote:	
Daniilo Breščak, univ. dipl. arheolog	
Datum:	Št.lista:
december 2006	6A.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100 0m 0.5m 1m 2m
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**Dovoljene in
predlagane
rušitve**

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije	
Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina:	SEVERNA FASADA
Merilo:	1:100
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	Geodetski inštitut Slovenije
Sodelavci:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št. lista:	7A.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100 0m 0.5m 1m 2m
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Dovoljene in
predlagane
rušitve

Izkop vsega zemljišča
zunaj oboda
Narodnega doma in
celotna podkletitev

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije	
Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina:	ZAHODNA FASADA
Merilo:	1:100
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	Geodetski inštitut Slovenije
Sodelavci:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Daniilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št.lista:	9A.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

Rušitev
celotnega trakta
in izkop za podkletitev
/oblikovanje novega
sanitarnega vozla

Rušitev
obstojećih stopnic
in oblikovanje novega
komunikacijskega jedra
z dvigalom

Ohranitev
okenskih odprtin
za osvetlitev vzdolžnega
hodnika

Rušitev
pozidanega
notranjega dvorišča in
izkop za podkletitev

Odpiranje
obeh okenskih odprtin
in osvetlitev južnega salona / v
inačici, da je sosednji objekt
nižji

Rušitev
sosednje Mehletove
hiše in izkop za
podkletitev

OS VHODNEGA HODNIKA

± 0.00 = 177.39m

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**Dovoljene in
predlagane
rušitve**

Rušitve, odstranitve
in prostori za nove
pozidave

Ohranjanje vseh
obočnih konstrukcij,
širin in višin
vzdolžnega in prečnega
hodnika

Ojačanje podpornega
slopa, odstranitev
predelnih sten,
ohranitev obočnih
stropov

Zavod za varstvo kulturne dediščine
Slovenije

Območna enota Novo mesto

Investitor:
MESTNA OBČINA NOVO MESTO

Projekt: NARODNI DOM, EŠD 8581
DOKUMENTACIJA
OBSTOJEČEGA STANJA

Faza: KONSERVATORSKI PROGRAM

Vsebina: PREREZ A-A Merilo: 1:100

Odgovorni konservator:
Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture

Povzeto po:
ARHITEKTON / sept. 2005

Sodelavci:
Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik

Vodja območne enote:
Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog

Datum: december 2006 Št.lista: 6.

±0,00=177,39 mnv oz.enako obstoječi koti pritličja

ARHITEKTON d.o.o.
projektiranje, inženiring
BRD 76 8000 NOVO MESTO
PROJEKTIVNI BIRO
NOVI TRG 9, 8000 NOVO MESTO
TEL: 07/33-71-520 FAX: 07/33-71-521
IDENTIFIKACIJSKA ŠT.: 125 1189

OBJEKT	NARODNI DOM V NOVEM MESTU (EŠD 8581)		
NALOGA	POSNETEK OBSTOJEČEGA STANJA		
INVESTITOR	MESTNA OBČINA NOVO MESTO, SEIDLLOVA CESTA 1, 8000 NOVO MESTO		

IME, PRIMEK	ID. ŠT. PRI ZAPS	PODPIS
TATJANA DRAGINC, univ. dipl. inž. arh.	ZAPS 1122 A	

ŠTEVILKA NALOGE	DATUM IZDELAVE RISBE	MERILLO	ŠTEVILKA RISBE
3031 / 2004	SEPTEMBER / 2005	1:100	8

PREREZ A-A

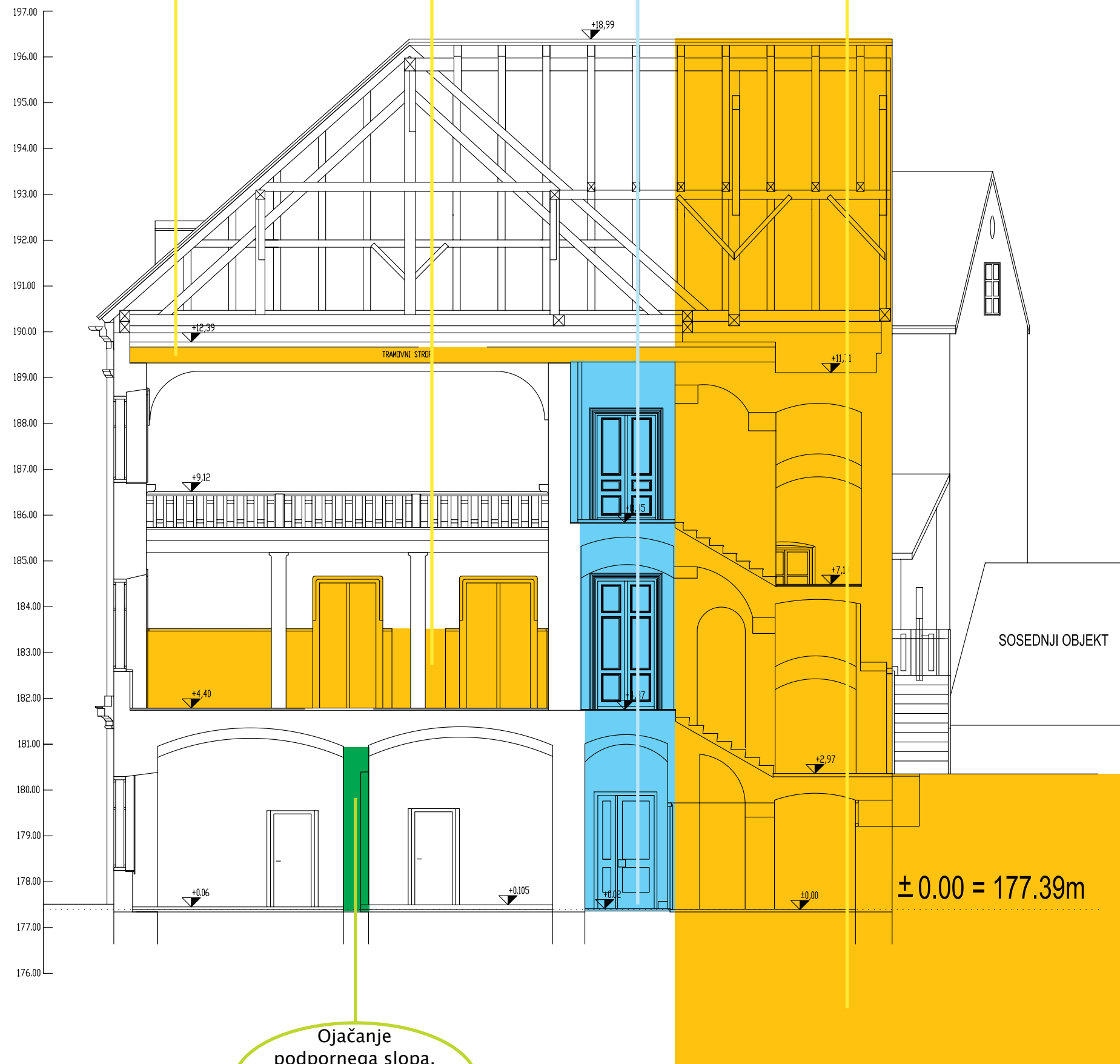

Foto Jovo Grobovšek, december 2006

Foto Saša Fuis, 27. december 2006

Obstoječi prostori
hodnika in stopnišč

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Usmeritve za
dopolnitev
arhitekture
v skladu z
izbranim
programom

Programske pobude in spremembe

Odkar je lastnik Narodnega doma, Mestna občina Novo mesto, pridobila v lastništvo sosednjo stavbo in pripadajoče zemljišče, ima veliko večjo možnost okolje stavbe bistveno preoblikovati in najti ustrežnejše rešitve za širitev programa.

Prostorske analize kažejo, da je višinske dodatke stavbi v kareju mogoče prilagoditi sedanjemu dvonadstropnemu kubusu doma; s tem bi dodali izrabi mestnega zemljišča nov pomen, za delovanje programa v domu pa bi lahko dobili prepotrebno zaodrje, ustrezne sanitarne vozle, vertikalne komunikacije skupaj z dvigalom, dovolj obsežne podkletitve, program pritličja podaljšan v notranje dvorišče (pokrita ponudba tudi na prostem) ter potreben interni dovoz v notranje dvorišče, pomemben za dostavo in požarno varnost.

S temi okvirnimi razlagami varstvena služba širi prostor aktivnega varstva kulturnega spomenika. Detajlna usmeritev je navedena v poglavju Konservatorski in restavratorski pogoji za izdelavo projektov.

Fotografija pojasnjuje možnosti ob neurejeni severni fasadi Narodnega doma, kjer je na voljo vsaj 7 m širine za dozidavo zaodrja dvorane.

Fotografija prikazuje 133 let trajajočo zadrego pri oblikovanju mestne podobe med zgrajenim javnim objektom in zasebno hišo sosedu.

Zahodna dvoriščna fasada je neustrezn del oblikovanje stavbe, preureditve so mogoče in nujne.

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

Komunalne naprave, ki so vidne, so geodetsko posnete. Identifikacija nadzemne elektrike in telefona je ugotovljena samo na podlagi videza kablo in ni preverjena.

Parcelne meje so prikazane po podatkih digitalnega katastrskega načrta. Meritev je navezana na poligonsko točko 2414 (k.o.1456).

GEODET d.o.o. NOVO MESTO
Novo mesto, Kettejev drevored 7
8000 Novo mesto; identif.št. 0106
Tel./fax: 07 33 22 409, 33 82 461
E-mail: geodetnm@siol.net

GEODETSKI NAČRT

Merilo 1:200

Naročnik: ARHITEKTON d.o.o. Novo mesto
Brod 76
8000 Novo mesto

K.o.: Novo mesto p.št.: 1683, 1684

Izvajalec: Boštjan Marolt, inž.geod.
št.geod.izkaznice: 55852

Patruje: odgovorni geodet

[Leta: 4-5/2004-092

Datum: 03.09.2004

**Usmeritve za
dopolnitev
arhitekture
v skladu z
izbranim
programom**

**Talni obseg prizidka za zaoderje in urgentni
stopniščni voz**

KL, PR, N1, N2, PO

Talni obseg velike dvorane v 1. nadstropju

N1, N2

Predlagani obseg rekonstrukcije sanitarnega vozla

KL, PR, N1, N2, PO

Nedotakljivi del kulturnega spomenika

delno KL, PR, N1, N2, PO

**Prostor rekonstruiranega vertikalnega
komunikacijskega vozlišča z dvigalom**

KL, PR, N1, N2, PO

**Odprto notranje dvorišče z razširjenim programom
javnega pritličja**

KL, PR

**Pokrito dvorišče z razširjenim programom javnega
pritličja**

KL, PR

**Talni obseg nove pozidave z možnostjo izvedbe
urgentnega dovoza na dvorišče (Mehletova hiša)**

KI, PR, N1, N2, PO

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

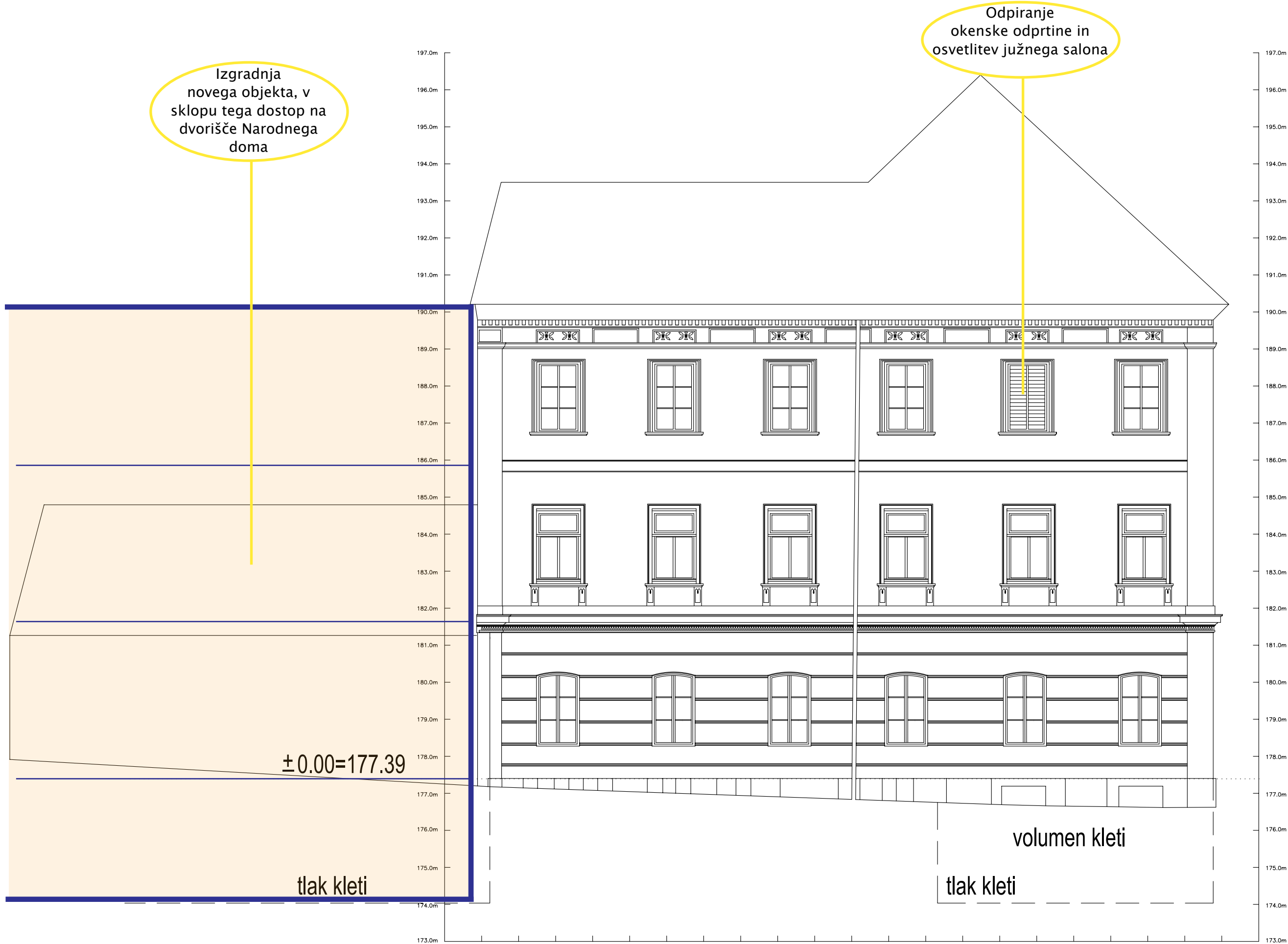
Usmeritve za
dopolnitev
arhitekture
v skladu z
izbranim
programom

Obseg predlaganih dozidav in
podkletitev, približne višine
posameznih etaž Narodnega
doma

Volumen predlaganih dozidav
in podkletitev na lokaciji
Mehletove hiše, približne višine
posameznih etaž Narodnega
doma

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina:	JUŽNA FASADA
Merilo:	1:100
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	Geodetski inštitut Slovenije
Sodelaveci:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Daniilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št.lista:	6B.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100 0m 0.5m 1m 2m
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

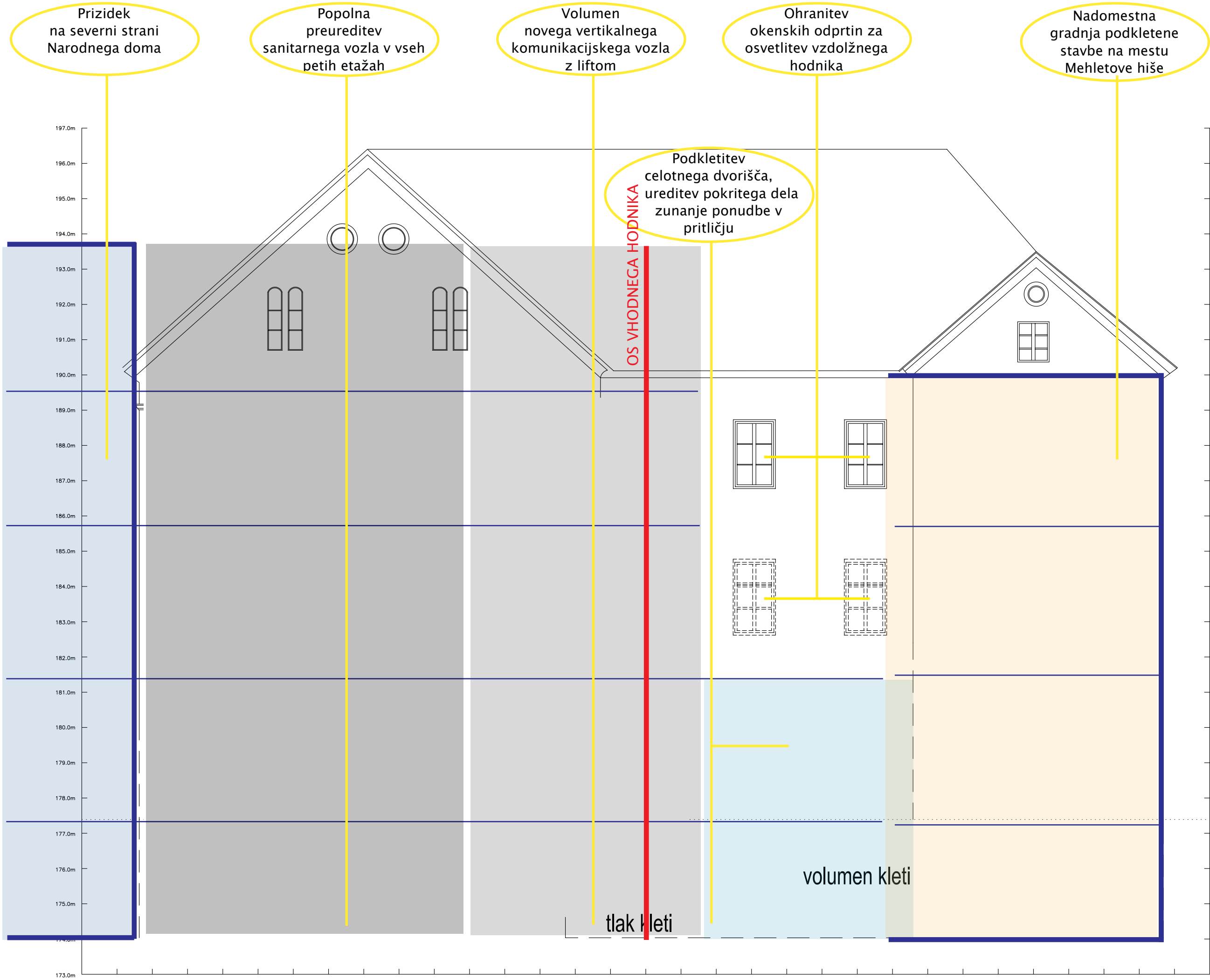
KONSERVATORSKI PROGRAM

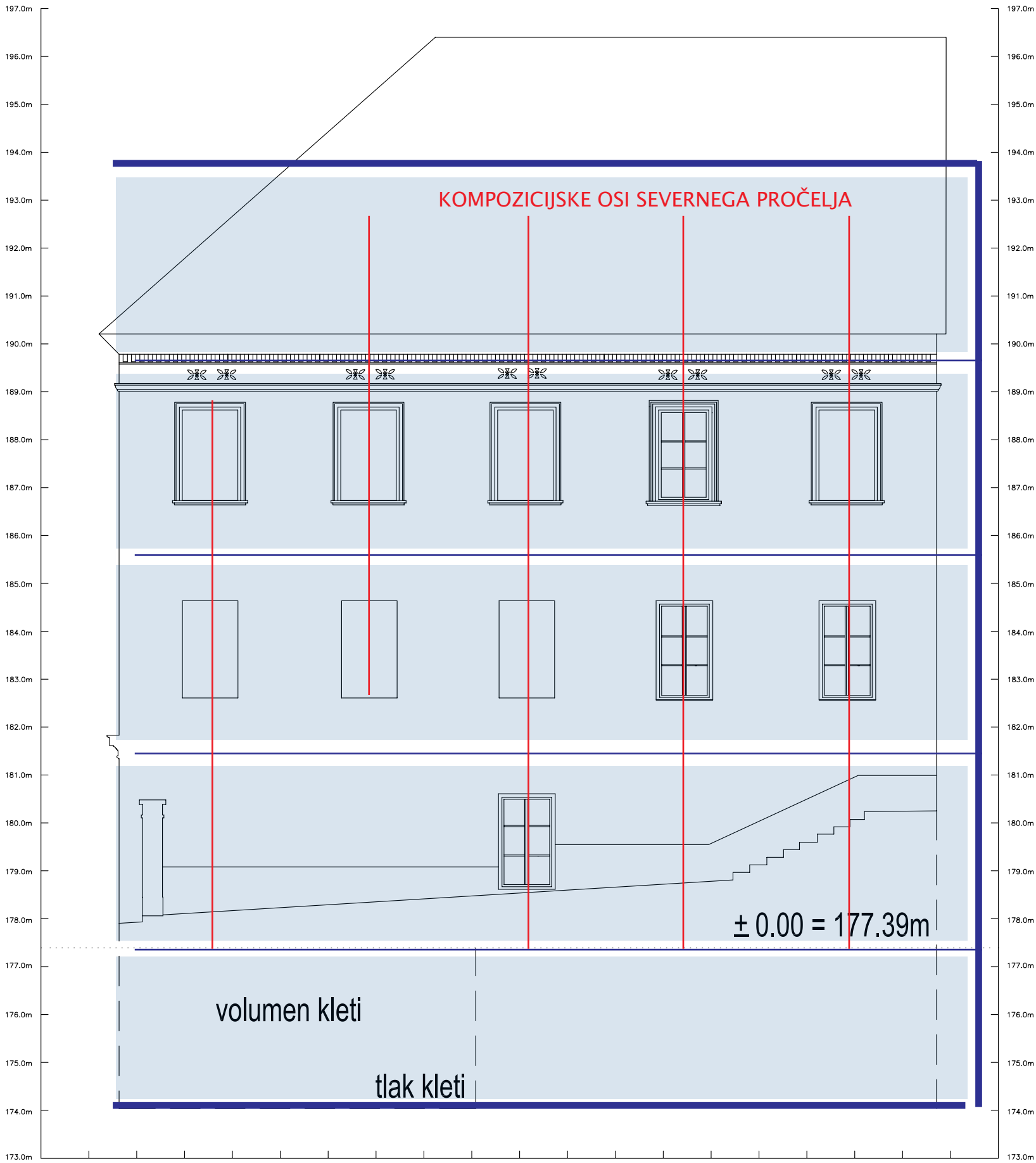
Usmeritve za
dopolnitev
arhitekture
v skladu z
izbranim
programom

Obseg predlaganih dozidav in
podkletitev, približne višine
posameznih etaž Narodnega doma

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije	
Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina:	ZAHODNA FASADA
Merilo:	1:100
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	Geodetski inštitut Slovenije
Sodelavec:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Daniilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št. lista:	9B.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

Prizidava Narodnega doma na severni strani

Prazni del zemljišča, ki sodi k parcelni številki 1684 k.o. Novo mesto, nudi realno možnost za pozidavo. Možni sta dve inačici:

- z ožje gledano historično rekonstrukcijo velike dvorane v 1. nadstropju in ukinitvijo vsiljenega odra se ponuja možnost elegantnega oblikovanja severnega pročelja v skladu s kvalitetami oblikovanja vhodne fasade,
- ob programski odločitvi, da se obstoječi oder bistveno preuredi in dopolni, pa se odpira možnost prepotrebne prizidave ustreznih etaž.

Usmeritve za dopolnitev arhitekture v skladu z izbranim programom

Obseg predlaganih dozidav na severni strani, obsegajo tudi podkletitev; prilagodijo se višinam posameznih etaž Narodnega doma.

Približne višinske omejitve posameznih etažnih višin, merjeno od nivoja gotovih tal spodnje etaže do nivoja gotovih tal zgornje etaže

Obseg predlaganih dozidav in podkletitev, približne višine posameznih etaž Narodnega doma (

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije Območna enota Novo mesto	
Investitor:	MESTNA OBČINA NOVO MESTO
Projekt:	NARODNI DOM, EŠD 8581 DOKUMENTACIJA OBSTOJEČEGA STANJA
Faza:	KONSERVATORSKI PROGRAM
Vsebina:	SEVERNA FASADA
Merilo:	1:100
Odgovorni konservator:	Jovo Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture
Povzeto po:	Geodetski inštitut Slovenije
Sodelaveci:	Bojan Zaletelj, viš. kons. tehnik
Vodja območne enote:	Danilo Breščak, univ. dipl. arheolog
Datum:	december 2006
Št.lista:	7.

Ime objekta:	Novo mesto - Narodni dom, EŠD 8581
Naročnik:	Mestna občina Novo mesto
Naloga:	Izdelava 3D tehnične dokumentacije Narodnega doma v Novem mestu
Vsebina:	- S fasada - J fasada - V fasada - Z fasada - Fasada A - Fasada B
Merilo:	1:100 0m 0.5m 1m 2m
Izvajalec:	Geodetski inštitut Slovenije
Datum izdelave:	Junij 2005

Območna enota Novo mesto

Narodni dom

EŠD 8581

KONSERVATORSKI PROGRAM

**Konservatorski
in
restavratorski
pogoji za
izdelavo
projektov**

Konservatorski in restavratorski pogoji za izdelavo projektov

Dosedanja projektna dokumentacija

Za konservatorski program smo uporabili arhitekturni posnetek obstoječega stanja stavbe, ki ga je po naročilu Mestne občine Novo mesto leta 2004 izdelalo podjetje Arhitekton d.o.o., Novo mesto (Tatjana Draginc, univ. dipl. inž. arhitekture). Posnetek je bil dopolnjen po navodilih ZVKDS OE Novo mesto, dopolnitve je pomagal izdelati Geodetski inštitut Slovenije (Jon Grobovšek, univ. dipl. inž. arhitekture).

Pogoji ZVKDS: ob preverjanju dokumentacije v času izdelave konservatorskega programa smo opazili, da je v njej treba napraviti še nekaj dopolnil in popravkov. **Kljub temu sodimo, da je dokumentacija uporabna za nadaljnje projektiranje, saj je izdelana digitalno in v standardih, uporabljenih pri arhitekturnem projektiranju. Z uporabo iste dokumentacije bo vsebina konservatorskih izhodišč popolnoma primerljiva in nedvoumna ter delo na projektu bistveno olajšano.**

Priprava investicije

V vseh postopkih za pripravo investicije je smiselno predvideti vse tiste posebne pristope, ki so potrebni za ohranitev, popravilo (restavriranje, konserviranje, nadaljnje vzdrževanje) elementov kulturnega spomenika. Potek del mora biti podrejen natančnosti in popolnosti predhodnih raziskav in preiskav, fleksibilen pa mora biti do te mere, da omogoča sprotne prilagajanje ukrepov in postopkov, ki se pokažejo v raziskavah ali preiskavah.

Pogoji ZVKDS: predstavnik varstvene službe mora biti del načrtovalskega tima, aktivna udeležba in takojšnji jasni argumenti v delu tima naj bodo zasnovani na kar najboljšem ohranjanju pričevalnosti kulturnega in arhitekturnega spomenika.

Predhodna priprava stavbnega zemljišča

Arheološke raziskave na prostih zemljiščih dvoriščnih parcel morajo biti predvidene v finančnem in terminskem načrtu. Na podlagi dosedanjih rezultatov arheoloških raziskav v Novem mestu lahko pričakujemo nove podatke o zgodovini poselitve in bivanjskih kulturah v mestu.

Pozorni moramo biti na zgodovinski podatek, da so pod temeljni kamen doma leta 1873 vzdali spominsko škatlo z nekaterimi listinami in takratnimi izdajami časnikov. Ker ne vemo, na katerem mestu je ta kamen, moramo biti skrbni pri posegih v najbližjo kontaktno območje stavbe.

Pogoji ZVKDS: izvedba arheoloških pregledov in na podlagi le-teh določenih zavarovalnih izkopavanj morajo biti pred začetkom del urejeni med investitorjem in varstveno službo s pogodbo.

Priprava gradbenih odrov

Vse pomožne gradbene konstrukcije morajo biti postavljene le s strani pooblaščenega izvajalca. Oblikovane morajo biti tako, da omogočajo varno in strokovno opremljeno delo pri najbolj zahtevnih restavratorskih sondiranjih, odvzemanjih vzorcev, izdelavi modelov, kalupov in nameščanju dokončanih elementov.

Pogoji: ZVKDS OE NM bo pred izdelavo projekta gradbenih odrov predal tehnične parametre za izvedbo, ki odgovarjajo standardom restavratorskega strokovnega dela. Parametri se bodo nanašali na višine, površine in zavarovanje delovnih platojev in dostopnih stopnic oz. lestev.

Predhodne raziskave in preiskave

Med stavbne preiskave moramo predvideti preiskave opleskov, podložnih in nosilnih ometov ter gradiva z vezivi. Postopek izdelave konservatorskega programa ni predvidel obsežnejših preiskav na stavbi. Na podlagi zgodovinskih virov smo dolžni opozoriti, da naj bi bila naslikana nad vhodom v klet doma stenska slika, ki naj bi jo naslikar slikar Janez Mežan. Prav tako niso bili preiskani detajli heterogenega stavbnega pohištva v notranjščini ter tudi okenskih detajlov na pročeljih. Ne popolnoma jasna je povezava spodnjega gladkega ometa in vrhnjega zrnatega sloja na končnih opleskih fasad, še posebej rustikalnih pasov v pritličnem ostenju.

Pogoji ZVKDS: Vse preiskave se morajo pripraviti z ustreznimi konservatorsko – restavratorskimi projekti.

Izdelava konservatorsko–restavratorskih projektov

V času izdelave konservatorskega programa smo ugotovili, da vrsta arhitektonskih elementov na stavbi, posebno na pročeljih (fasadah) ni bila dostopna. Zato navajamo vsebine, ki jih je v času pripravljalnih del za izvedbo projektiranja in izvedbe gradbenih del treba opredeliti po posebnih konservatorsko–restavratorskih projektih. Postopek posega temelji na naslednjih pogojih: neposredna dostopnost, možnost dotika, sondiranja, odvzema vzorca (elementa), izdelava odlitka ali priprava modela, detajlne meritve, fotografiranje. Za izvedbo morajo biti pripravljeni delovni odri, dostopnost, zavarovanje pred atmosferskimi vplivi – mraz, dež, sneg .., možnost dodatne osvetlitve, dovod elektrike. Jasno je, da je taka dela mogoče opraviti le v sklopu posega na gradbišču in sicer na samem začetku oz. pred pričetkom del.

Področja, ki jih ta vrsta projektov zajema, pa so:

Ometi in opleski

Ometi in opleski zunaj, ometi in opleski znotraj, dekorativni elementi na fasadah (balustri, obrobe oken, kariatide ...).

Kamen in keramika

Kamniti portal glavnega vhoda, spominska plošča Sokolski knjižnici, tlak hodnikov, keramične ploščice na stopniških podestih.

Les

Dvokrilna vhodna vrata, stena in vrata vetrolova, vratna krila in podboji vhoda v kletno etažo, vrata v veliko prireditveno dvorano, fasadna okna in polkna, vrata v južne salone, balkonska nosilna konstrukcija, ograja in podporna stebra balkona.

Železo

Okensko in vratno okovje, ključavnice in kljuge, ograja na stopnišču na dvoriščni strani Narodnega doma, okenske mreže .

Spremljanje izvajanja del

Med potekom del mora biti protokolarno urejeno, da je za strokovni konservatorski oz. restavratorski nadzor, poleg splošnega gradbenega nadzora, na gradbišču omogočen dostop pooblaščenim osebam varstvene službe. Z vpisom v gradbeni dnevnik usmerja izvedbo del, ki prispevajo k boljšemu varovanju kulturne dediščine.

Pogoji ZVKDS: odgovorni konservator bo opravljal neposreden konservatorski nadzor; za posamezne posege bo varstvena služba imenovala pooblaščenega restavratorja, ki bo prevzel v sodelovanju s konservatorjem nadzor nad posebnimi opravili z delovnega področja restavratorstva.

Izvajanje posebno zahtevnih del

Zaradi precejšnjega števila historičnih dekorativnih elementov na zunanjsčinah in nekaterih v notranjosti, je treba predvideti vključevanje usposobljenih izvajalcev za dela na področju restavriranja ometa, kamna in umetnega kamna, lesenih detajlov in restavriranja kovine.

Pogoji ZVKDS: izbor izvajalcev mora biti izbran na podlagi ustreznih referenc in usklajen s strokovnim stališčem varstvene službe.

Javni natečaj – način izbora projektanta arhitekture

Narodni dom v Novem mestu je pravno zavarovan kot kulturni spomenik. V tem konservatorskem programu so pojasnjeni različni razlogi, ki zahtevajo ohranitev določenega dela stavbe po strogih konservatorsko – restavratorskih standardih. Nakazan pa je tudi odprti prostor za kakovostno dopolnitev stavbe in lokacije. Ne glede na različni obseg programske ali prostorske intervencije gre za oblikovanje javnega mestnega prostora in s tem življenja v njem.

Tako se na eni strani varstvena služba zavzema za korekten in zavzet odnos do ohranjanja starega (historično pričevalnega) tkiva a po drugi strani vidi v dopolnjevanju možnost za nov visok doseg arhitekture.

Predlog varstvene službe: odgovorno do javnosti je, da se javni prostor, prispevek k jasnemu življenju in uporaba javnih sredstev zavarujejo tako, da se za pridobitev najboljše urbanistične in arhitekturne rešitve zavestno izbere institut javnega anonimnega arhitektonskega natečaja. Izvedba je lahko raznolika in lahko obsega popolnoma anonimni javni razpis (državnega ali mednarodnega nivoja), kombiniran razpis z delom poimensko vabljenih projektantov ali zaprt razpis izključno le z vabljenimi projektanti.